

ดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังสือตะลุง คณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยาวาทศิลป์

พฤษภาคม 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังสือ คณะหนังสือพิมพ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
พฤศจิกายน 2556

ชานน สีสสม. (2556). ดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่. ปรินญา
นิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษา:รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุวานนท์. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิ
แพทย์

ปรินญานิพนธ์เล่มนี้เป็นงานวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยาซึ่งศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนัง
ตะลุง คณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทาง
วัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะปฐุม อ้ายลูกหมี่ ศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงหนัง
ตะลุงคณะปฐุม อ้ายลูกหมี่

ผลการศึกษาพบว่า

- 1.หนังตะลุง ได้รับอิทธิพลอารยธรรมอันเก่าแก่มาจากหลายประเทศ และยังได้รับความเชื่อทางศาสนา
ได้มีบทบาทเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงด้วย หนังตะลุงอาจจะยังไม่ทราบประวัติความเป็นมา
ที่แน่นอน พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง ในสมัยโบราณผู้ใดจะแสดงหนังตะลุงก็จะไปฝากตัวเป็นศิษย์กับ
คณะหนังตะลุงที่ตัวเองชอบในแนวทางการแสดง พร้อมกับนำดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู ไปมอบให้
เพื่อเป็นการบูชา ฝ่ายครูก็มีการทดสอบโดยให้ร้องบทให้ฟังก่อน พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง การไหว้
ครูเป็นประเพณีสำคัญของหนังตะลุง มีความเชื่อกันว่าหนังตะลุงคณะใดมีการไหว้ครูเป็นประจำทุกปี
เป็นมงคลแก่ตัวเอง ทำมาหากินคล่อง เป็นที่นิยมของคนดู มีช่วงหนึ่งที่หนังตะลุง มโนราห์ เทบหยุด
การแสดงเพราะมีสิ่งใหม่ๆเข้ามาของคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ จินลิ้ม
ศิลป์พื้นบ้าน ระยะเวลา 5-6 ปี หนังตะลุงปฐุม อ้ายลูกหมี่ ได้สร้างมิติใหม่ในการแสดงหนังตะลุงจนมี
ชื่อเสียงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงจะมีเครื่องดนตรีที่ใช้ คือ โหม่ง 1 คู่
ฉิ่ง 1 คู่ ปี่นอก 1 คู่ แทมบูริน 1 คู่ กลองชุด 1 ชุด คีย์บอร์ด กีตาร์ไฟฟ้า 2 ตัว กีตาร์เบส 1 ตัว
2. การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง พบว่าเพลงที่ใช้ประกอบพิธีมีทั้งหมด 3 เพลง มี
ลักษณะเป็นเพลงทำนอง โดยจะมีปี่นอกเป็นทำนองหลักของเพลงจะบรรเลงเข้าไปมา เครื่องดนตรีชนิด
อื่นในวงจะบรรเลง ทำนองและจังหวะ

THE MUSIC PERFORMS IN WAI KRU CEREMONY OF SHADOW PLAY
OF NUNG PRATOM AI LOUKMEE GROUP

AN ABSTRACT
BY
CHANON SUEBSOM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

November 2013

Chanon Suebsom. (2013). *The Music Performs in Wai Kru Ceremony of Shadow Play of AI Loukme Primary Shadow Puppet Group*. Master thesis, M.A. (Ethnomusicology) Bangkok: Graduated school, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Kanchana Intarasunanond, Asst. Prof. Manop Visutthiphat.

This study aimed to investigate The Music Performs in Wai Kru Ceremony of Shadow Play of AI Loukme Primary Shadow Puppet Group. The results revealed as follows:

1. Shadow show or shadow play was influenced not only by the ancient civilization of many countries but it was also taken the religious beliefs into a role as part of the show. Shadow plays still has not known the exact history. In an ancient time, ones who would show to the shadow play would place themselves to the shadow play group that they liked along with the flowers, candles, incense, and betel to give to the head of the group or teacher (Kru). The teachers would firstly test ones who would like to be in the group by singing to the script. The Wai Kru was an important ceremony in the shadow play as its belief was that any group of shadow play which always did the annual Wai Kru ceremony would have a comfortably livelihood, gain its own auspicious life and get popularity to its audiences. Once in a time, Manora shadow play (classical Thai tune) almost stopped the show because there were something new to the local people for example; televisions, movies, and videos. Those were the reasons why people forgot the folk artists. During 5-6 years, AI Loukme Primary Shadow Puppet Group had created a new dimension in the shadow play until it was known to be popular again. In Wai Kru ceremony of shadow play, the instruments were used: a pair of head, cymbals, one double-headed drum, drum, flute, Tambourine, drums kit, keyboard, two electric guitars, and bass guitar.
2. According to studying the music performs in shadow play, it was found that the ceremony has all three songs which are melodies. The flute was the main melody of the song which was repeatedly played. Other instruments were also playing as melodies and rhythms.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

ดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครุหนั่งตะลุง คณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่

ของ

ชานน สืบสม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ 13 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2556

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรักษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาบัตรเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เพราะได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ทำให้ผู้วิจัยมีความเพียรพยายามในการทำปริญญาบัตรฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ ประธานที่ปรึกษาปริญญาบัตร รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาบัตร รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ และรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์ กรรมการสอบปริญญาบัตร ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ช่วยเหลือและให้คำแนะนำประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้จัดการคณะ นายปฐม มุสิกะ นักดนตรีหนังตะลุง คณะหนังปทุมอำเภอลูกหมี่ทุกท่านที่ให้การต้อนรับและให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ นายจิระ สืบสม และอาจารย์บัญชา อาษากิจ สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่ได้กรุณาให้คำแนะนำต่อการศึกษาค้นคว้าช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบุญถิ่น สืบสม คุณแม่คณิงนิจ สืบสม ที่ได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดูและคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องด้วยความรัก ความเมตตา เป็นแรงบันดาลใจทำให้ผู้วิจัยได้มีวันนี้ และที่ลืมไม่ได้ คือครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ช่วยอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ทำให้เกิดสติปัญญาจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

ชานน สืบสม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	ข้อตกลงเบื้องต้น	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดการวิจัย	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ	13
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์	15
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
3	วิธีการดำเนินการวิจัย	22
	ขั้นรวบรวมข้อมูล	22
	ขั้นศึกษาข้อมูล	23
	ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	23
4	ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	25
	ประวัติของหนังสือ	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4(ต่อ)	
องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะปฐม อ้ายลูกหมี่.....	48
วัฒนธรรมของหนังตะลุง.....	48
ลำดับขั้นตอนในพิธีไหว้ครู.....	51
อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู.....	67
ประวัติของนักดนตรี.....	72
เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครู.....	86
บทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครู.....	98
เพลงพัดชา.....	98
เพลงออกฤกษ์.....	101
เพลงออกพระอิสริยยศ.....	103
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก ก	114
ภาคผนวก ข	118
ประวัติย่อผู้วิจัย	122

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 สัมภาษณ์นายปฐม มุสิกะ หัวหน้าคณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่.....	72
2 นายจิระ วิชัยดิษฐ์	73
3 นายสมนึก ปลอดศักดิ์.....	75
4 สมชาย ขาวช่วย.....	76
5 นายส่อง ประทุมรัตน์.....	77
6 นายประทีป จริตงาม.....	78
7 นายกมล สายน้อย.....	79
8 นายบัณฑิตย์ พลชัยยะ.....	81
9 นายประพศ ขาวยีน.....	82
10 นายณรงค์ วิชัยดิษฐ์.....	83
11 นางปรียา โอฬาร์พลุสน์.....	84
12 สัตส่วนของฉิ่ง.....	86
13 สัตส่วนของโหม่ง.....	87
14 สัตส่วนของทับ.....	88
15 สัตส่วนของแถมบุรีน.....	90
16 สัตส่วนของกลองชุด.....	90
17 สัตส่วนของปี่นอก.....	92
18 สัตส่วนของกีตาร์ไฟฟ้า.....	93
19 สัตส่วนของกีตาร์เบสไฟฟ้า.....	95
20 สัตส่วนของคีย์บอร์ด	97

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยทางภาคใต้มีวัฒนธรรมอันเก่าแก่มาอย่างช้านาน วัฒนธรรมถือเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมและรู้จักแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของมนุษย์ทุกกลุ่มชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทางภาคใต้ของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นสถานที่แหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญและเก่าแก่แห่งหนึ่งของโลกที่มีหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนทางภาคใต้ของประเทศ

ภูมิภาคทางภาคใต้มีการแสดงพื้นบ้านหลายอย่าง มีประวัติศาสตร์ที่สืบต่อกันมา มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดและแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน ในการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้ เช่น เพลงบอก มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า ลิเกฮูลู ร่องเงิ้ง เป็นต้น ในการแสดงพื้นบ้านแต่ละการแสดงก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไปตามภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น ในการแสดงแต่ละการแสดงจะมีพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

การแสดงพื้นบ้านหลายอย่างที่ปรากฏขึ้นในท้องถิ่นในการแสดงทั้งด้านท่าทางและอารมณ์ในการแสดงจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของความเป็นจริง จะมีการแสดงออกมาเพื่อสร้างความบันเทิงแต่จะผสมผสานสาระ เรื่องราวของการใช้ชีวิตจริงโดยผ่านการแสดงและจะปลูกอารมณ์ความรู้สึกผ่านทางการแสดง แต่ละการแสดงก็จะมีสาระและบทบาทจะแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ละการแสดงนั้นๆจะสื่อไปในทิศทางใดสะท้อนเรื่องราวอะไรของชีวิต การแสดงพื้นบ้านนอกจากจะได้ความบันเทิงแล้ว ยังมีคุณค่าทางด้านจิตใจและยังสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อความสามารถของคนในท้องถิ่น และยังเป็นเอกลักษณ์ที่สืบต่อกันมาอย่างภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นและของคนในประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ที่ได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางภูมิปัญญาที่สืบต่อกันมาเป็นรุ่นๆอย่างยาวนานนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ล้ำค่าควรแก่การศึกษา รวมถึงการอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ ใช้ให้เหมาะสมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาได้สั่งสมมาของชุมชนในภาคใต้ที่ปรากฏไม่สูญหาย (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์.

2538: 13-18)

ดนตรีเป็นวัฒนธรรมด้านศิลปะแขนงหนึ่ง จึงมีอารมณ์และทรรสนะของเจ้าของเป็นพื้นฐานและมีเอกลักษณ์ของสังคมปรุงเสริมอยู่ค่อนข้างซับซ้อน แนบเนียน ดนตรีพื้นเมืองเกิดจากอารมณ์และทรรสนะของชาวบ้าน จึงมีลักษณะต่างกับดนตรีที่เป็นงานของศิลปิน กล่าวคือ ดนตรีพื้นเมืองจะมีความง่ายมากกว่า การประดิษฐ์ประดอย มีสัจจะหรือความเชื่อมากกว่าการปรุงแต่งแต่มีความสอดคล้องประสานกับสภาพจริงของวิถีชีวิตของคนในสังคมมากกว่าความฝัน ด้วยเหตุนี้ดนตรีพื้นเมืองในแต่ละถิ่นจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างกัน ดนตรีของชาวภาคใต้ส่วนมากจึงเป็นเครื่องตีให้จังหวะประกอบคำขับร้องและท่าทางการเต้นรำมากกว่าจะใช้เป็นทำนองเพื่อสื่ออารมณ์ แต่เนื่องจากภาคใต้ต่อแดนกับมาเลเซียจึงมีวัฒนธรรมชาว มลายู เข้ามาปะปน

วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านที่สำคัญของชาวภาคใต้คือ หนังตะลุงหรือละครเงา จะได้รับอิทธิพล อารยธรรมอันเก่าแก่มาจากหลายประเทศ และยังได้รับศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงด้วย หนัง ตะลุงอาจจะยังไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แน่นอน มีหลายๆที่หลายๆกระแสกล่าวต่างกันไป บาง กระแสก็สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นมาจากจังหวัดพัทลุงซึ่งได้นำไปแสดงในกรุงเทพมหานคร แต่เกิดการเรียก เพี้ยนไปของคนกรุงเทพมหานครว่าหนังตะลุงจากเดิมที่เรียกกันว่าหนังพัทลุง บางกระแสก็ว่าหนังตะลุง ได้รับแนวความคิดมาจากการละเล่นของหนังชวา แล้วนำมาดัดแปลงเป็นรูปหนังตะลุงซึ่งการแสดงหนังใน อดีตมีการแสดงกันตั้งช่วงใกล้ค่ำไปจนถึงตอนเช้า หนังตะลุงจะเป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่นทางภาคใต้มาก เมื่อมีการจัดงานต่างๆก็จะมีการแสดงหนังตะลุงร่วมอยู่ด้วยแทบจะเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานใน สมัยก่อนก็ว่าได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่หนังตะลุงจะได้รับความนิยมมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ใน ปัจจุบันนี้จะไม่นิยมเล่นตลอดทั้งคืนเหมือนในอดีต

หากกล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านของชาวภาคใต้นั้น หนังตะลุง จะมีการกล่าวถึงกันมากในภาคใต้และ มีการแสดงกันอย่างแพร่หลายของชาวภาคใต้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หนังตะลุง เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่บ่ง บอกถึงวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของชาวภาคใต้ การแสดงหนังตะลุงจะมีการแสดงที่เห็นได้ชัดในเรื่อง ของศาสนา ความเชื่อ และความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ในอดีตกับปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จะมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของดนตรีแต่เดิมจะมีแต่เครื่องดนตรีไทย ต่อมาภายหลังได้ผสมผสานกับเครื่อง ดนตรีทางชาติตะวันตก แต่ยังคงอนุรักษ์ในด้านศิลปะยังคงไว้ พิธีกรรมต่างๆก็ยังคงรักษาสืบต่อกันมาแต่ คั้งเดิม

หนังตะลุงคือการแสดงที่มีตัวละครหลายๆตัวละคร ซึ่งตัวละครหรือที่เรียกว่าตัวหนังส่วนใหญ่จะ ทำมาจากหนังสัตว์คือหนังโคที่ได้ผ่านกรรมวิธี นำมาฟอก ตากแดด และนำมาแกะเป็นรูปต่างๆ ในการ แกะสลักก็จะเป็นตัวละครหลายๆตัวละคร เช่น รูปเทพ ยักษ์ ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ฯลฯ เพื่อที่จะได้ตัว ละครในการเชิด ในการแสดงหนังตะลุงก็ต้องมีวิธีไว้สำหรับ นายหนัง เชิดตัวละครและจะมีฉากไว้ ข้างหน้านายหนังและตัวละครจะอยู่ด้านหลังฉาก และที่สำคัญจะขาดไม่ได้ในการแสดงก็คือต้องมีดนตรี ประกอบไปด้วย ในการแสดงจะมีนักดนตรีที่คอยเล่นสลับรับไปมากับนายหนังหรือคนเชิดตัวละคร ดนตรี จะเป็นส่วนช่วยทำให้การแสดงมีความบันเทิงยิ่งขึ้น และดนตรียังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมหนังตะลุง คล้อยไปตามความรู้สึกเพราะเสียงดนตรีสามารถทำให้คนรู้สึกเศร้าหรือสนุกสนานได้

ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีศิลปินหนังตะลุงเกิดขึ้นมากมาย แต่ละศิลปินก็จะพยายามสร้างชื่อเสียงสร้าง ความคิด สร้างชื่อเรื่องในการแสดงที่แตกต่างกันออกไป ในการสร้างชื่อเรื่องในการแสดงหนังตะลุงส่วน ใหญ่จะสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อที่จะให้เข้ากับยุคสมัย ในปัจจุบันทุกจังหวัดทางภาคใต้อาจจะ กล่าวถึงหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงมากในปัจจุบันคงจะหนีไม่พ้น หนังตะลุงปทุม อ้ายลูกหมี ซึ่งได้รับความนิยม มาอย่างยาวนานเป็นเวลาร่วม 40 ปี ที่หนังตะลุงปทุม อ้ายลูกหมีได้แสดงหนังตะลุงจนเป็นที่รู้จักกันทั่วทุก จังหวัดทางภาคใต้

หนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่ สร้างชื่อเสียงในการแสดงหนังตะลุงมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่อายุ 19 ปีก็ได้เริ่มมีงานแสดง 3 วัด 3 บ้านเป็นอาชีพแล้วแต่ก็มีค่าจ้างบ้าง ไม่มีบ้างส่วนมากจะเป็นงาน โรงเรียน แต่ด้วยความสนใจและรักในอาชีพก็ออกแสดงหนังตะลุงเรื่อยมา จนสร้างชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ หนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุดเมื่ออายุ 32 ปี มีการนำเทปออกอากาศเรื่อง อภินิหารดาบสายฟ้าของอาจารย์ปล้อง อ้ายลูกหมี่ จึงมีงานแสดงทั้งกลางวันและการคืนติดต่อกันเป็นเวลาหลายเดือนจนกระทั่งหนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่ป่วยต้องเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลเนื่องจากไม่มีเวลาได้พักผ่อน จึงหยุดการแสดงไประยะหนึ่ง ต่อมาภายหลังเมื่อหายป่วยแล้วจึงได้ทำการแสดงหนังตะลุงต่อ

มีช่วงหนึ่งที่หนังตะลุง มโนราห์ แทบหยุดการแสดงเพราะมีสิ่งใหม่ๆเข้ามาของคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดีโอ จนล้มเลิกปิ่นบ้าน ระยะเวลา 5-6 ปี หนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่ ได้สร้างมิติใหม่ในการแสดงหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งและเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้นกว่าเดิมแบบไม่น่าเชื่อได้พลิกประวัติศาสตร์จนวงการหนังตะลุงมีชื่อเสียงลือลั่นไปทั่วภาคใต้ แสดงแบบคอนเสิร์ตหนังปฐม อ้ายลูกหมี่ จะทัวร์คอนเสิร์ตเป็นเวลาระยะ 3 เดือนเต็ม ตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึง จังหวัดนครราชสีมา การแสดงในช่วงนั้นมีการแสดงในรูปแบบใหม่โดยตกลงจะมีเพลงประกอบ ทำให้วัยรุ่นในสมัยนั้นหันมาสนใจและชื่นชอบ ส่วนในเรื่องของการแสดงก็จะคิดชื่อเรื่องให้เหมาะกับยุคกับสมัย

ในการแสดงหนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่หรือหนังตะลุงอื่นๆก็ต้องมีคนตรีเป็นส่วนสำคัญในการแสดงด้วย ซึ่งคนตรีจะเป็นส่วนทำให้ผู้ชมหนังตะลุงมีความสนุกสนาน หรือ โศกเศร้าตามไปด้วย เพราะมีเสียงดนตรีคอยปลุกเร้าอารมณ์จะทำให้ผู้ชมมีความบันเทิงมากขึ้น แต่เดิมการแสดงหนังตะลุงจะมีเครื่องดนตรีเป็นคนตรีไทย คือ โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง กลองทัด 1 ลูก ทับ ปี่นอก ทั้งหมดมี 5 ชิ้นด้วยกัน มีมาอย่างยาวนานประมาณพุทธศักราช 2515 ได้วิวัฒนาการมีการเพิ่มเครื่องดนตรี ซอด้วง ซออู้ พุทธศักราช 2520 ได้มีการเพิ่มในส่วนของคนตรีมากขึ้น คือ ไวโอลินและจะเข้ จะมีการเพิ่มในส่วนของคนตรีทางชาติตะวันตกแต่ก็ยังคงมีเครื่องดนตรีไทยตั้งแต่สมัยก่อนเหมือนเดิม ในต่อมาอีกประมาณ พุทธศักราช 2535 เริ่มมีการเลิกใช้เครื่องดนตรีบางส่วน คือ ซอด้วง ซออู้ ไวโอลินและจะเข้ และจะเพิ่มเครื่องดนตรีที่เป็นสมัยนิยมมากขึ้นคือเครื่องดนตรีทางชาติตะวันตกได้แก่ คีย์บอร์ด กีตาร์ไฟฟ้า 2 ตัว กีตาร์เบส 1 ตัว ส่วนกลองก็จะใช้เป็นกลองชุด 1 ชุด ส่วนเครื่องดนตรีที่เหลือยังคงเป็นเหมือนเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่จะขาดไม่ได้เลยในส่วนของคนตรี ซึ่งเรียกได้ว่า การแสดงหนังตะลุงจะต้องมีลูกคู่

ในการแสดงหนังตะลุงจะต้องประกอบพิธีกรรมคือพิธีการไหว้ครู พิธีการไหว้ครูของหนังตะลุงนั้นจะถือเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะ 1 ปีจะมีการไหว้เพื่อเคารพครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณ 1 ครั้งใน 1 ปีซึ่งจะตรงกับวันพฤหัสบดี แรม 9 ค่ำเดือน 6 ของปี ในการไหว้ครูจะเรียกว่าพิธีครอบมือหนังหรือพิธีมอบครู คือ พิธีของครูหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับนับถือได้รับความเชื่อถือจะทำพิธีให้กับนายหนังตะลุงคนใหม่ ซึ่งจะขอเป็นศิษย์ ในพิธีมอบครูถือเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของคนในสมัยโบราณและมีศาสนาเข้ามามีบทบาทในความเชื่อดังนี้ ซึ่งการแสดงของหนังตะลุงจะมีศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธที่มีอิทธิพลของวัฒนธรรมสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และในพิธีครอบมือยังถือว่าศิษย์ที่มีความกตัญญูต่อ ครู อาจารย์

และผู้มีพระคุณ และรู้สำนึกถึงหน้าที่และรู้จักฐานะของตนเองและยังรู้จักความสามัคคีคือการตั้งชื่อคณะให้สอดคล้องกับครู อาจารย์ ไม่เพียงแต่จะรู้สึกสำนึกพระคุณยังแสดงออกถึงความสามัคคีอีกด้วย ในพิธีการครอบครูจึงถือเป็นพิธีที่มีความสำคัญมากของหนังตะลุงซึ่งจะเห็นถึงความศรัทธาสำนึกในพระคุณของลูกศิษย์ที่มีต่อ ครู อาจารย์

พิธีการครอบครูของหนังตะลุงจะมีส่วนของดนตรีประกอบไปด้วยในการบรรเลงของพิธีมโหรีเพลงที่ใช้ในพิธีการครอบครู ในบทเพลงจะมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและจะเห็นถึงความสำคัญของตัวละครถึงขั้นขั้นวรรณะที่จะสะท้อนเห็นถึงตัวละครแต่ละตัวของหนังตะลุง พิธีครอบครูของหนังตะลุงจึงควรอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นการเห็นถึงความรู้จักกตัญญูกตเวทิตของลูกศิษย์ที่มีต่อ ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณ จึงเป็นเรื่องที่ดีที่จะมีการสืบทอดต่อไป

เนื่องจากศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุง ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษาเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาทำนองหลักทางดนตรีในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุงปทุม อ้ายลูกหมี่ เพราะจะทำให้ทราบถึงผลตามที่ได้ศึกษาแล้ว ยังได้เรียนรู้และเข้าใจในพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุงว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด และยังช่วยอนุรักษ์พิธีกรรมและบทเพลงตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบันและจะได้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นเป็นตัวอย่างซึ่งเป็นเรื่องที่ดีงาม และยังคงไว้เพื่อวัฒนธรรมที่ดีงามสืบทอดต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะปทุม อ้ายลูกหมี่
2. ศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุงคณะปทุม อ้ายลูกหมี่

ความสำคัญของการวิจัย

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นอย่างหนึ่งของภาคใต้ เป็นการเล่าเรื่องราวที่ผู้ร้อยเป็นนิยาย ดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรองที่ขับร้องเป็นสำเนียงท้องถิ่น หรือที่เรียกกันว่า การ "ว่าบท" มีบทสนทนาแทรกเป็นระยะและมีดนตรีเป็นส่วนสำคัญประกอบในการแสดง หนังตะลุงเป็นมหรสพที่นิยมแพร่หลายอย่างยิ่งมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะในยุคสมัยก่อนที่จะมีไฟฟ้าใช้กันทั่วถึงทุกหมู่บ้านอย่างในปัจจุบัน หนังตะลุงแสดงได้ทั้งในงานบุญและงานศพ ดังนั้นงานวัด งานศพ หรืองานเฉลิมฉลองที่สำคัญจึงมักมีหนังตะลุงมาแสดงให้ชมด้วยเสมอ หนังตะลุงทุกคณะจะมีพิธีกรรมไหว้ครูเป็นประจำทุกปีเพื่อจะรำลึกถึงพระคุณครูบูรพาจารย์ ซึ่งในพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง จะมีดนตรีเป็นส่วนสำคัญในการประกอบพิธี หนังตะลุงเป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และการประกอบอาชีพ จากการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึง ลักษณะของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง และบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง ในปัจจุบันหนังตะลุงภาคใต้ได้รับความนิยมนลดลงเรื่อยๆหลังจากการถูกวัฒนธรรมตะวันตก

เข้ามาครอบงำ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้คงอยู่และเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

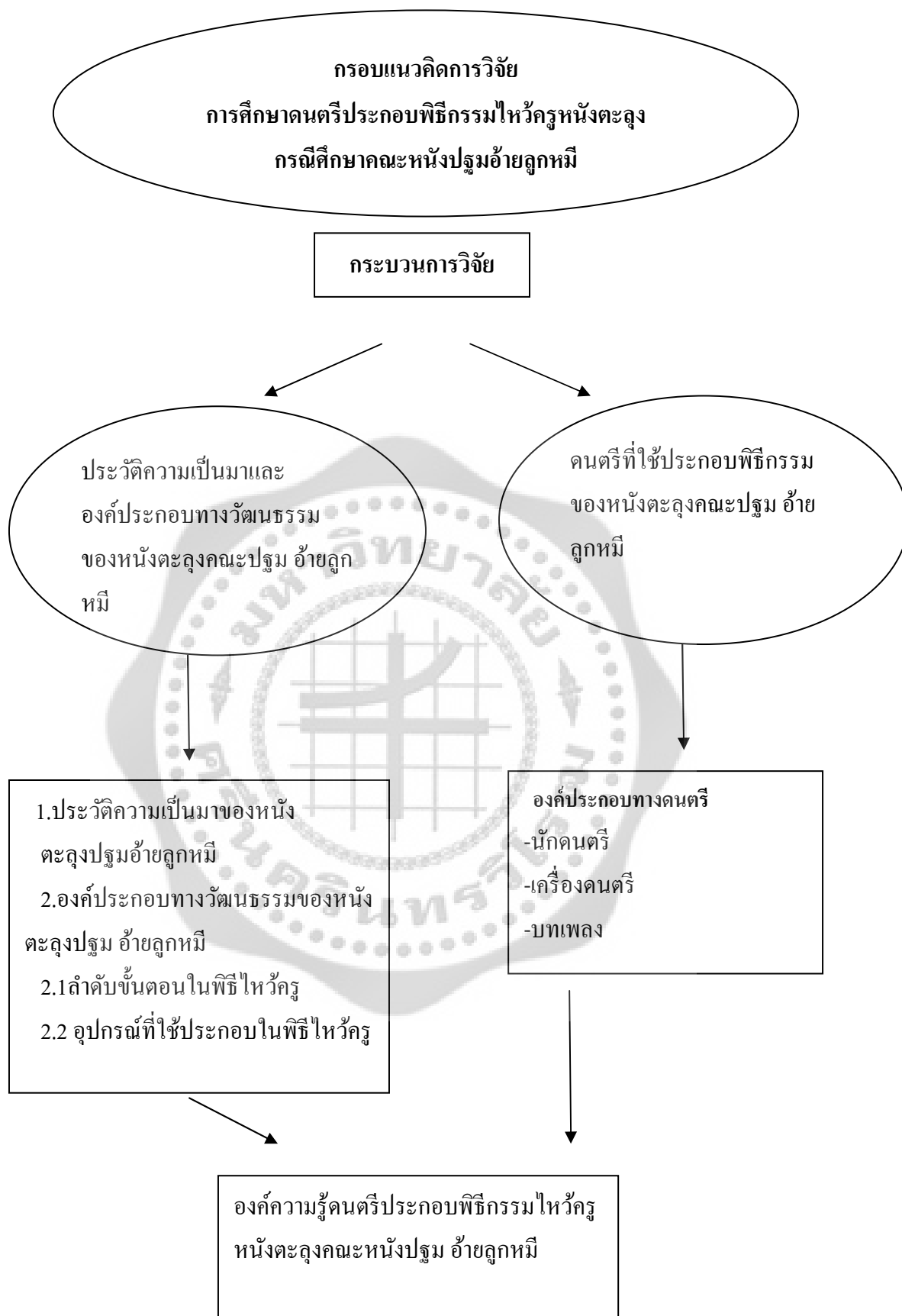
1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะหนังปฐุม อ้ายลูกหมี่
 - 1.1 ประวัติของหนังตะลุงคณะหนังปฐุม อ้ายลูกหมี่
 - 1.2 ลำดับขั้นตอนในพิธีไหว้ครูแรม 9 ค่ำเดือน 9
 - 1.3 อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู
2. ศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครูของหนังตะลุงคณะหนังปฐุม อ้ายลูกหมี่
 - 2.1 นักดนตรีของหนังตะลุงคณะหนังปฐุม อ้ายลูกหมี่
 - 2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครู
 - 2.3 บทเพลงที่ใช้ในพิธีไหว้ครู

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลในการศึกษาองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุง คณะปฐุม อ้ายลูกหมี่โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จริง
2. การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุง คณะปฐุม อ้ายลูกหมี่ศึกษาโดยการบันทึกเทปจากการบรรเลงสด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ดนตรีประกอบพิธีกรรม	หมายถึง	ทำนองเพลงของดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรม
ไหว้ครูหนังตะลุง	หมายถึง	การทำพิธีบูชาครูของหนังตะลุง ซึ่งกระทำโดย นายหนัง โดยเริ่มจากการตั้งนะโม3 จบ ตั้งสักเค ชุมนุมเทวดาไหว้สี่สตี รำลึกถึงครูอาจารย์ แล้ว ปักเทียนที่ทับกลอง โหม่ง
นายหนังตะลุง ปฐมอายุลูกหมี	หมายถึง	ผู้แสดงหนัง ซึ่งรับผิดชอบทั้งหมดในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับ การแสดง เช่น การเชิดหนัง การจับ บทและกลอน บทเจรจา
ลูกคู่	หมายถึง	นักดนตรีประจำเครื่องดนตรีทุกเครื่องที่ทำหน้าที่ บรรเลงดนตรีประกอบการดำเนินเรื่องในการ แสดงหนังตะลุง มักจะเรียกชื่อเฉพาะตาม เครื่องดนตรีที่บรรเลง เช่น นายปี นายทับ นายกลอง เป็นต้น
เบิกโรง	หมายถึง	การทำพิธีบูชาครูของหนังตะลุง ซึ่งกระทำโดย นายหนัง โดยเริ่มจากการตั้งนะโม3 จบ ตั้งสักเค ชุมนุมเทวดา ไหว้สี่สตี รำลึกถึงครูอาจารย์ แล้ว ปักเทียนที่ทับกลอง โหม่ง
ลงโรง	หมายถึง	การบรรเลงดนตรีก่อนการแสดง ซึ่งมีลักษณะ เดียวกับการโหมโรง โดยกระทำเมื่อเสร็จสิ้น จากการเบิกโรง
องค์ประกอบทางวัฒนธรรม ของหนังตะลุงคณะหนังปฐม อายุลูกหมี	หมายถึง	ลำดับขั้นตอนในพิธีกรรมไหว้ครูและอุปกรณ์ที่ ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครูของตะลุงคณะหนัง ปฐม อายุลูกหมี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเป็นประเด็นในการศึกษาดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
 - 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง
 - 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2533: 79) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า วัฒนธรรม ได้ว่าวัฒนธรรมคือแบบอย่างการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มชนในสังคม การดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันมา ความเชื่อ การนับถือศาสนา ความคิดความอ่าน ภาษาที่พูดจากัน กิริยามารยาท ตลอดจนไปถึงเครื่องใช้ไม่สอย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในสังคมเดียวกันจะประพฤติปฏิบัติในแบบอย่างคล้ายคลึงกัน และมีลักษณะสามัญร่วมกันอยู่ จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องหมายของสังคมที่แสดงให้เห็นว่าแตกต่างจากสังคมอื่น ในเรื่องนี้พัทยา สายหู (2534: 37) อธิบายว่า

แบบอย่างการดำเนินชีวิตในเรื่องต่างๆของกลุ่มสังคมหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทำให้แตกต่างจากกลุ่มสังคมอื่นคือ วัฒนธรรม ของกลุ่มนั้น เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มเดียวกันย่อมทำอะไรๆในแบบอย่างเดียวกัน วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องหมายหรือตราประจำของกลุ่มที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ได้ทันที เช่น มีภาษา เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมที่เหมือนกัน สำหรับคนในกลุ่มนั้น

สุพัตรา สุภาพ (2540: 94) ยังได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางสังคม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี วิทยาการกฎหมาย ศีลธรรม และทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้คิด และกระทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมวัฒนธรรมมีทั้งประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุองค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้งองค์วัตถุทั้งที่มีรูปร่างเป็นองค์การ องค์พิธี

การ องค์มิตี ลักษณะของวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการถ่ายทอดไว้เพื่อเป็นมรดกทางสังคม เป็นวิถีชีวิตหรือแบบการดำรงชีวิต และเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ คนตรีก็จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างใช้เสียงที่ออกจากเครื่องดนตรีนั้นๆเป็นสื่อในการบอกเรื่องราวต่างๆมีการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้จากครูคนตรีรุ่นก่อนๆสืบทอดกันมามีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับชีวิตของคน มีวิวัฒนาการให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน จากความหมายของวัฒนธรรมนั้นแสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันและยากแก่การทำ ความเข้าใจและอธิบายได้

พระยาอนูมานราชชน (2515: 67) ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมในฐานะนักมานุษยวิทยาว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยการเรียนรู้จากกันและสืบทอดเนื่องเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นคำสมาส คือการรวมคำ 2 คำเข้าไว้ด้วยกันได้แก่ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามรุ่งเรือง และธรรมหมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ เมื่อรวมกันแล้ว วัฒนธรรมจึงหมายถึง ความ เป็นระเบียบความมีวินัยและในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการ และผลงาน สร้างสรรค์ต่างที่เป็นมรดกตกทอดกันมาในสังคมไทยทุกเรื่องและไม่จำกัดว่าต้องมีกฎหมายกำหนดไว้หรือ เป็นกิจกรรมที่เจริญตามเกณฑ์ของชนชั้นปกครองของสังคมเท่านั้นแต่รวมถึงชาวบ้านด้วยวัฒนธรรมความ มุ่งหมายนี้ เน้นเรื่องอดีตและเอกลักษณ์ มานพ วิสุทธิแพทย์และคณะ (2543: 74) ว่าได้ให้คำจำกัดความคำว่า วัฒนธรรม หมายถึง การปลูกฝังความเจริญงอกงาม การอบรมเลี้ยงดู ความดีงาม และความเป็นระเบียบวินัย ในสังคม ซึ่งอธิบายได้ว่า“วัฒนธรรม” แปลว่า ความเจริญงอกงาม ยั่งยืนถาวร “ธรรม” หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาจากรากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Culture” หรือรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Cultuar”

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 746) ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามและเป็นวิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้า ของชาติ ความมีศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันร่วมใช้กันในหมู่คณะรัชนีกร เศรษฐ (2532: 119-120) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการ และผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เป็นมรดกตกทอดกันมา ในสังคมไทยทุกเรื่อง ไม่จำกัดว่าจะต้องมีกฎหมายกำหนดไว้หรือเป็นกิจกรรมที่ “เจริญ” ตามเกณฑ์ของชนชั้นปกครองของสังคมเท่านั้น แต่รวมถึงชาวบ้านด้วย “วัฒนธรรม” ในความหมายนี้เป็นเรื่อง “อดีต” และ “เอกลักษณ์” ส่วนความคิดเห็นของ วิเชียร รักการ (2529: 30-31) ที่ได้อธิบายลักษณะวัฒนธรรมไทยไว้ในหนังสือ“วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย” ไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้
2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรม ที่มีความสอดคล้องกันในอีกหลายแง่มุมซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เช่น ระเบียบธรรม สุวรรณรัฐโชติ (2530: 32-33) ได้แยก อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้
3. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้
5. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำเนินชีวิต
6. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสิ่งที่เหนืออินทรีย์ กล่าวคือ มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับ

สิ่งแวดล้อมได้

นิยพวรรณ วรรณศิริ (2540 : 47) ได้กล่าวถึงทฤษฎี เขตวัฒนธรรม และรูปแบบวัฒนธรรม (Pattern of culture) ของ Calrk Wissler(1921) ว่าเป็นผู้สังเกตรูปแบบวัฒนธรรมของเอสกีโมและได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลกและพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจนั้นมีใช้อยู่ในทุกสังคมของโลกเรียกว่าระบบวัฒนธรรมสากล มีดังต่อไปนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูด และภาษาเขียน และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา เช่น นิทาน นิยาย และภาษา ท่าทาง เป็นต้น
2. วัฒนธรรมประเภทอุปสรรค ที่เกี่ยวกับการกินอาหาร ที่อยู่อาศัยสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เสื้อผ้า ภาชนะของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธ ยุทโธปกรณ์อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ศิลปะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น การแกะสลัก ปั้นรูป วาดรูป(สีน้ำ, น้ำมัน) วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การละคร และอื่นๆ
4. ระบบและรูปแบบของศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนาพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหลัง และศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เชื้อโรค พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกิด และตาย
5. ระบบครอบครัว การแต่งกาย เครื่องนุ่งห่ม และระบบทางสังคมอื่นๆที่เกี่ยวข้องแบ่งออกได้เป็นการแต่งงาน ครอบครัว การนับญาติ การสืบทอดตระกูล และการใช้ศัพท์เรียกเครือญาติ
6. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน แบ่งออกได้เป็น ทรัพย์สินส่วนรวมและทรัพย์สินส่วนตัว ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ กฎเกณฑ์และกฎหมาย ตลอดจนมาตรฐานการแลกเปลี่ยนและการค้า ระบบเงินตรา การผลิต การจำแนก แจกจ่าย และการบริโภคสินค้า
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล อันได้แก่ ระบบการเมือง ระบบนิติบัญญัติระบบตุลาการ และระบบควบคุมสังคม อื่นๆทุกประเภท
8. การศึกษา สงครามทั้งสงครามระหว่างคนต่างสังคม และสงครามที่เกิดในหมู่เครือญาติ หรือสงครามในระหว่างคนในสังคมเดียวกัน
9. กีฬา และการละเล่นการออกกำลังกาย และนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับการนี้

10. ระบบความรู้ การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนิทานปรัมปราซึ่งให้ความรู้แก่คนในสังคมทางอ้อมสิ่งต่างๆที่ประกอบกันเป็นวัฒนธรรมคือสิ่งที่ทำให้ชุมชนมีคุณค่า และมีเอกลักษณ์ที่ต่างกันไป แต่หากไร้ซึ่งการสืบทอดแล้ว วัฒนธรรมบางอย่างที่ดีงามก็อาจสูญหายได้ดังนั้นการที่จะรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่หรือสามารถพัฒนาต่อไปได้นั้นจึงต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชน

นิคม มุสิกคามะ (2541: 35-36) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมว่า การที่โลกค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงมาเป็นรูปแบบเดียวกันหมดนั้นอาจจะทำให้ชาติพันธุ์มนุษย์ทั้งหมดขาดวิถีที่จะเผชิญหน้ากับสิ่งที่ตนไม่รู้จักหรืออันตรายใหม่ๆ ดังเช่น พืชและสัตว์บางตระกูลที่เพาะพันธุ์ขึ้นมาสำหรับให้มีคุณสมบัติที่ต้องการหรือให้ผลมาก ๆ จะทำให้ขาดความต้านทาน ผู้พืชหรือสัตว์ที่เพาะพันธุ์ขึ้นมาโดยธรรมชาติไม่ได้ใครจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมที่กำหนดหรือในลักษณะทางพันธุกรรม ปัจจุบันนี้นั้นสูญหายไปภายใต้ซากของสังคมดั้งเดิม ซึ่งจะไม่เป็นส่วนสำคัญของมรดกแต่อาจเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์ชาติก้าวหน้า ไม่มีอะไรจะห้ามไม่ให้คิดไปว่าวันหนึ่งข้างหน้านั้น สังคมที่มีเทคโนโลยีแผ่กระจายไปทั่วโลกจะพังพินาศเพราะช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับเสฐียร โกเศศ (2496: 4-5) ได้กล่าวถึงการรับเอาวัฒนธรรมไว้ว่า การรับเอาวัฒนธรรมอย่างใหม่ คือวัฒนธรรมสากล ถ้าเกิดความพอดีก็มีอันตรายอยู่อย่างหนึ่ง คือ อาจถอนรากวัฒนธรรมเดิมของตน อันเป็นส่วนสำคัญที่คุ้มกันอันตรายและเป็นความเจริญของชาติเป็นเวลานาน ได้หลายร้อยปีให้กร่อนและค่อยหมดไปในที่สุดกลายเป็นหมกมุ่นลักษณะไม่มีรากฐานแห่งชาติของตนเองเพราะวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่ชาติจะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึก และมีอาการเคลื่อนไหวให้เป็นความเจริญก้าวหน้า

ณรงค์ วันดี (2530: 119) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมของมนุษย์ไว้ดังนี้ วัฒนธรรมของมนุษย์มีพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเจริญทางจิตใจและสติปัญญาของมนุษย์ ถ้าจิตใจและสติปัญญาเจริญ สิ่งที่สร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมก็เจริญและเป็นไปตามส่วนที่สมดุลกัน ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมเจริญมี 3 ประการ คือ การสะสม การปรับปรุง และการถ่ายทอด จะเห็นว่าวัฒนธรรมไม่ใช่เป็นอยู่อย่างใดก็อย่างนั้น แต่มีสภาพเหมือนสิ่งมีชีวิต มีอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ถ้าคนในสังคมไม่รู้จักสะสมปรับปรุงและถ่ายทอด วัฒนธรรมก็จะสลายไป ในที่สุดวัฒนธรรมจะมีลักษณะแข็งกระด้างไม่สามารถปรับตัวให้ก้าวหน้าทันสมัยกับสังคมอื่นได้ ในแนวทางเดียวกัน กาญจนา อินทรสุนานนท์(2540: 17-212) ได้สร้างทฤษฎีรากแก้ว ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของสังคมไทยไว้ดังนี้

1. อยู่อย่างไทย
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาะหาความรู้
4. เข้าสู่ค่านิยม
5. สร้างสมอุดมการณ์
6. สืบสานวัฒนธรรม
7. จดจำประเพณี

8. ของดีศาสนา

จากหลักการที่กล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยชุมชนจะต้องมีแนวทางปฏิบัติและอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อที่จะให้ชุมชนและสังคมนั้นเกิดความเข้มแข็ง โดยยึดหลักตามทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2524 : 13-17) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมคือแนวทางในการแสดงออกของวิถีชีวิตที่ปรากฏที่บุคคลของกลุ่มชนคิดขึ้น หรือกระทำขึ้นเป็นต้นแบบ หรือเสริมต่อขึ้น แล้วคนส่วนใหญ่ของกลุ่มชนยอมรับสืบทอด จนกระทั่งสิ่งนั้นส่งผลต่อนิสัยของความคิด การเชื่อถือและการกระทำของคนหมู่มากแห่งกลุ่มชนนั้น

ประเวศ วะสี (2537 : 13 : 22) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมและสรุปคุณลักษณะของวัฒนธรรมที่เข้มแข็งว่า เป็นรากฐานของสังคมแต่ละสังคม สามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง โดยสรุปคุณลักษณะของวัฒนธรรมที่เข้มแข็งออกเป็น 8 ประการ คือ

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. มีความเป็นบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ยศ สันตสมบัติ (2537 : 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในแง่ของสังคมวิทยาไว้ว่า สังคมมนุษย์ในแต่ละสังคมนั้นมีความแตกต่างกันในแทบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเมืองเศรษฐกิจ ศาสนา และค่านิยมต่างๆ แต่ภายในความแตกต่างเหล่านี้ สังคมทุกหนทุกแห่งทั่วโลกมีลักษณะพื้นฐานที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือสังคมเป็นการรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกที่สังคมจะดำเนินไปได้ด้วยดี นั้น พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน ต้องเป็นสิ่งที่คาดคะเนได้(Predictable) สมาชิกทุกคนจะต้องคาดคะเนได้ว่าคนอื่นมีพฤติกรรมเช่นไร ในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมมนุษย์ ความสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของคนอื่นได้อย่างถูกต้อง เป็นผลมาจากการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2525 : 76) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ โดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างเพื่อความ เป็นรูปแบบของสังคมที่มีเสถียรภาพอันแสดงถึงความเจริญงอกงาม ให้กับสังคมและกลุ่มบุคคลในสังคม หากขาดวัฒนธรรมแล้วสังคมก็ย่อมนขาด เอกภาพนั้นหมายถึงสังคมจะรุ่มเย็นเป็นสุขมิได้ วัฒนธรรมจึงเป็น ปัจจัยที่มีลักษณะผสมผสานในเนื้อเดียวกัน ซึ่งทำหน้าที่สร้างสรรค์และกำหนดรูปแบบของสมาชิกในสังคม ได้อย่างมีแบบแผนผู้มีภาวะทางจิตใจของสมาชิกในสังคมส่งผลให้สังคมมีเอกภาพ

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง

ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์ (2538: 155) หนังสือนั้น เป็นชื่อเดิมของหนังตะลุง และยังคงเรียกชื่อเช่นนี้ในท้องถิ่นภาคใต้ ทั่วไปในด้านหลักฐานที่มีการบันทึก มีจดหมายเหตุระยะทางเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลปักษ์ใต้ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ.2458ว่า

“...เวลาค่ำ พวกตำรวจภูธรเล่นหนังตะลุงคนถวายทอดพระเนตร คือ ตั้งจอขึ้นอย่างจอหนังแล้วออกมาทำท่าเป็นหนังตะลุง หรือเจ้าเมืองนี้เรียกว่า หนังสือนั้น...”

การเรียกหนังตะลุงเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้นพระยาพัทลุง (เผือก) ได้นำหนังสือนั้นของพัทลุงไปเล่นในกรุงเทพฯ บริเวณท้องที่นางเลิ้งซึ่งเป็นดินของเจ้าเมืองพัทลุง ชาวกรุงเทพฯ ในยุคนั้นได้ชมหนังสือนั้นที่นำมาจากพัทลุงจึงเรียกว่าหนังพัทลุง ต่อมาเสียงพัทลุงกร่อนจาก “พั” คงเหลือแต่ ตะลุง และเป็นตะลุงไปในที่สุด

ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงนั้น ภิญญา จิตต์ธรรม (2524: 20-34) อธิบายสรุปความได้ว่า การแสดงหนังเล่นเงานี้มีมาก่อนพุทธกาล ในประเทศไอยคุปต์ หรืออียิปต์ การแสดงหนังมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อสรรเสริญคุณของกษัตริย์หรือสคูติหรือวีรชนของบ้านเมืองเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่อนุชนให้ถือปฏิบัติ
2. เพื่อแสดงอำนาจขู่วัยศัตรุ และปลุกความนิยมให้เกิดขึ้นแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
3. เพื่อส่งเสริมศิลปนิพนธ์ให้มีการแสดงออกที่ดีและมีประโยชน์
4. ให้ความบันเทิงหยรยาแก่ประชาชน

การเล่นหนังได้แผ่เข้าดินแดนอาหรับและเอเชีย เมื่อครั้งที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ มหาราชผู้ครองแคว้นมาซิโอเนีย ก่อน ค.ศ. 336 พระองค์หนึ่งของอียิปต์ มีการเฉลิมฉลองการเป็นโอรส ของพระองค์มีการแสดงหนัง ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวีรกรรมการพิชิตโลกของพระองค์ จนในที่สุดก็เข้าสู่แคว้นปัญจาบของอินเดีย อารยธรรมของกรีกและอียิปต์ จึงเข้ามาเผยแพร่และผสมผสานกับอารยธรรมพราหมณ์การแสดงหนังจึงเกี่ยวข้องกับศิลปะวีรบุรุษตามเรื่องราวที่มีอยู่ในมหากาพย์รามณะหรือรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่คนไทยรู้จักกันดี นอกจากนี้ ภิญญา ศรีจำลอง (2525: 33) แสดงว่าหนังตะลุงในประเทศไทยน่าจะมีที่มาจาก 3 ทางด้วยกัน คือ 1)หนังตะลุง เป็นการละเล่นดั้งเดิมของชนเผ่าชาวภาคใต้ยุคโบราณ ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัยและอาณาจักรตามพรลิงค์ ของชนเผ่าภาคใต้ยุคโบราณ 2)หนังตะลุงได้รับอิทธิพลมาจากชวา และมาลายูซึ่งมีการละเล่นเรียกว่า วายังกูเลต คนใต้เชื้อสายมาลายู เรียกว่า วายังเซียม 3)หนังตะลุงได้รับอิทธิพลมาจากหนังใหญ่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตน โกสินทร์ตอนต้น

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2519: 45) นักวิชาการท่านหนึ่งได้ศึกษาเรื่อง “หนังตะลุง” ไว้ในหนังสือตำนานการละเล่นและภาษาชาวดู ในส่วนของรูปหนังตะลุงได้จัดประเภทออกเป็น 3 ประเภทคือ รูปหนังชั้นสูงได้แก่ รูปหนังที่จะใช้ออกแสดงก่อน เช่น ถายี่ พระอินทร์ เจ้าเมืองและพระมหาลี ประเภทที่สองเรียกว่า “รูปเชิด” หมายถึง รูปหนังทั่วไป ยกเว้นรูปตลก เช่น รูปพระ รูปนาง ประเภทที่สาม เรียกว่า “รูปกาก” หมายถึงรูปหนังที่เป็นตัวตลก ซึ่งมีสรรพนามว่า “ไอ้” นำหน้า นอกจากนี้รูปกากยังหมายถึงรูปเบ็ดเตล็ด

อื่นๆ เช่น ผี สัตว์ ตันไม้ ฯลฯ นอกจากนี้ ชวน เพรชแก้ว (2529: 165) ได้ศึกษาเรื่องราววรรณกรรมหนังตะลุงสาระของการศึกษาคือตอนต้นได้ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมา องค์ประกอบและสภาพปัจจุบันของหนังตะลุงต่อนั้นจะได้กล่าวถึงวรรณกรรมที่หนังตะลุงให้แสดง กล่าวถึงบทอักษรर्थ (บทสมห้อง) และสภาพสังคมภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรม สำหรับในช่วงหลังนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองตอน คือ ตอนแรกเป็นการมองสภาพสังคมจากรูปหนังตะลุง และในตอนที่สองที่เป็นการมองสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง และ เฉลียว เรืองเดช (2524: 139) และประเสริฐ สังเขม ได้รวบรวม “บทหนังตะลุงดีเด่นในอดีต” ไว้ได้ทั้งสิ้น 155บท เป็นบทกลอนหนังตะลุงที่ใช้สำหรับตัวละครหนังตะลุงในบทต่างๆ เช่น บทปราชญ์บาท บทกวีจ้อ บทตั้งเมือง บทสอน ฯลฯ และได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องคุณค่าของหนังตะลุงว่า ให้คุณค่าในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ ด้านภาษาศาสตร์ ด้านการประพันธ์บทร้อยกรอง ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและด้านการเมืองการปกครอง

สุนันทา โสรจจ์ (2516: 205) ได้กล่าวถึง “หนังตะลุง” ไว้ในหนังสือโขนละครฟ้อนรำและการละเล่นพื้นเมือง ได้กล่าวถึงคุณค่าของหนังตะลุงที่มีต่อผู้ชมไว้ 3 ประการ คือ

1. ให้ความเพลิดเพลิน สะเทือนอารมณ์
2. ให้คุณค่าทางปัญญา เนื้อเรื่องมักจะสอนใจคน
3. ให้คุณค่าทางศีลธรรม แนวคิดของเรื่องส่วนใหญ่ฝ้ายธรรมย่อมแพ้ฝ่ายธรรมะ

จรัส บัวขวัญ (2527: 113-120) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ “บทบาทของหนังตะลุงต่อชุมชนภาคใต้” ไว้ในหนังสือเชิดชูเกียรตินายอิม จันทรชุม ว่า บทบาทของหนังตะลุงมิใช่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมอย่างเดียว แต่ยังมีสาระอื่นๆ แฝงอยู่อีกมาก มีบทบาทต่อผู้ชมอย่างกว้างขวาง บทบาทที่เห็นชัดได้แก่

1. บทบาทในด้านการบริการความบันเทิงแก่ชุมชน
2. บทบาทด้านการเผยแพร่ศีลธรรมแก่ชาวบ้าน
3. บทบาทด้านการสร้างสรรค์ด้านความสามัคคีในชุมชน
4. บทบาทด้านบริการแก่ชุมชน
5. บทบาทด้านการส่งเสริมค่านิยมด้านการศึกษา
6. บทบาทด้านการส่งเสริมปลูกฝังประชาธิปไตย

เนาวรัตน์ ทองรัมย์ (2550: 74-75) หนัง หรือ ละครเงา เป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของมนุษยชาติ เมื่อครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ชัยชนะแก่ประเทศอียิปต์ก็ใช้หนังตะลุงเป็นเครื่องเฉลิมฉลองความสำเร็จ และประกาศพระเกียรติคุณของพระองค์ ในอินเดียสมัยพุทธกาลพวกพราหมณ์ใช้นั่งที่อินเดียที่ เรียกว่า ฉายานาฏกะ เล่นบูชาเทพเจ้าและสวดคีวีรบุรุษ ตามเค้าเรื่องมหากาพย์รามายณะ ในจีนสมัยจักรพรรดิยวนตี้ (พ.ศ. 495-พ.ศ. 511) พวกนักพรตลัทธิเต๋าได้เล่นหนังสวดดี คุณธรรมความดีของสมณผู้หนึ่งแห่งจักรพรรดิพระองค์นี้ ในวาระที่นางวายชนม์ สมัยหลังๆมา หนังแพร่หลายมากโดยเฉพาะในเอเชียอาคเนย์มีเกือบทุกประเทศ ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 แบบ แบบหนึ่งรูปหนังมีขนาดใหญ่ ส่วนแขนติดกับลำตัวเคลื่อนไหวไม่ได้ ได้แก่ หนังสเบกของเขมร และหนังใหญ่ของไทย อีกแบบหนึ่งรูปหนังมีขนาดเล็กกว่า

แบบแรก แขนมีรอยต่อกับลำตัว เคลื่อนไหวได้ ได้แก่ หนังก้อย ของเขมร หนังก้อยในชาว บาห์ลี มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว และหนังก้อยที่เล่นอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากนี้ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527: 180) แสดงความคิดเห็นว่า หนังก้อยเป็นของชาวที่มีมาก่อน ค.ศ.11 แล้วแพร่กระจายมายังมาลาญ เป็นการละเล่นโดยที่ชาวมาลาญ หรือมาเลเซียในปัจจุบันเรียกว่า วายังกุเลต วายัง แปลว่า รูปหนังหรือหุ่น กุเลต แปลว่าเปลือกหรือหนังสัตว์ รูปที่ทำตัวหนังสัตว์ หรือตัวหนังที่เข้าสู่ประเทศไทย หรือชาวก็ตามจะเห็นว่า มีรูปร่างลักษณะที่แปลกแตกต่างจากมนุษย์ธรรมดา เป็นเพราะความเชื่อของชาวชวาไม่นิยมสร้างรูปคนซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ การทำตัวหนังจึงทำให้มีลักษณะต่างจากคนธรรมดา ซึ่งตัวหนังนี้ยังมีปรากฏในตัวหนังก้อยของไทย และ ประเวศน์ ธรรมธาดา (2525: 1-10) กล่าวว่าหนังก้อยของไทยกำเนิดในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากหนังก้อย

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์

สุกรี เจริญสุข (2529: 27-31) ได้กล่าวถึงการฟังเสียงของคนตรีว่า การที่เราจะเริ่มฟังคนตรีกันอย่างไร ถ้าเราจะจัดลำดับก่อนหลังในการรับรสความไพเราะ โดยอาศัยศรัทธาวิชาแล้ว ก็พอจะจัดลำดับของการฟังได้ดังนี้

1. ฟังเสียงรอบ ๆ ตัวเราประกอบไปด้วยเสียงหนวกหูบ้างไม่หนวกหูบ้าง เสียงที่เกิดทุกชนิดจัดอยู่ในกลุ่มนี้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่าหูของคนเรานั้นเปิดอยู่ตลอดเวลา เสียงเหล่านั้นที่เกิดขึ้นจะผ่านหูเราไป รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง ไม่ว่าจะเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ลมพัด ฟังร้อง น้ำตก หรือเสียงที่มนุษย์สร้างขึ้น ...คนตรีประกอบด้วยเสียงเหล่านี้ เพียงแต่เสียงเหล่านี้ไม่ถูกจัดระบบให้มีระเบียบเท่านั้นเอง

2. ฟังจังหวะ จังหวะเป็นการเอาเสียงมาจัดเป็นระบบระเบียบให้คล้องจองกัน เอาฉาบ กรับ โหม่ง ฆ้อง กลอง ตะโพน มาเคาะให้เป็นจังหวะความแปลกหู ให้มีต่อหูเกิดขึ้นทำให้น่าฟัง ...จังหวะเป็นเรื่องของความรู้สึก ช้า-เร็ว กรึกกรื้น อับเฉา ชุ่มฉ่ำ เป็นต้น จังหวะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกมาก โดยเฉพาะทางร่างกาย ความตื่นเต้นเร้าใจต่อจังหวะที่ได้ยิน “ฟังแล้วเนื้อเต้น” จังหวะมักถูกนำไปเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกกิจกรรมในสังคมมนุษย์ก็ว่าได้ ... จังหวะเป็นเรื่องของเวลา การเคลื่อนที่ของเวลา การรับรู้เวลาที่ผ่านไปเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของเสียงที่ก่อให้เกิดความรู้สึก สั้น ยาว ถึยบ หรือห่าง ๆ ... จังหวะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของจักรวาล ความเป็นไปของธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ความเป็นความตาย เป็นธรรมชาติที่ประกอบขึ้นด้วยจังหวะ

3. ฟังทำนอง ลำดับต่อมาของการฟังคือฟังทำนอง ทำนองเป็นรูปร่างหน้าตาภายนอกเป็นโครงสร้างบอกถึงขอบเขตความสูงต่ำของเสียง การฮัมเพลง การผิวปาก การร้องเพลง เป็นการนำแนวทำนองมาใช้ ทำนองจะให้อารมณ์ชัดเจนกว่าจังหวะ ให้ความรู้สึกถึงจิตใจมากกว่าส่วนของจังหวะแต่ในขณะเดียวกันทำนองมีจังหวะรวมอยู่ด้วย แนวทำนองเป็นการเคลื่อนไปของเสียงที่อาศัยระดับความสูงต่ำ ความสั้นยาว ความดังเบาของเสียงเป็นองค์ประกอบ ... การนำเสียงแต่ละเสียงมาประดิษฐ์ประต่อกันเป็นทำนองเพลง แต่ละเสียงจะมีความสัมพันธ์กัน ความเป็นเอกภาพของกลุ่มเสียงที่เรียกว่าลีลาเพลง ประโยค

เพลง ที่จะสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง การผิวปากหรือฮัมเพลงเป็นการสร้างทำนอง หรือจำทำนองแล้ว นำมาประดับอารมณ์เมื่อต้องการ

4. ฟังเนื้อร้อง หลังจากการฟังเสียง จังหวะ ทำนองแล้ว เรามุ่งฟังเนื้อร้อง เนื้อร้องหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเพลง ผู้ฟังจำนวนมากมุ่งฟังแต่ดนตรีเพื่อให้รู้เรื่อง ตัวดนตรีนั้นไม่เป็นเรื่อง แต่เนื้อร้องหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพลงสามารถสร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง บางครั้งดูเหมือนว่าเนื้อร้องหรือเรื่องเป็นหัวใจของเพลงเสียด้วยซ้ำไป

5. ฟังการเรียบเรียงเสียงประสาน การเรียบเรียงเสียง คือ การนำเอาเสียงมาจัดระบบเอาเสียงมาซ้อนกันประสานกันตามกฎเกณฑ์ของแต่ละยุคของแต่ละสมัยที่นิยมกัน เสียงประสานจะเป็นตัวที่ช่วยอุ้มเสียงดนตรี ให้มีพลังทางอารมณ์ เสียงประสานของดนตรีเป็นองค์ประกอบภายในที่ละเอียดอ่อนที่ช่วยเกื้อหนุนความงามของบทเพลง การฟังเสียงประสานของดนตรีนั้นต้องอาศัยการฝึกฟังโดยฝึกฟังเสียงอื่น ๆ ในบทเพลงที่นอกเหนือจากแนวทำนองหลัก

6. ฟังสีเสียง เป็นการฟังสีของเสียงว่ามีคุณภาพอย่างไร สีเสียงถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยที่เราไม่รู้ตัว การที่เรารู้ว่าใครพูดในขณะที่เรายังไม่เห็นตัว เพราะหูของเราสามารถจำแนกสีเสียงที่ได้ยินว่าแต่ละเสียงแตกต่างกันอย่างไร สีเสียงของดนตรีเป็นเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน ทั้งการเกิดของเสียง ดิด สี ดี เป่า เขย่า ชัก (ดูด) และฝ่าตัวกลางสี่กกลางที่ต่างกัน โลหะของเครื่องดนตรีต่างกัน ฯลฯ สี่กกลางเหล่านี้ทำให้สีเสียงของเครื่องดนตรีมีความแตกต่างกัน

7. ฟังรูปแบบของคีตลักษณ์ รูปแบบหรือโครงสร้างของเพลงเป็นการฟังดนตรีอย่างภาพรวม ๆ ทั้งหมดการที่เราจะรู้ว่าลักษณะอย่างไรเป็นผู้หญิง ลักษณะอย่างไรเป็นผู้ชาย ผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันอย่างไรนั้นอาศัยโครงสร้างเป็นหลัก ดนตรีก็เช่นเดียวกัน เพลงท่อนเดียว 2 ท่อน 3 หรือ 4 ท่อนก็ตามแต่ บรรเลงเดี่ยว หรือ บรรเลงเป็นวง สิ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างและรูปแบบของดนตรี การเรียนรู้โครงสร้างของบทเพลงจากตำราเรียนนั้นเป็นแต่เพียงโครงสร้างอย่างคร่าว ๆ แต่ในความเป็นจริงนั้นเพลงแต่ละบทมีความแตกต่างกัน รูปแบบของคีตลักษณ์ของคีตวรรณกรรมแต่ละบทเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบทนั้น ๆ ... การฟังดนตรีเช่นเดียวกัน ต้องรู้เค้าโครงใหญ่ รู้เค้าโครงย่อย ทั้งนี้ทั้งนั้นอาศัยการเรียนรู้โดยการฟัง

8. ฟังเพื่อประโยชน์ของชีวิต การฟังดนตรีเพื่อประโยชน์ของชีวิตนั้นเป็นเรื่องของผู้ที่จะเลือกบริโภคให้เหมาะสมกับตน เพียงความสุขส่วนตัวที่จะเลือกฟังในสิ่งที่ตนชอบ โดยอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด

สังค ภูเขาทอง (2532: 102) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักเกณฑ์ ในเรื่องการเคลื่อนย้ายบันไดเสียงซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ของบทเพลงได้เป็นอย่างดีเช่นกันหนังสือที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ดนตรีนี้ และอุทิศ นาคสวัสดิ์ (2522: 36) ได้เขียนหนังสือทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทยภาค 1 เป็นตำราครอบคลุมเนื้อหาซึ่งนับว่ามีประโยชน์ในการวิเคราะห์นำมาเปรียบเทียบกับเรื่องของบันไดเสียง สำเนียงและคีตลักษณ์ของบทเพลงด้วย

ณัชชา โสคติยานุรักษ์ (2542: 39) กล่าวถึงทำนองเพลงว่าทำนอง คือ เสียงขึ้นเสียงลงหลายเสียงที่ ประติดประต่อกันเป็นชุด แต่ละเสียงนอกจากจะมีระดับเสียงสูงต่ำแล้ว ยังมีความสั้นยาวตามลักษณะจังหวะ ที่อาจแตกต่างกัน ทำนองต้องมีจังหวะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งไม่อาจแยกออกจากกันได้ ทั้งระดับเสียงและลักษณะ จังหวะจะใช้สัญลักษณ์ตัวโน้ตบนบรรทัดห้าเส้นเป็นสื่อ ทำนองอาจมีความยาวตั้งแต่ 2 - 3 ห้อง ไปจนถึง 10 ห้องหรือมากกว่านั้น แต่ทำนองที่ดีต้องมีความหมายและจบในตัวเองมีเสียงขึ้นลงที่สมดุลและมีเอกลักษณ์ ที่ผู้ฟังประทับใจ การวิเคราะห์ทำนองมีประเด็นที่ควรวิเคราะห์คือช่วงเสียง การดำเนินทำนองแนวเดียว ทิศทางระหว่างทำนอง ขึ้นคู่ระหว่างทำนองสองแนวและได้กล่าวถึงช่วงเสียง ว่าเป็นระยะห่างระหว่างตัว โน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดและตัวโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุดของเพลง วิธีนับระยะห่างใช้วิธีเดียวกับการนับชั้น คู่ นอกจากนี้ ไชแสง สุชะวันนะ (2541: 7) กล่าวไว้ว่า คนตรีพื้นเมืองย่อมส่อลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งให้ ปรากฏ นั่นคือ “ลักษณะประจำของชาติ” ลักษณะนี้เองเมื่อได้ฟังแล้ว เราสามารถบอกได้ทันทีหรือสามารถ เดาได้ว่า เพลงนี้เป็นเพลงของชนชาติใดหรือเผ่าใด แต่ทั้งนี้ก็มีข้อแม้ว่า ผู้ที่จะบอกได้อย่างถูกต้องหรือเดา ได้อย่างใกล้เคียงนั้น เขาจะต้องคุ้นเคยกับเพลงพื้นเมืองของชนชาติต่าง ๆ มาแล้วเป็นอย่างดีเสียก่อน

การวิเคราะห์เพลงมีหลายระดับ ซึ่งล้วนแต่มีประโยชน์ในระดับต่าง ๆ กัน การวิเคราะห์ในระดับ ต้นจะทำให้รู้จักบทเพลง นับเป็นประโยชน์ในขั้นต้นที่จะทำความคุ้นเคยกับบทเพลงนอกเหนือจากการฟัง หรือการบรรเลงเพียงอย่างเดียว หากวิเคราะห์ลึกลงไปอีกขั้นหนึ่งก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในบทเพลง เป็น ประโยชน์ในระดับที่สูงขึ้น ความเข้าใจระดับนี้มีความจำเป็นสำหรับนักดนตรีอาชีพหรือผู้ที่ต้องการศึกษา คนตรีอย่างจริงจัง และในการวิเคราะห์ขั้นสูงจะทำให้สามารถประเมินคุณค่าของบทเพลงได้ นับเป็น ประโยชน์ของการวิเคราะห์บทเพลงให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้รู้คุณค่าของบทเพลง

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542: 3-15) กล่าวไว้ว่า ในการศึกษาองค์ประกอบของคนตรี ควรพิจารณาจาก ลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดให้ตรงตามรสนิยมของแต่ละวัฒนธรรม จนเป็นผล ให้สามารถแยกแยะดนตรีของชาติหนึ่งแตกต่างจากดนตรีของอีกชาติหนึ่ง จึงควรพิจารณาจากลักษณะดังนี้

1. เสียง
2. พื้นฐานจังหวะ
3. ทำนอง
4. พื้นผิวของเสียง ลักษณะรูปแบบพื้นผิว
5. สีสันของเสียง
6. กิตลักษณะ ในกรณีของเพลงไทย กิตลักษณะสามารถพิจารณาได้จากลักษณะดังนี้

6.1 รูปแบบของเพลง

6.2 ลีลาของเพลง

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533: 1-154) ได้วางแนวทางการศึกษาคนตรีไทย ดังนี้

1. ลักษณะโดยทั่วไปของคนตรี ได้แก่ ระบบเสียงของเครื่องดนตรีไทย บันไดเสียง การ กำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรีไทย โดยอยู่ที่ไหน ทางมี 2 ประเภท

2. ทำนองหลัก ได้แก่ แนวทำนอง และแนวประสาน วรรณเพลง รูปแบบของเพลงทางพื้น
หน้าที่ของทำนองเพลงและลูกตก คู่สัมพันธ์ของวรรณเพลงและลูกตก

3. ทำนองแปร

4. จังหวะ

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533: 67) ได้กล่าวไว้ในดนตรีไทยวิเคราะห์โดยกล่าวถึงรูปแบบหรือลักษณะ
เด่นที่ปรากฏในทำนองเพลงมีเนื้อหาสรุปว่า รูปแบบที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะของบทเพลงมี 2 ประเภทได้แก่

1. รูปแบบของจังหวะคือสัดส่วนในการใช้โน้ตในทำนองเพลงนั้นๆ

2. รูปแบบของทำนอง คือทิศทางในการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงรูปแบบของการบรรเลงลักษณะต่างๆ เช่น การบรรเลงหลักจังหวะ การ
บรรเลงแบบเก็บ การวิเคราะห์รูปแบบเพลงและยังได้อธิบายระบบบันไดเสียงของคนตรีไทยสรุปว่าบันได
เสียงของคนตรีไทย คือ บันไดเสียงที่มีโครงสร้างของสิ่งสำคัญหรือเสียงหลัก 5 เสียงและมีเสียงรอง 2 เสียง
และ ได้แต่งตำราคนตรีไทยวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีวิเคราะห์คนตรีไทยในเรื่องต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ
โดยทั่วไปของคนตรีไทย ทำนองหลัก ทำนองแปร จังหวะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในเรื่องของ การวิเคราะห์บท
เพลง ทฤษฎีต่างๆช่วยทำให้เกิดแนวทางและแนวความคิดต่างๆ ในการวิเคราะห์บทเพลงและนอกจากนี้แล้ว
ในเรื่องของในเรื่องของรูปแบบของบทเพลงได้อธิบายถึงบทเพลง แต่ละบทเพลงว่าคุณลักษณะที่เฉพาะของ
บทเพลงนั้นซึ่งรูปแบบของเพลงมอญนั้นอาจมีรูปแบบ ที่แตกต่างกันออกไปแต่สามารถนำแนวทางจากตำรา
การวิเคราะห์เพลงไทยมาเป็นแนวทาง การวิเคราะห์เพลงมอญได้

สังค ภูเขาทอง (2532: 258-259) กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ควรนำมาวิเคราะห์เป็นบทเพลงไทยประกอบด้วย
สิ่งเหล่านี้

1. ส่วนที่เป็นทำนอง

2. ส่วนปรุงแต่ง คือ ทำนองร้อง และทำนองบรรเลง

3. ทำนองพิเศษ

4. สำนวนของเพลง

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2529: 9-10) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคนตรี ในถนนคนตรี
เกี่ยวกับสิ่งที่ขาดหายไปเพลงพื้นบ้าน ดังนี้

1. ทำนอง เพลงพื้นบ้านทุกเพลงมีทำนอง และทำนองนี้แหละที่ช่วยให้เราระบุสัญชาติ
ของคนตรีได้ องค์ประกอบย่อยของทำนองมีหลายอย่าง นอกจาก “บันไดเสียง” แล้วยังมีรูปร่างหรือ
แนวการดำเนินทำนอง พิสัยของทำนอง (ความห่างระหว่างเสียงสูงสุดกับต่ำสุดที่ใช้ในทำนองนั้น ๆ)
และชั้นคู่ที่ใช้จนเป็นแบบแผนเด่นชัดของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นต้น

2. ลีลาและจังหวะ เพลงทุกเพลงมีลีลาและจังหวะที่ทำให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์
ควบคู่และสอดคล้องไปพร้อมกันทำนอง พยางค์ไหนสั้น พยางค์ไหนยาว พยางค์ไหนเอื้อน มีส่วนช่วย

เสริมสร้างคุณลักษณะพิเศษ (Characteristics) ของคำร้องได้ไม่น้อยเลย

3. เสียง ความแตกต่างของเพลงพื้นบ้านส่วนหนึ่งขึ้นกับเสียงร้องที่เกิดจากวิธีเปล่งเสียงของผู้ขับร้อง และความนิยมของแต่ละสังคม ในขณะที่ชนเผ่าหนึ่งเห็นว่าเสียงขึ้นนาสิกไพเราะ อีกเผ่าหนึ่งอาจเป็นว่า “เสียงปลอม” หรือ “เสียงหลอก” (Falsetto) ไพเราะกว่าก็ได้

4. พื้นผิว บางเผ่านิยมการขับร้องหมู่เป็นเสียงเดียวกันหมด แต่บางเผ่าอาจนิยมการประสานเสียงด้วยชั้นคู่ต่างๆหรือด้วยคอรัลก็ได้ องค์ประกอบเหล่านี้แหละที่เป็นครุชนิวัตวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป อันเป็นผลให้เกิดความหลากหลายของเพลงพื้นบ้านในภูมิภาคต่าง ๆ น่าเสียดายที่มันขาดหายไปไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรศักดิ์ เพชรคงทอง (2551: 93) ได้ทำปฏิญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาดนตรีลิเกลาฮู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่า

1. ลิเกลาฮู ในตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา มีประวัติความเป็นมาไม่น้อยกว่า 60 ปี ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเมื่อ 40 ปีก่อน และสูญหายไปประมาณปี พ.ศ. 2510 จนถึงปี พ.ศ. 2540ภายใต้การนำของ นายสุชาติ สุริยันรงค์ ได้รวบรวมนักดนตรีที่เคยเล่นลิเกลาฮูมาตั้งคณะขึ้นใหม่ ปัจจุบันคณะลิเกลาฮูมีลักษณะเป็นคณะลิเกสาธิต ไม่ได้หวังผลกำไรหรือชื่อเสียงใดๆ หวังเพียงต้องการรักษาศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านแขนงนี้และพร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ คณะลิเกลาฮูปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 12 คน เครื่องดนตรีที่ใช้มีระฆัง 3 ใบ แทมบูรีน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และโหม่ง เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ส่วนแอกคอเดียน กับ ไวโอลินใช้เป็นเครื่องดำเนินทำนอง การแต่งกายผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาวเสื่อแขนยาว บางครั้งอาจใส่หมวกแขก ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าถุง สวมเสื่อแขนยาวและคลุมผ้า การแสดงลิเกลาฮูไม่มีพิธีมากนักจะเริ่มต้นด้วยการเบิกโรง การว่าเพลง และการลาผู้ชม ปัจจุบันลิเกลาฮูมักจะได้รับเชิญไปแสดงในงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์

2. การศึกษาดนตรี พบว่าเพลงลิเกลาฮูทั้ง 10 เพลง มีลักษณะเป็นเพลงทำนองเดียวสั้นๆบรรเลงซ้ำไปมาสลับกันระหว่างท่อนร้องของลูกกรับและท่อนร้องของคนว่าเพลง ใช้เทคนิคการร้องประสานกันเป็นหมู่คณะ โดยใช้เสียงประสานคู่ 1 และ 8 กลุ่มเสียงที่ใช้ในเพลงลิเกลาฮูเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเสียงตามหลักบันไดเสียงทางหลักสากลมี 3 แบบ คือ 1. ใช้บันไดเสียงเมเจอร์ 2. ใช้บันไดเสียงเพนตาโทนิค 3. ไม่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มของบันไดเสียงใดได้จึงเป็นแค่กลุ่มเสียง

บัญชา อาษากิจ (2550: 78) ได้ทำปฏิญานิพนธ์เรื่อง “ดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงคณะสุชาติ ทรัพย์สิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า หนังสุชาติ ทรัพย์สิน หนังสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นนายหนังตะลุงและช่างแกะหนังตะลุงฝีมือดีของจังหวัดนครศรีธรรมราช พิธีกรรมที่พบคือ ตั้งเครื่องสังเวศ การบูชาครูการแตกแผง การลงโรง ออกรูปฤกษ์ ออกรูปพระอิศวร ออกรูป

ปราชญ์หน้าทบทอเรื่อง ตั้งนามเมือง การหน้าที่เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุง สะท้อนความสัมพันธ์กับศาสนา พราหมณ์ ตลอดจนความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา และการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนา พราหมณ์ ตลอดจนความเชื่อทาง ไสยศาสตร์ สะท้อนบทบาทหน้าที่ของกลุ่มชนสะท้อนระบบชนชั้นวรรณะ

บทเพลงประกอบการแสดงมีจำนวน 17 เพลง โดยแต่ละเพลงมีความสัมพันธ์กับการออกรูปตัวหนัง และการแสดงกิริยาอาการของตัวหนัง มีท่วงทำนอง หลากหลายทั้งแบบต่อเนื่องเชื่อมโยงกันและไม่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน ท่วงทำนองที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ท่วงทำนองต่ำลงเรื่อยๆ และท่วงทำนองที่ขึ้นลง ส่วนลักษณะการ ประสานทำนองต่างกันแต่ขึ้นอยู่กับทำนองหลักเพียงทำนองเดียว จังหวะ การบรรเลงเพลงทั้งหมดเป็นการ บรรเลงโดยใช้ อัตราจังหวะ 2/4 วงดนตรีที่ใช้เป็นวงปี่พาทย์ชาวบ้านที่ไม่ยึดถือตามแบบฉบับ

พรสิทธิ์ กิ่งทอง (2550: 69) ได้ทำปฏิญญาพนธ์ “หนังตะลุงจูเลียม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่อง ศีกสายเลือด จากบันทึกการแสดงสด สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 อำเภอกหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาพบว่า การแสดงหนังตะลุงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มี องค์ประกอบหลัก 3 กลุ่มใหญ่ๆคือกลุ่มองค์ประกอบในการแสดงได้แก่ นายหนัง ลูกคู่หนัง โรงแสดง ดนตรี และอุปกรณ์อื่นๆองค์ประกอบเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างสูงสุดเพราะหากขาดองค์ประกอบ ส่วนใดส่วนหนึ่งไปนายหนังก็ไม่สามารถแสดงได้ กลุ่มที่สองคือขนบนิยมในการแสดงซึ่งเป็นลำดับขั้นที่ สำคัญและเป็นแนวอันพึงปฏิบัติทุกครั้งเมื่อมีการแสดงของทุกๆคณะ ถือเป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรง ปิดเป่าเสนียดจัญไร เชิญครูหนังมาปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่างเชิญเทพเจ้าแห่งการบันเทิงเพื่ออำนวย ความเป็นมงคลแก่คณะหนัง กลุ่มที่สามคือ ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงซึ่งทุกคณะมีความเชื่อเกี่ยวกับ ด้านไสยศาสตร์และนับถือให้ความเคารพครูหนังอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่นายหนัง

ดนตรีมีบทบาท มีความสำคัญต่อพิธีกรรม บรรเลงประกอบการเชิดรูปหนังทำเกิดอารมณ์ความรู้สึก ต่อผู้เชิดและเกิดอรรถรสต่อผู้ชมได้เป็นอย่างมาก บทเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยเดิมเพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทย สากลโดยใช้วิธีการสืบทอดแบบปากต่อปาก

การศึกษาขององค์ประกอบทางดนตรีที่ใช้แสดงหนังตะลุงพบว่า ลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีหนัง ตะลุงเป็นการบรรเลงแนวเดียวกัน โดยที่ทำนองเป็นเสียงซ้ำๆ และมีการแปรทำนองอย่างอิสระ

จรินทร์ เทพสงเคราะห์ (2540: 84) ได้ทำปฏิญญาพนธ์เรื่อง “การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอใน จังหวัดสงขลา” ซึ่งพบว่า เครื่องดนตรีในวงกาหลอมี ปี่ฮ้อ หรือปี่กาหลอ 1 เล้า ทน 2 ลูก ฆ้อง 1-2 ใบ มักได้ เสื่อม่อฮ่อมหรือเสื่อเข็ดนุ่งกางเกงหรือผ้าโสร่งมีผ้าคาดเอวคนละผืน กาหลอแต่ละวงจะมีรูปแบบประเพณี ในการบรรเลงตั้งแต่การไปติดต่อให้กาหลอมาบรรเลง การเข้าโรงออกโรงการไหว้ครู การบรรเลงเพลง การ นำศพ การเผาศพ การคว่ำฆ้อง ซึ่งแต่ละวงมีวิธีการแตกต่างกันออกไป บทเพลงกาหลอแบ่งเป็นเพลง ประเภทต่าง ๆ กันออกไป ได้แก่ บทเพลงไหว้ครูหรือเพลงแม่บทเพลงบรรเลงทั่วไป และเพลงในพิธีศพการ ดำเนินทำนองและสำนวนเพลงปี่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนการดำเนินทำนองส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน

นิสสานารถ ตรีเพ็ชร์ (2549: 71) ได้ทำปฏิญญาพนธ์เรื่อง “การศึกษาดนตรีเงินในจังหวัดชลบุรี” ผล ของการวิจัยพบว่า สภาพและบทบาทของวงดนตรีเงินจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน จะมีปรากฏอยู่ตามสมาคม

ตามวัด และตามสถานศึกษา โดยมีหน่วยงาน และคหบดี ในจังหวัดได้เล็งเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน มีการฝึกเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีจีน มีการจัดหาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีจีนโดยตรงมาเป็นผู้ทำการถ่ายทอด ตลอดจนมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้เรียน โดยมีการสนับสนุนค่าตอบแทน ในการฝึกซ้อม และออกปฏิบัติงานจริง ลักษณะการถ่ายทอดของครูผู้สอน มี 3 วิธี คือ 1. ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการฝึกฟัง จดจำ และเลียนแบบ 2. ทางการเรียนรู้จากครูผู้สอน โดย ระบบโน้ตตัวเลข (แบบเถียนกู่) 3. ทางการเรียนรู้จากครูผู้สอน โดยระบบโน้ตสากล นอกจากนี้ยังมีการฝึกต่อเพลงโดยวิธีการสอนแบบมุขปาฐะ และการสอนแบบบูรณาการที่ทันสมัยอีกด้วยบทบาทของวงดนตรีจีนในปัจจุบัน จะมีชื่ออยู่ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆทั้งงานมงคลและงานอวมงคล โดยเครื่องดนตรีที่ใช้จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนอง เครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ และเครื่องดนตรีสำหรับนักสวด ลักษณะของโน้ตที่ใช้จะใช้โน้ต 2 ชนิด คือ โน้ตเถียนกู่ (โน้ตตัวเลขจีน) และโน้ตสากล ซึ่งบทเพลงจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บทเพลงประกอบพิธีกรรม และบทเพลงไพเราะทั่วไป โดยบทเพลงประกอบพิธีกรรมนั้น จะแบ่งเป็น ฝ่ายสงฆ์ จะมี 2 ทำนอง คือ กวางตุ้ง และแคะ ส่วนฆราวาส มี 3 ทำนอง คือ กวางตุ้ง เหยิงฮัว และเสียงฮ้อ โดยทำนองสวดกวางตุ้งจะมีมนต์ทั้งสิ้น 121 บท ส่วน ทำนองเหยิงฮัวจะมีมนต์สวดทั้งสิ้น 82 บท ในส่วนของทำนองเสียงฮ้อ มิได้มีผู้ใดรวบรวมและจดบันทึกเป็นโน้ต จึงทำให้ในปัจจุบัน การสวดทำนองเสียงฮ้อในประเทศไทยคงเหลือเพียง 2 คณะ เท่านั้นที่ยังสวดทำนองนี้คือ วงเม่งหุย จังหวัดชลบุรี และวง เม่งหิง จังหวัดจันทบุรี ส่วนทำนองกวางตุ้ง จะเป็นทำนองที่นิยมมากที่สุด และทำนองเหยิงฮัวจะเป็นทำนองที่ คนจีนแต่จิวนิยมใช้มากที่สุด บทบาทของวงดนตรีจีนที่ประกอบพิธีกรรม และประกอบการแสดง ยังมีปรากฏให้เห็น โดย

ในส่วนของคนตรีประกอบพิธีกรรมมีอยู่มาก แต่คนตรีประกอบการแสดง เพิ่งเริ่มมีปรากฏ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานในเรื่องของการวิจัย และสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้ในการเขียนเค้าโครงงานวิจัย และเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลในการศึกษาเรื่องนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง กรณีศึกษาคณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง ตลอดจนผู้อาวุโส ซึ่งล้วนแต่มีความรู้เรื่องพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงทั้งสิ้น ทั้งนี้ยังได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา รวมไปถึง งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและยังได้ออกปฏิบัติการภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาสภาพต่างๆ ของพื้นที่ ประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง และวัฒนธรรมต่างๆ ที่ยังคงมีอยู่ จากนั้นยังได้รวบรวมข้อมูลที่ ได้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นงานวิจัยโดยกำหนดวิธีการศึกษาไว้ดังนี้

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะปฐุมอ้ายลูกหมี่
2. เพื่อศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงคณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูล

1.1.1 สัมภาษณ์นายหนังและสมาชิกนักดนตรีหนังตะลุงของคณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่และ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเคยมีส่วนร่วมหรือเคยมีความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง

1.1.2 ตำราเอกสารอ้างอิงในงานวิจัย

- สำนักงานหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยทักษิณ
- หอสมุด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- ห้องสมุดประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1.2 วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

- 1.2.1 ติดต่อหนังตะลุง คณะหนังปฐุมอายุลูกหมี พร้อมกับแนะนำตนเอง
- 1.2.2 แจ้างวัตถุประสงค้ในการศึกษาวิจัย
- 1.2.3 เข้าร่วมเพื่อทำการสังเกตลำดับขั้นตอนของการแสดง
- 1.2.4 จดบันทึกข้อมูลสาริตถะ
- 1.2.5 บันทึกเสียง ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว
- 1.2.6 บันทึกเพลงเป็นโน้ตสากล

1.3 อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.3.1 สมุดบันทึกข้อมูล และกระดาษบันทึกโน้ต
- 1.3.2 เครื่องบันทึกเสียง
- 1.3.3 กล้องบันทึกภาพนิ่ง
- 1.3.4 กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

1. เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากเอกสารและงานวิจัย ข้อมูลจากการสังเกต การบันทึกเสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการจดบันทึกที่ได้จากการแสดงและการสัมภาษณ์
2. นำเสนอข้อมูลด้านการแสดงดนตรีหนังตะลุงในพิธีกรรมไหว้ครูของ คณะหนังปฐุมอายุลูกหมี เพื่อบันทึกเพลงเป็นโน้ตสากล

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลทางภาคสนามมารวบรวมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

- 1.ศึกษาหนังตะลุงคณะหนังปฐุมอายุลูกหมีโดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงปฐุมอายุลูกหมี
 - 1.2 องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงปฐุม อายุลูกหมี
 - 1.2.1ลำดับขั้นตอนในพิธีไหว้ครู
 - 1.2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู

2. ศึกษาดนตรีที่ใช้ในประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังสือตะลุง คณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่

2.1 ประวัติของนักดนตรี

2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครู

2.3 บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครู

2.3.1 เพลงพัดชา

2.3.2 เพลงออกถ้ายี่

2.3.3 เพลงออกพระอิศวร

บทที่ 4

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประวัติของหนังตะลุง

นักวิชาการหลายท่านเชื่อว่า มหรสพการแสดงเงาจำพวกหนังตะลุงนี้ เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของมนุษยชาติ เคยปรากฏแพร่หลายมาทั้งในแถบประเทศยุโรป และเอเชีย โดยอ้างว่ามีหลักฐานปรากฏอยู่ว่า เมื่อครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมีชัยชนะเหนืออียิปต์ ได้จัดให้มีการแสดงหนัง (หรือการละเล่นที่คล้ายกัน) เพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะและประกาศเกียรติคุณของพระองค์ และเชื่อว่า มหรสพการแสดงเงานี้มีแพร่หลายในประเทศอียิปต์มาก่อนพุทธกาล ในประเทศอินเดีย พวกพราหมณ์แสดงหนังที่เรียกกันว่า ฉายานาฏกะ เรื่องมหากาพย์รามายณะ เพื่อบูชาเทพเจ้าและสฤติวีรบุรุษ ส่วนในประเทศจีน มีการแสดงหนังสฤติคุณธรรมความดีของสมณเอกแห่งจักรพรรดิยวนต์ (พ.ศ. 411 - 495) เมื่อพระนางวายุชนม์ ในสมัยต่อมาการแสดงหนังได้แพร่หลายเข้าสู่ในเอเชียอาคเนย์ เขมร พม่า ชาว มาเลเซีย และประเทศไทย คาดกันว่า หนังใหญ่คงเกิดขึ้นก่อนหนังตะลุง และประเทศแถบนี้คงจะได้แบบมาจากอินเดีย เพราะยังมีอิทธิพลของพราหมณ์หลงเหลืออยู่มาก เรายังเคารพนับถือฤาษี พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ยิ่งเรื่องรามเกียรติ์ ยิ่งถือว่าเป็นเรื่องขลังและศักดิ์สิทธิ์ หนังใหญ่จึงแสดงเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์ เริ่มแรกคงไม่มีจอคนเชิดหนังใหญ่จึงแสดงท่าทางประกอบการเชิดไปด้วย เชื่อกันว่าหนังใหญ่มีอยู่ก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะมีหลักฐานอ้างอิงว่า มีนักปราชญ์ผู้หนึ่งเป็นชาวเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางโหราศาสตร์และทางกวี สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงเรียกตัวเข้ากรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้เป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระมหาราชครูหรือพระโหราธิบดี และมีรับสั่งให้พระมหาราชครูฟื้นฟูการเล่นหนัง (หนังใหญ่) อันเป็น ของเก่าแก่ชิ้นใหม่ หนังใหญ่ แต่เดิมเรียกว่า "หนัง" นิยมเล่นกันแพร่หลายในแถบภาคกลาง ส่วนหนังตะลุง แต่เดิมคนในท้องถิ่นภาคใต้ก็เรียกสั้น ๆ ว่า "หนัง" เช่นกัน ดังคำกล่าวที่ได้ยินกันบ่อยว่า "ไปแลหนังโนรา" จึงสันนิษฐานว่า คำว่า "หนังตะลุง" คงจะเริ่มใช้เมื่อมีการนำหนังจากภาคใต้ไปแสดงให้เป็นที่รู้จักในภาคกลาง จึงได้เกิดคำ "หนังตะลุง" และ "หนังใหญ่" ขึ้นมาเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน หนังจากภาคใต้เข้าไปเล่นในกรุงเทพฯ ครั้งแรกสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาพัทลุง (เผือก) นำไปเล่นที่แถวนางเลิ้ง หนังที่เข้าไปครั้งนั้นเป็นนายหนังจากจังหวัดพัทลุง คนกรุงเทพฯจึงเรียก "หนังพัทลุง" ต่อมาเสียงเพี้ยนเป็น "หนังตะลุง" เชื่อกันว่า หนังตะลุงเลียนแบบมาจากหนังใหญ่ โดยย่อรูปหนังให้เล็กลง ในยุคแรก ๆ คงแสดงเรื่องรามเกียรติ์เหมือนกัน แต่เปลี่ยนบทบาทมาเป็นภาษาท้องถิ่น เปลี่ยนเรื่องคนตรีจาก พิณพาทย์ ตะโพน มาเป็น ทับ กลอง ฉิ่ง โหม่ง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีอยู่เดิมในภาคใต้ หลักฐานที่บอกว่าหนังตะลุงคงเลียนแบบมาจากหนังใหญ่ คือ แม้หนังตะลุงจะไม่ได้ใช้ พิณพาทย์ ตะโพน แต่ในโองการรำยมนต์พระอิศวร (บทบูชาพระอิศวร)

หน้าภาคใต้หรือหน้าตะลุงรับอิทธิพลของหน้าชาวเข้ามาผสมผสานจึงทำให้เกิดวิวัฒนาการใน "รูปหน้า" ขึ้นมารูปหน้าใหญ่จะเป็นแผ่นเดียวกันทั้งตัวเคลื่อนไหวว่ะไม่ได้แต่รูปหน้าขนาดเล็กเคลื่อนไหวมือและปากได้ ส่วนใหญ่รูปหน้าจะเคลื่อนไหวมือได้เพียงข้างเดียวยกเว้นรูปภาคหรือตัวตลกและรูปร่างบางตัวที่สามารถขยับมือได้ทั้งสองข้าง รูปหน้าขามีใบหน้าที่ผิดไปจากคนจริงและหน้าตะลุงก็รับแนวคิดนี้มาปรับใช้กับรูปตัวตลกเช่นแกะรูปหนูยู่ให้หน้าคล้ายวัวท่งหน้าคล้ายนกระฮัง เป็นต้น

หน้าตะลุงเกิดขึ้นเมื่อใดนั้นยังไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดนักวิชาการสันนิษฐานว่าคงเป็นช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์เพราะกลอนหน้าตะลุงนิยมแต่งเป็นกลอนแปด ซึ่งในสมัยอยุธยากลอนแปดไม่ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายยิ่งในภาคใต้วรรณกรรมพื้นบ้านรุ่นเก่าแก่ล้วนแต่งเป็นกาพย์ทั้งสิ้น กลอนแปดเพิ่งมาเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางก็เมื่อหลังสุนทรภู่แต่งเรื่องพระอภัยมณีออกเผยแพร่แล้วนี่เอง หน้าตะลุงเกิดขึ้นในภาคใต้ครั้งแรกที่จังหวัดใดก็ยังไม่มีความชัดเจน วัฒนธรรมการเล่นหนังหรือละครเงาปรากฏในแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลกมาแต่โบราณ เช่น อียิปต์ จีน อินเดีย และเกือบทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รูปหน้าที่ใช้เล่นมี 2 แบบ คือ ชนิดที่ส่วนแขนติดกับลำตัวมีขนาดใหญ่ เช่น หน้าใหญ่ของไทยและหน้าสเปกของเขมรและชนิดที่ส่วนแขนหลุดจากส่วนลำตัวแต่ร้อยหมุดให้ติดกันเคลื่อนไหวได้ เช่น หน้าของของชาวและหน้าตะลุงของไทย หน้าตะลุงเป็นการเล่นที่มีมาแต่โบราณจึงไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แน่ชัดและมีข้อสันนิษฐานต่างกันหลายกระแส วิธีการแสดงหน้าตะลุงมาจากชาว (ปัจจุบันอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย) โดยชาวรับมาจากอินเดียอีกทอดหนึ่ง หน้าชาวผ่านมาทางมลายูและมาเริ่มขึ้นในภาคใต้ที่บ้านควนพร้าวจังหวัดพัทลุงอนึ่งเหตุที่ได้ชื่อว่าหน้าตะลุงน่าจะสันนิษฐานได้ 3 ทางคือ

1. มาจากหน้าไทลุง (ไทลุงคือไทยที่อยู่ทางภาคใต้)
2. มาจาก หน้าตะลุง ละลุง หมายถึง เสาคูก้าง ครั้งแรกที่หน้าแขกเข้ามาแสดงได้จึงจอกับเสาคูก้างต่อมาเพี้ยนเสียงละลุงเป็นตะลุง
3. มาจาก หน้าพัทลุง คือ เมื่อ พ.ศ.2419 พระยาสุรวงศ์วิวัฒน์ (วร บุนนาค) นำหน้าจากพัทลุงไปแสดงถวายทอดพระเนตรที่บางปะอิน ชาวภาคกลางทราบว่าเป็นไปจากพัทลุงจึงเรียกว่า หน้าตะลุง จากบทกาศครูหน้าตะลุง หลายสำนวนกล่าวถึงความเป็นมาของหน้าตะลุงไว้ทำนองเดียวกันว่า ตาหนักทอง (บางสำนวนว่า ตาฟักทอง) ตาก่อนทอง (บางสำนวนว่า ตาหนูยู่) ทหารประจำกองช้างเมืองนครศรีธรรมราชได้เห็นหน้าแขกที่เมืองยะโฮร์ (ปัจจุบันอยู่ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย) เกิดชอบใจจึงนำมาเล่นในกองช้างซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่าตะลุงหรือหลุงเช่น

"ตาฝึกทองกันทองสองครูเต่าเป็นครูแรกเดิมกล่าวนานหนักหนา

เลียนเอาอย่างอ้าเงาแบบแอบเอามาจากชาวคิดเล่นเป็นทำนอง

ตามภาษาปราชญ์รักในปักษ์ใต้เมื่อมีงานการแล้วได้เล่นฉลอง

แบบครั้งกรุงศรีวิชัยได้ปกครองด้ามขวานทองเมืองนครโบราณกาล

กองช้างศึกนครศรีก็มีครบครันว่ารบแล้วบรรดาโยธาหาญ

สร้างตะลุงหลุงลำประจำการพนักงานหน้าตะลุงสนุกกลาง

เอาไม้ไผ่ลำทำจอหนังผ้าขาวบังข้างในไฟสว่าง
 รูปสมมติขุดกับหนังโคบางบางเอาตัวอย่างแบบว้ายหนังชวา"
 "ตะลุงหมายถึงหลักปักล้าข้างโบราณอ้างเรียกว่าตะลุงหลุง
 ที่ข้างปักหลักตั้งหนังตะลุงแรกคราวกรุงศรีวิชัยเมืองนคร
 ราชธานีนครศรีธรรมราชประวัติศาสตร์แห่งธานีมีนุสรณ์
 ประเทศไทยปักไม้ไผ่ย่นครสมัยก่อนถึงยะโฮร์แรกโบราณ
 ทางกรไทยไปยะโฮร์ต้องขี่ช้างการเดินทางเป็นกระบวนล้วนทหาร
 ถึงที่นั่นต้องรับเป็นทางการต้องมิงานสนุกทุกครั้งไป
 จำเชิงเช่นจอมจิตคิดเลื่อมใสตาหนักทองก้อนทองกองช้างไทย
 ความสนใจลองเล่นเป็นพิธีเริ่มแรกเล่นเป็นตะลุงช้าง
 จะต้องอ้างเอาเป็นหลักเป็นสักขีค้ำไหว้ครูผู้เฒ่าเข้าพิธี
 ผ้าขาวสี่มุมตึงจึงจอบังใช้ไม้ไผ่ลำทำเป็นจอ
 จิ่งสี่มุมหุ้มห่อเรียกจอหนังข้างภายในห้อยตะเกียงเหวียงระวัง
 แล้วใช้หนังโคทำจำลองคน"

หนังตะลุงคือการแสดงที่มีตัวละครหลายๆตัวละคร ซึ่งตัวละครหรือที่เรียกว่าตัวหนังส่วนใหญ่จะ
 ทำมาจากหนังสัตว์คือหนังโคที่ได้ผ่านกรรมวิธี นำมาฟอก ตากแดด และนำมาแกะเป็นรูปต่างๆ ในการ
 แกะสลักก็จะเป็นตัวละครหลายๆตัวละคร เช่น รูปเทพ ยักษ์ ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ฯลฯ เพื่อที่จะได้ตัว
 ละครในการเชิด ในการแสดงหนังตะลุงก็ต้องมีวิธีไว้สำหรับ นายหนัง เชิดตัวละครและจะมีฉากไว้
 ข้างหน้านายหนังและตัวละครจะอยู่ด้านหลังฉาก และที่สำคัญจะขาดไม่ได้ในการแสดงก็คือต้องมีดนตรี
 ประกอบไปด้วย ในการแสดงจะมีนักดนตรีที่คอยเล่นสลับรับไปมากับนายหนังหรือคนเชิดตัวละคร ดนตรี
 จะเป็นส่วนช่วยทำให้การแสดงมีความบันเทิงยิ่งขึ้น และดนตรียังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมหนังตะลุง
 คล้อยไปตามความรู้สึกเพราะเสียงดนตรีสามารถทำให้คนรู้สึกเศร้าหรือสนุกสนานได้

คณะหนังตะลุง หนังตะลุงคณะหนึ่งเรียกว่า 1 โรง ในสมัยก่อนคณะหนังตะลุงมีประมาณ 9-12 คน
 ประกอบด้วย นายหนัง (ผู้เล่น) 2 คนนั่งทาง หัวหยวก (ส่วนโคนของคันท้ายที่ใช้ปักรูปหนัง) สำหรับพากย์
 รูปพระ รูปนางคนหนึ่งนั่งทางปลายหยวก สำหรับพากย์ยักษ์ ตัวตลกและตัวเบ็ดเตล็ดอื่นๆ นายหนังทั้งสอง
 จึงเรียกกันในสมัยก่อนว่า หัวหยวก-ปลายหยวก มีลูกคู่ครบตามเครื่องดนตรี คือ คนตีทับ 2 คน (ต่อมาใช้คน
 เดียวตีทับ 2 ลูก) กลอง 1 คน ปี่ 1 คน โหม่ง 1 คน ฉิ่ง 1 คน กรับ 1 คน (ตอนหลังคนตีโหม่ง ฉิ่ง และกรับใช้
 คนเดียว)และมีหมอทางไสยศาสตร์ประจำโรงอีก1คนซึ่งเรียกว่าหมอกบโรง ต่อมา เขี่ยมยง สุรกิจบรรหาร
 เล่าว่าระยะต่อมาหนังบัว (ประมาณ 50-60 ปีมาแล้ว) แห่งเมืองนครศรีธรรมราชเริ่มคิดเล่นคนเดียว คือทั้ง
 พากย์และเชิดเองหนังรุ่นหลังจึงเอาอย่างและปฏิบัติสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ชื่อของคณะหนังตะลุงเรียกชื่อ
 ตามนายหนังและนิยมต่อด้วย สร้อยนาม ซึ่งตั้งขึ้นในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ตั้งตามชื่อตัวตลกที่เด่นสุดของ
 คณะ เช่น หนังอ้มแท่ง หนังช่วงดิก หนังปล้องไอ้ลูกหมี หนังแสวงโถ ฯลฯ ตั้งตามคุณสมบัติที่ดีเด่นของนาย

หนัง เช่น หนังแก้วเสียงทอง หนังजूलीเสียงเสน่ห์ (เสียงดี) หนังขำพันวาว (ตลกเก่ง), ตั้งตามถิ่นอยู่ (มักตั้งในกรณีที่น่าหนังมีชื่อตรงกัน) เช่น หนังเอี่ยมเกาะขอ (เกาะขออำเภอเมืองสงขลา) หนังเอี่ยมเสื้อเมือง(บ้านเสื้อเมือง อำเภอสทิงพระ, จังหวัดสงขลา) เป็นต้น

เครื่องดนตรีของหนังตะลุง หนังตะลุงคณะหนึ่งมีเครื่องดนตรีประกอบการเล่นประมาณ 6 อย่าง คือ

1.กลอง 1 ลูก (เป็นกลองขนาดเล็ก มีหนังหุ้มสองข้าง หน้ากลองเส้นผ่านศูนย์กลางกว้างประมาณ 8-10 นิ้ว หัว-ท้ายเล็กกว่าตรงกลางเล็กน้อย กลองมีความยาวประมาณ 10-20 นิ้ว ใช้ไม้ตี 2 อัน)

2.ทับ 2 ลูก (1 คู่) ในสมัยก่อนดนตรีหลักมีทับ 1 คู่สำหรับคุมจังหวะและเดินทำนอง (ทับ ทำด้วยไม้กลึงและเจาะข้างใน ลักษณะคล้ายกลองยาวแต่ส่วนท้ายสั้นกว่าและขนาดย่อมกว่า หุ้มด้วยหนังบางๆ เช่น หนังค่าง) ทับทั้ง 2 ลูกนี้มีขนาดต่างกันเล็กน้อยเพื่อให้ได้เสียงต่างกัน และสมัยก่อนมีขนาดโตกว่าปัจจุบัน

3.ฉิ่ง 1 คู่

4.โหม่ง 1 คู่ เสียงสูงลูกหนึ่ง ใช้สำหรับประกอบเสียงขับกลอน (โหม่งทั้งคู่ แขนตรงขนานกันอยู่ในรางไม้ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวโหม่งทำด้วยทองเหลืองหรือทองแดง ถ้าหล่อกลมแบบฆ้องขนาดฆ้องวงเรียกว่า "โหม่งหล่อ" ถ้าทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแล้วควนให้ส่วนที่จะตีสูงกลมขึ้นกลางแผ่นเรียกว่า โหม่งฟาก)

5.ปี่ 1 เล้า

6.กรับ หรือ แกระ 1 คู่ (ใช้เคาะร่วมกับโหม่ง) สำหรับประกอบจังหวะ

บางคณะอาจจะมีซออีก 1 สาย เป็นซอด้วงมากกว่าซออู้ เพราะเสียงเข้ากับเสียงปี่ได้สนิทกว่า การบรรเลงดนตรี นอกจากโหมโรง (ชาวใต้เรียกว่าลวงโรง) แล้วก็บรรเลงสลับไปตลอดการแสดง มักบรรเลงตอนขับกลอนตอนเจรจาจะหยุดบรรเลง(อาจจะตีเครื่องให้จังหวะประกอบบ้าง) เพลงที่ใช้บรรเลง คือ เพลงโหมโรง ใช้เพลงทับ ตอนดำเนินเรื่องใช้เพลงทับบ้าง เพลงปี่บ้าง (เพลงทับคือเพลงที่ถือเอาจังหวะทับเป็นเอก เพลงปี่คือเพลงที่ใช้ปี่เดินทำนองเพลงซึ่งโดยมากใช้เพลงไทยเดิม แต่ปัจจุบันใช้เพลงไทยสากลและเพลงสากลก็มี ปัจจุบันหนังตะลุงนิยมนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประสม เช่น บางคณะใช้กลองดนตรีสากล ไวโอลิน กีตาร์ ออร์แกน แทนเครื่องดนตรีเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่ง

โรงและอุปกรณ์ประกอบโรง โรงหนังตะลุง ต้องยกเสา 4 เสา (ใช้ไม้ค้ำเพิ่มจากเสาได้) ขนาดโรงประมาณ 2.3 X 3 เมตร พื้นยกสูงเลยศีรษะผู้ใหญ่เล็กน้อย และให้ลาดต่ำไปข้างหน้านิดหน่อย หลังคาเป็นแบบเพิงหมาแหงน กั้นด้านข้างและด้านหลังอย่างหยาบๆ ด้านหลังทำช่องประตูพาดบันไดขึ้นโรง ด้านหน้าใช้ผ้าขาวบางจึงเป็นจอ จอกว้างและยาวประมาณ 5 x 10 ฟุต ในโรงมีตะเกียงน้ำมัน ไขสัตว์หรือตะเกียงน้ำมันมะพร้าว หรือตะเกียงเจ้าพายุหรือดวงไฟแขวนไว้ใกล้จอสูงจากพื้นราว 1 ฟุตเศษและห่างจากจอราว 1 สอก นอกจากนี้ยังมีต้นกล้วยวางไว้ข้างฝาทั้งสองข้างของโรง เพื่อไว้ปักพักรูปหนัง ประเภทรูปเบ็ดเตล็ด ส่วนบนเพดานโรงจะมีเชือกขึงไว้สำหรับแขวนรูปหนังประเภทรูปที่สำคัญซึ่งมีรูปพระ รูปนาง เป็นต้น สำหรับจอหนัง ทำด้วยผ้าขาว รูปสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 1.8 x 2.3 เมตรทั้ง 4 ด้านมอบริมด้วยผ้าสี เช่น แดง น้ำเงิน ขนาดกว้าง 4 - 5 นิ้ว มีห่วงผ้าเรียกว่า หูรามเย็บไว้เป็นระยะโดยรอบ หูรามแต่ละอันจะผูกเชือกยาว

ประมาณ 2 ฟุต 5 นิ้ว เรียกว่า หนวดราม สำหรับผูกจึงไปประมาณ 1 ฟุตจะดีตะเข็บนี้ว่าเป็นเส้นแบ่งแดนกับแดนมนุษย์ เวลาเชิดรูปมีเฉพาะรูปฤาษี เทวดา และรูปที่มีฤทธาภาพเท่านั้นที่เชิดเลขเส้นนี้ได้

รูปหนัง หนังตะลุงคณะหนึ่งๆ มีรูปหนังประมาณ 150 - 200 ตัว รูปหนังตะลุงที่ทุกคณะจะต้องมีได้แก่ ฤาษี พระอิศวร ปราชญ์หน้าบท เจ้าเมือง พระ นาง ตัวตลก เทวดา รูปเหล่านี้จะมีหน้าตาทำนองเดียวกันทุกคณะ โดยเฉพาะตัวตลกแทบไม่มีอะไรผิดเพี้ยนกันเลย นอกจากรูปดังกล่าวแล้ว แต่ละคณะจะดัดรูปเบ็ดเตล็ดส่วนหนึ่ง เช่น สัตว์ต่างๆ ต้นไม้ ภูเขา ภูตผี ยานพาหนะ อารูธ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนิยายที่ใช้แสดงรูปหนังจะจัดเก็บไว้ใน แผงหนัง โดยวางเรียงอย่างเป็นระเบียบและตามศักดิ์ของรูปนั้นคือ เอรูปเบ็ดเตล็ดและรูปตลกที่ไม่สำคัญซึ่งเรียกรวมกันว่า รูปกาก ว่าง้าง ถัดขึ้นมาเป็นรูปยักษ์ พระ นาง เจ้าเมือง ตัวตลกสำคัญ รูปปราชญ์หน้าบท พระอิศวร และฤาษี ตามลำดับ ถ้ามีรูปศักดิ์สิทธิ์สำหรับไว้บูชา ไม่ใช่ใช้เล่นด้วยรูปนี้จะเก็บแยกต่างหาก เช่น ใใส่ในถุงผ้าซึ่งตัดเย็บขึ้นเฉพาะ เมื่อไปเล่นที่ไหนก็แขวนรูปไว้บนหัวเสาโรง

โอกาสที่เล่นหรือแสดงหนังตะลุง สมัยก่อนหนังตะลุงไม่นิยมเล่นในงานมงคล ส่วนใหญ่จะเล่นในงานนักขัตฤกษ์และงานสนุกทั่วไปหรือเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรมสำหรับแก้บน แต่ปัจจุบันเล่นได้ทุกงานเวลาที่เล่นเริ่มตั้งแต่ประมาณ 21.00 นาฬิกา พักเที่ยงคืน 1 ชั่วโมง แล้วเล่นต่อไปจนรุ่งสาง แต่ถ้าในงานนั้นมีการละเล่นหลายอย่าง หนังตะลุงมักจะเล่นตอนมหรสพอันเล็กแล้ว นั่นคือเล่นตั้งแต่เที่ยงคืนไปจนสว่าง

โอกาสและกำหนดเวลาในการแสดง โอกาสที่จะแสดงหนังตะลุง คือ งานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลอง ส่วนงานมงคลนั้นจะไม่นิยม แต่เดิมนี่คล้ายความเคร่งครัดลง สำหรับงานศพสวดจะไม่นิยม เพราะเจ้าของงานอยู่ในอารมณ์เศร้า แต่ถ้าเป็นงานศพกระดูก มีบางท้องถิ่นที่นิยมกัน ในปัจจุบันนี้การแสดงหนังตะลุงมักอยู่ในรูปการจัดหารายได้เป็นส่วนใหญ่ อาจหารายได้บำรุงวัด หรือ ไม่ก็เป็นธุรกิจการค้า การแสดงหนังตะลุงจะแสดงเพียงครั้งคืน หรือตลอดคืน มักเริ่มแสดงในเวลาประมาณ 20.30 - 21.30 น. ถ้าแสดงตลอดคืนจะมีการพักตอนเที่ยงคืน ไม่เกิน 1 ชั่วโมง การคิดค่าจ้างขึ้นอยู่กับหนังว่ามีชื่อเสียงหรือไม่ ถ้าเป็นคณะที่มีชื่อเสียงราคาค่าจ้างอาจถึง 2,000 บาทต่อคืนก็ได้ ก่อนลงมือแสดงจะมีการโหมโรงก่อน หรือ “ลงโรง” หรือ “ตีเครื่อง” เพื่อเริ่มเรียกคนดูแล้วเอารูปปักหน้าจอ อาจจะเป็นรูปปราสาท ก่อนออกรูปหนัง นายหนังจะให้วิศวกรควบคุมเครื่องป้องกันตัว เสร็จแล้วเอารูปปราสาทออกเอารูปฤาษี ออกเชิด ตั้งนม โหม สวดบทสวด เศษนมเทวดา ต่อจากนั้นก็ออกรูปลิงคำลิงขาวให้มารบกัน มาระยะหลังมักไม่ค่อยมีการออกรูปลิงคำลิงขาว แต่จะออกรูปฤาษีมาเป็นรูปแรกเลย ฤาษีจะออกมาห้ามปราบสั่งสอน ต่อไปจะออกรูปพระอิศวร หรือรูปโค หลังจากนั้นก็ออกรูปหน้าบท ออกมาจับบทให้วิศวกรอาจารย์ บิดามารดา ผู้ที่เคารพนับถือตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้มาคุ้มครองป้องกัน ต่อจากนั้นก็ออกรูปตัวตลกมาบอกเรื่องที่จะแสดงในคืนนั้น แล้วก็เริ่มแสดงเรื่อง โดยออกรูปเจ้าเมือง นางเมือง เรื่องที่แสดงถ้าเป็นในสมัยก่อนมักแสดงเรื่องรามเกียรติ์ แต่ในปัจจุบันนี้ เนื้อเรื่องมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับนิยายสมัยที่มีครบทุกรส

ขนบนิยมในการเล่นขนบนิยมในการเล่นมี 2 ประเภทคือ

1. ขนบนิยมในการเล่นเพื่อความบันเทิง
2. ขนบนิยมในการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม

ขนบนิยมในการเล่นเพื่อความบันเทิง

หนังตะลุงทุกคณะมีลำดับขั้นตอนในการเล่นเหมือนกัน คือ ตั้งเครื่องเบ็กรัง โหมโรง ออกลึงหัวคำ ออกฤาษี ออกรูปละ ออกรูปพระอิศวร ออกรูปปราชญ์บาท ออกรูปบอกเรื่อง เกี่ยวจ้อ ตั้งนามเมือง แสดงเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ตั้งเครื่องเบ็กรัง เป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรง ปิดเป่าเสนียดัจฉุไร และเชิญครูหนังมาคุ้มครองเริ่มพิธีด้วยนายหนังตีกลองนำและลูกคู่บรรเลงเพลงเซ็ด เรียกว่า ตั้งเครื่อง จากนั้นนายแฉง (คนแบกแฉงใส่รูปหนัง) แก่แฉงเอารูปออกวางให้เป็นระเบียบ นายหนังทำพิธีเบ็กรัง โดยนำเครื่องเบ็กรังที่เจ้าภาพจัดให้ คือ ถ้าเป็นงานทั่วไปใช้หมากพลู 9 คำ เทียน 1 เล่ม ถ้าเป็นงานอับมงคล เพิ่มเสื่อ 1 ผืนหมอน 1 ใบ หม้อน้ำมนต์ 1 ใบ เงินค่าเบ็กรังตามแต่หนังจะกำหนด (3 บาทบ้าง 12 บาทบ้าง) มาวางหน้านายหนังแล้ว ร้องชุมนุมเทวดา เอารูปฤาษี รูปปราชญ์บาท รูปเจ้าเมือง ปักบนหยวก ร้องเชิญครูหมอหนังให้มาคุ้มครองขอที่ตั้งโรงจากพระภูมิและนางธรณี เสกหมาก 3 คำ เพื่อชดเชยเข้าไปในทับ 1 คำเหน็บตะเกียงหรือดวงไฟที่ให้แสงสว่างในการเล่นหนัง 1 คำ และเหน็บหลังคาโรง 1 คำ เพื่อกันเสนียดัจฉุไร เสร็จแล้วลูกคู่บรรเลงเพลง โหมโรง

2. โหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีล้วนๆ เพื่อเรียกคนดูและให้นายหนังได้เตรียมพร้อม สุริวงค์ทับ คือ ใช้ทับเป็นตัวขึ้น เพลงที่บรรเลงมี 12 เพลง ได้แก่ เพลงเดิน เพลงถอยหลังเข้าคลอง เพลงยักษ์ เพลงสามหมู่ เพลงนางออกจากวัง เพลงนางเดินป่า เพลงสร่งน้ำ เพลงเจ้าเมืองออกสั่งราชการ เพลงยกพล เพลงชุมพล เพลงยักษ์จับสัตว์ และเพลงกลับวัง ต่อมาหันมานิยมโหมโรงด้วยเพลงปี่ คือใช้ปี่เป็นหลัก เพลงที่บรรเลงสมัยก่อนเป็นเพลงไทยเดิม เริ่มด้วยเพลงพัดชาซึ่งหนึ่งถือว่าเป็นเพลงครูแล้วต่อด้วยเพลงอื่น ๆ เช่น ลาวสมเด็จ เขมรปี่แก้ว เขมรปากท่อ จีนแสด ลาวดวงเดือน ชายคลั่ง สูดสงวน นางกรวญ สะบัดสะบั้ง เขมรพวงชะนีร้องไห้เป็นต้นปัจจุบัน โหมโรงด้วยเพลงพัดชาจากนั้นก็บรรเลงเพลงลูกทุ่งเป็นพื้น

3. ออกลึงหัวคำ หรือ ออกลึงขาวลึงคำ เป็นขนบนิยมในการเล่นหนังตะลุงในสมัยก่อน ปัจจุบันเลิกไปแล้วเข้าใจว่าจะได้รับอิทธิพลจากหนังใหญ่ เพราะรูปที่ใช้เซ็ดส่วนใหญ่เป็นรูปจับ คือมีฤาษีอยู่กลาง ลึงขาวมัดลึงคำอยู่เบื้องล่าง แต่มีบ้างเหมือนกันที่แกะแยกเป็นรูปเดี่ยวๆ 3 รูปในกรณีที่แกะรูปแยกเป็น 3 รูป เช่นนี้มีวิธีเล่นคือ ขึ้นแรกจะออกลึงขาวก่อน แล้วออกลึงคำสลับเสร็จแล้วออกพร้อมกันเอาหัวชนกัน เอากันชนกัน แล้วเข้าพัดกัน ซึ่งตอนนี้ดนตรีจะทำเพลงเซ็ด จบแล้วมีบทพากย์ประกอบประกอบ เช่น “สองต่อสองสู้กันเป็น โกลาขบกัดไปมา

ปี่ได้หยุดหย่อนผ่อนแรง

สองกระบี่มีฤทธิ์เข้มแข็งสู้กันกลางแปลง

ว่องไวเสมือนหนึ่งจับศัน

อ้ายลึงคำพลิกพลาดลงอ้ายลึงขาวใจฉกรรจ์

ขยิบขยับจับกร” ฯลฯ

4. ออกรูปพระอิศวร เพื่อบูชาพระอิศวรผู้เป็นเทพเจ้าแห่งการบันเทิง ธรรมเนียมการออกรูปพระ

อิศวรจะเริ่มด้วยเชิครูปให้ผ่านจอส่วนบนอย่างช้าๆ โดยให้เห็นเงาเพียงรางๆ อดทนทำเชิดให้เห็นความมีอำนาจของศิเวเทพและความพยศของโคทรง แล้วปฎิรูปกลางจอ ร่ายมนตร์ไหว้เทพเจ้าและครุหน้จบแล้วเชิดเข้าโรง สำหรับบทพากย์ร่ายมนตร์มีหลายสำนวน ในที่นี้จะยกตัวอย่างเพียงสำนวนเดียว ดังนี้

“โอมนะข้าจะไหว้พระบาทเจ้าทั้งสามพระองค์
 พระอิศวรผู้ทรงพระยาโคอุสุภราชฤทธิรอน
 เบื้องขวาข้าจะไหว้พระนารายณ์สี่กร
 ทรงครุฑระเหิรจรพระชินรินทร์เรีงรงค์
 เบื้องซ้ายข้าจะไหว้ท้าวจตุรพักตร์ผู้ทรง
 พระมหาสุวรรณเหมหงส์ทรงศักดิ์พระอิทธิฤทธิ์เรืองนาม
 สามเอยสามองค์ทรงภพไปทั้งสาม
 สามโลกเกรงขามพระเดชพระนามลือขจร
 เรื่องเอยเรื่องเคชเรื่องเวทย์เรื่องพร
 ทั่วฟ้าและดินคอนขจรทั่วจบภพไตร
 ราเอัยราตรีอัคคีมาจ่อแจ่มใส
 หน้จบกับแสงไฟคู่วิจิตรลวดลาย
 โอบพร้อมมหาพร้อมพร้อมด้วยดนตรีเป่าทั้งหลาย
 ชูขึ้นแสนสบายยักย้ายอรรชรอ่อนออ
 เอาหน้จบมาทำเป็นรูปพระอิศวรนารายณ์เจ้า
 อาทิตย์เมื่อลับเล่าแสงสว่างกระจ่างไป
 เอาไม้ไผ่สี่ลำเข้ามาทำมุมจ
 สี่มุมหุ้มห่อตรงกลางใช้คาดด้วยผ้าขาว
 เอาหน้จบมาทำเป็นรูปพระอิศวรนารายณ์เจ้า
 อาทิตย์เมื่อลับเล่าแสงสว่างกระจ่างไป
 ศรีศรีสวัสดิ์มีชัย
 เล่นสถานแห่งใดมีลากลับโดยหวัง
 และขอให้มิจิตดาพลัง
 ห่อหุ้มคุ้มขังอันตรายอย่าให้มีมาบัดนี้”

5. ออกรูปภาส รูปภาสเป็นตัวแทนของนายหน้จบทำเป็นรูปชายหนุ่มถือดอกบัว วิธีเล่น จะร้องกลอนสั้นๆ เป็นทำนองไหว้พระก่อน เชิครูปออกจอทำท่าสวัสดิ์ผู้ชม เชิครูปในท่าเดิน แล้วปฎิรูปในท่าสวัสดิ์ จากนั้นร้องกลอนไหว้ครุสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้ที่หน้จบเคารพนับถือ เป็นทำนองฝากเนื้อฝากตัวดังตัวอย่างกลอน

บูชาพระเจ้าทั้งห้าพระองค์
 ผู้ประเสริฐเลิศล้ำบุญญาทรงเป็นมิ่งมงคลธรรมล้ำโลกา

หลังจากตั้งนามเมืองแล้ว หน้ะจะเล่นคำเนินเรื่องไปตามนิยายที่นำมาแสดง สำหรับเรื่องที่แสดง เดิมทีเล่นเรื่องรามเกียรติ์ ต่อมาเล่นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งผูกขึ้นเองบ้างได้จากชาดกบ้างเช่น ลักษณวงศ์ โคนบุตร หอยสังข์ พระรถเสน แก้วหน้าม้า โคคาวิ (เสือโค) และนางแดงอ่อน เป็นต้น ต่อมาเมื่อภาพยนตร์และนวนิยายได้รับความนิยมจากชาวบ้าน หน้ะจะเล่นก็หันมานิยมแสดงเรื่องแบบภาพยนตร์และนวนิยายด้วย ลำดับขั้นตอนในการเล่นหน้ะจะดังกล่าวนี้นี้ สมัยก่อนถ้าออกรูปละก็ไม่ต้องออกรูปพระอิศวร ถ้าออกรูปพระอิศวรก็ไม่ต้องออกรูปละ ส่วนปัจจุบันหน้ะจะเลิกออกถึงหัวค้ำและเลิกออกรูปละ ส่วนขั้นตอนอื่นยังคงเดิมทุกประการ การเล่นหน้ะจะเพื่อความบันเทิงที่ถือว่าให้ความสนุกที่สุดก็คือตอนประชันที่เรียกกันในภาษาถิ่นได้ว่า แข่งขันเพราะหน้ะจะทุกคณะที่เข้าประชันจะเล่นเพื่อเอาชนะจนสุดความสามารถ สมัยก่อนการแข่งขันหน้ะจะมักจะชิงจอ ชิงโหม่ง ชิงขันน้ำ พานรอง แต่ระยะหลังมีรางวัลแปลกๆ เช่น ฤาษีทองคำ พระพิฆเนศทองคำ พระอิศวรทองคำ อินทรีทองคำ และแหวนเพชร เป็นต้น การแข่งขันหน้ะจะมีขบนิยมเช่นเดียวกันกับที่กล่าวแล้วมีกติกาที่คู่แข่งกันต้องปฏิบัติ คือ เมื่อ ตีโพนลาแรก (เวลาประมาณ 20.30 นาฬิกา) หน้ะจะ เริ่มลงโรง ตีโพนลาสองออกฤาษี ตีโพนลาสาม พักเที่ยงคืน ตีโพนลาสี่ แสดงต่อ ตีโพนลาห้า (เวลาประมาณ 0.5.00 นาฬิกา) กรรมการเริ่มการ เริ่มลงโรง ตีโพนลาสองออกฤาษี ตีโพนลาสาม พักเที่ยงคืน ตีโพนลาสี่ แสดงต่อ ตีโพนลาห้า (เวลาประมาณ 05.00 นาฬิกา) กรรมการเริ่มการ ตัดสินในตอนนี้น้ะจะจะปล่อยที่เค็ดเพื่อเรียกคนดูให้ได้มากที่สุดเรียกว่า ชะโรง หน้ะจะจะคนดูมากที่สุดเป็นผู้ชนะเลิศ

ขบนิยมในการเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม พิธีแก้บน เป็นการเล่นเพื่อบวงสรวงครุหมอหน้ะหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามพันธะที่บนบานไว้ หน้ะจะทำพิธีนี้ได้ต้องรอบรู้ในพิธีกรรมและที่สำคัญต้องผ่านพิธีครอบมือมาแล้ว มิเช่นนั้นพันธะสัญญาจะไม่ขาดกัน เรียกว่า ไม่ขาดเห.ม.รย ขบนิยมในการเล่นทั่วๆ ไปเป็นแบบเดียวกับการเล่นเพื่อความบันเทิง แต่ตอนเบิกโรงต้องใช้หมากพลู 9 คำ เทียน 9 เล่ม บางคณะอาจเพิ่มดอกไม้ข้าวสารและด้ายดิบด้วย ในการแก้บน เจ้าภาพต้องเตรียมของแก้บนเอาไว้ให้ครบถ้วนตามที่บนบานไว้ เมื่อหน้ะโหมโรง ก็ยกมาจัดวางไว้ข้างโรงหน้ะ ฝ่ายหน้ะจะเล่นไปเหมือนกันกับเล่นเพื่อความบันเทิง คือ โหมโรงแล้วออกฤาษี ออกรูปละหรือไม่ก็ออกรูปพระอิศวร พอออกรูปภาคก็เริ่มพิธีแก้บน โดยร้องกลอน ชุมนุมเทวดา เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนบานไว้มาสู่มณฑลพิธี ขณะที่หน้ะร้องเชิญสิ่งที่บนบานไว้ นั้น ทางฝ่ายเจ้าภาพซึ่งเป็นผู้บนบานก็จุดเทียนเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนบานไว้มารับ เครื่องสังเวทตามที่บนบานไว้ เช่น ถ้าบนบานว่าจะยิงปืนถวายก็ยิงขึ้นในตอนนั้นเสร็จแล้วนายหน้ะจะจะผูกเรื่องมาเล่นถวายแก้บน เรื่องที่ใช้เล่นต้องใช้เรื่องรามเกียรติ์ โดยจับเพียงตอนใดตอนหนึ่งพอเป็นเคล็ดว่า ตัดเห.ม.รย ได้มาเล่นอย่างสิ้นๆ เช่น ตอนเจ้าบุตรเจ้าลพ ตอนจองถนน ตอนหนุมานพบพระราม ตอนทศกัณฐ์ล้ม เป็นต้น นอกจากนี้อาจเล่นแบบออกถึงหัวค้ำก็ได้ จบแล้วนายหน้ะจะเอารูปฤาษี เจ้าเมือง พระ นาง พระอินทร์ ฯลฯ ปักชุมนุมกันที่หน้าจอเป็นทำนองว่าได้ร่วมรู้เห็นเป็นพยานว่าเจ้าภาพได้แก้บนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขอให้พันธะสัญญาขาดกันแต่บัดนี้ แล้วนายหน้ะจะจุดเทียน จับเทียนรวมกับมีดครุและไม้ผูกมือรูปทุกตัว ใช้มีดตัดต่อเห.ม.รย (เป็นห่อกระดาษที่

เขียนคำบนบานและเครื่องบูชาตอนบนบานเอาไว้) ขวางออกนอกโรง เป็นเสร็จพิธี จากนั้นหน้าจะแสดงให้เห็นความบันเทิงแก่ชาวบ้านต่อไป

ครอบมือหนังตะลุง ครอบมือหนังตะลุง เป็นพิธีกรรมที่หนังตะลุงจัดขึ้นเพื่อแสดงการยอมรับนับถือครูหนังแต่ครั้งบุพกาล โดยเชื่อว่าวิญญาณครูหนังแต่เก่าก่อน อันได้แก่ พระพิราบน้ำทอง ตาหนุ่ย ตาหนัก ทอง ตาเพชร และครูหนกครูลาย (ครูแกะสลัก) ยังคงดูแลเวียนดูแลทุกข์สุขของนายหนังตะลุงทุกคนะ หนังที่ออกโรงแสดงโดยไม่ผ่านพิธีครอบล้อมถูกลงโทษทัณฑ์จากครูดังกล่าวนี้ ในทางตรงข้าม หากผ่านพิธีโดยสมบูรณ์ย่อมได้รับการคุ้มครองให้มีความสุขสวัสดิและรุ่งเรืองในอาชีพ การประกอบพิธีครอบมืออาจมีขึ้นหลังจากผู้ประสงค์จะหัดเล่นหนังตะลุงเข้ามาบวชตัวต่อนายหนังอาวุโสซึ่งรับเป็นอาจารย์สอนวิชาเล่นหนังให้ หรืออาจจัดหลังจากหัดแสดงจนชำนาญพอโดยเลือกจัดในวันพฤหัสบดีข้างขึ้นของเดือน 4 เดือน 6 เดือน 9 หรือเดือน 11 วันใดวันหนึ่ง อุปกรณ์ในการประกอบพิธี นอกเหนือจากการแสดงอย่างธรรมดา ๆ แล้ว ยังมีรูป 9 ดอก เทียน 9 เล่ม หมากพลู 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก ใบยอ ใบเงิน ใบทอง ไม้เกราะ 1 คู่ ผ้าขาว 1 คู่ เครื่องสิบสอง บายศรี ใก่อปากทอง เป็ดปากทอง รูปหนังเพื่อเสียดจับ 5 ตัว มีรูปพระ นาง ฤทธิ ยักษ์ และเสนาชั้นใสน้ำ ภายในชั้นใสน้ำมีคดและหินลับมีด บนโรงคาดพาดเพดานลงมายังพื้นโรงที่วางเครื่องสังเวท บางแห่งยังโยงสายลัญจณ์จากคาดพาดขึ้นไปยังหิ้งครุหมอหนังบนเรือนผู้จัดพิธีอุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดขึ้นนอกจากใช้เพื่อสังเวทครุแล้ว ยังจัดขึ้นเพื่อเอาเคล็ด เช่น ใช้ใบยอเพื่อความเป็นชื่อเสียงเป็นขวัญใจประชาชน ใช้ใบเงิน ใบทองเพื่อความมั่งคั่ง คือมีเงินทอง ไหลมาเทมาจากการแสดง ใช้มีดโกนและหินลับมีดเพื่อความเฉียบแหลมคมคายสติปัญญาไหวพริบดีเป็นต้น ในการประกอบพิธีนี้ผู้เข้าร่วมชาวส่วนผู้ที่เข้าพิธีแต่งธรรมดาการประกอบพิธีเริ่มแต่หัวค่ำ คือประมาณเวลาที่ชาวบ้านเรียกว่า "ยามนักษัตร" โดยลูกคู่โหมโรงไปพักหนึ่ง ผู้ประกอบพิธีทำพิธีเบิกโรง นำดอกไม้ รูป เทียนวางบนเกราะ จุฑรูปเทียนบูชาพระ ยกเครื่องเช่นสังเวทครุ การตั้งเช่นจะแยก 2 ที่ สำหรับพระพิราบน้ำทองซึ่งมีศักดิ์เป็นเทพที่หนึ่ง และครูดันอื่นๆ ซึ่งเป็นบริวารอีกทีหนึ่งจากนั้นเริ่มไหว้ศักดิ์เชื้อครู เชิญพระพิราบน้ำทองและบริวารเข้าสู่พิธีเบิกบายศรี เสร็จแล้วเข้าพิธีกราบครุ 9 ครั้ง อาจารย์ผู้ประกอบพิธีให้พรแล้วเสียดจับรูป โดยเอาผ้าห่อรูปสำหรับเสียดจับให้โผล่แต่ไม้ดัดให้ผู้เข้าพิธีปิดตาเลือกจับเอาเพียงตัวเดียวได้รูปใดก็ทำนตามคำโบราณซึ่งมีว่า

-ถ้าจับได้รูปพระ(รูปพระราม)ต่อไปจะเป็นหนังดีมีชื่อเสียงมีชัยชนะแก่หนังทั้งปวง

-ถ้าจับได้รูปนาง จะเป็นหนังที่อยู่ในความนิยมของสตรี แสดงหนังได้อ่อนหวาน แต่มีชื่อเสียงไม่เท่าที่ควร

-ถ้าจับได้ฤทธิจะเป็นหนังที่ดีแต่สอนผู้อื่นแต่ตัวเองทำได้ไม่เท่าที่สอน

-ถ้าจับได้รูปยักษ์จะไม่ค่อยมีชื่อเสียงและชอบใช้วิชาไสยศาสตร์กลั่นแกล้งหนังโรงอื่น

-ถ้าจับได้รูปเสนาจะตีทางตลกขบขัน

เมื่อเสร็จการทำนายทายทักแล้ว อาจารย์จะยื่นรูปที่จับได้นั้นให้ผู้เข้าพิธีเขมือออกจอก เป็นเสร็จพิธี หลังจากนั้นก็อาจให้แสดงซึ่งถือเป็นเรื่องสนุกกันมากกว่า ไม่นับเนื่องในพิธีดังกล่าวแล้ว

กลอนและลีลากลอน กลอนหรือคำประพันธ์ที่หนังตะลุงใช้มีหลายชนิดการขับร้องก็มีทำนองและมีที่ใช้ต่างกัน คือ

1. ร่ายโบราณ ใช้ในบทตั้งธรรมเนียม ต่อนอกกรุปถาญี การร้องกลอนออกเสียงพิมพ์ มีลีลาเหมือนรำมนตร์

2. กภาพย์ฉับ ใช้ในบทออกถึงหัวคำ ออกกรุปละ และออกกรุปพระอิศวร การร้องกลอนออกเสียงเต็มเสียงในบทออกถึงหัวคำและออกกรุปละ ส่วนบทออกกรุปพระอิศวรจะมีท่วงทำนองแบบเดียวกับออกถาญี

3. กลอนแปด ใช้ตอนออกถึงหัวคำ ออกกรุปปรายหน้าบท บทบรรยายความทั่วไป และอาจใช้ในบทพรรณนาความบ้าง กลอนแปดนิยมใช้กันมากในหมู่หนังตะลุงในจังหวัดสงขลา ทำนองการร้องกลอนแบบสงขลาจะค่อนข้างช้า หนังตะลุงทางนครศรีธรรมราชเรียกทำนองการร้องกลอนแบบสงขลาว่า ทำนองสงขลา ส่วนการร้องกลอนของหนังตะลุงทางนครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง จะมีทำนองเร็ว และกระชับกว่าเรียกว่าทำนองสงขลาคลาย

4. กลอนกลบท คือกลอนแปดนั่นเอง แต่มีลักษณะบังคับเพิ่มขึ้น มีหลายชนิด ชิดแบบอย่างจากกลบทสิริวิบูลกิติ (ทางภาคใต้เรียก ชศกิต) ของหลวงศรีปริษา (เซ่ง) บ้าง ดัดแปลงขึ้นเองบ้าง แต่ละชนิดเลือกใช้ตามลีลาและบทบาทของตัวละครเช่น กลบทคำตาย นิยมใช้ตอนออกกรุปยักษ์ โดยเฉพาะตอนตั้งเมือง เริ่มจับบทยักษ์ และบทพญาครุฑ

5. กลอนสี่ นิยมใช้ในหมู่หนังตะลุงจังหวัดนครศรีธรรมราช ในบทที่ต้องการให้อารมณ์หรรษา เช่น บทชม (ชมโฉม ชมธรรมชาติ) บทโต้ตอบแบบสนุกๆ ระหว่างตัวละคร บทสอนใจ บทเกี่ยว บทสมห้อง (บทสังวาส)

6. กลอนลอดโหม่ง ใช้ในบทพรรณนาความโศกเศร้าลีลากลอนจะมีความเนิบช้า เมื่อนายหน้าว่ากลอนได้จังหวะหนึ่งๆ ลูกคู่จะตีโหม่งตาม 4 ที โดยตีลูกเสียงแหลมนำ 2 ที ตามด้วยเสียงทุ้ม 2 ที เสียงดังโหม่งๆ ทุ้มๆ และเมื่อก่อนจบบทหนึ่งจะตีโหม่งเสียงทุ้มยาวเป็นเสียง โหม่งๆ ทุ้มๆๆๆ รูปแบบกลอนจะมีลักษณะคล้ายกับกภาพย์ฉาญี

ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง นอกจากจะถือว่าหนังตะลุงเป็นเรื่องบันเทิงใจอย่างมหรสพทั่วไปแล้ว ยังมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ปะปนอยู่ด้วยหลายประการ ต่อไปนี้คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอ ครุหมอคือบูรพาจารย์และบรรพบุรุษที่นายหนังแต่ละคนสืบเชื้อสายมา โดยเชื่อว่าครุเหล่านี้ยังห่วงใยผูกพันกับนายหนัง หากนายหนังบูชาเช่นพลีตามโอกาสอันควร ครุหมอก็จะให้คุณ แต่หากละเลยก็อาจให้โทษได้ หนังตะลุงแทบทุกคนจึงมักตั้ง ตั้งหิ้ง (ชั้นไม้ขนาดเล็ก แฉวนไว้ข้างฝาในที่สูง) ให้เป็นที่สถิตของครุ ปักธูปเทียนบูชาและจะมีพิธีไหว้ครุเป็นระยะๆ เช่น 3 ปีต่อครั้งปีละครั้งเป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่จะตกลงกับครุไว้อย่างไร

2. ความเชื่อเกี่ยวกับรูปหนัง เชื่อว่ารูปทุกตัวที่ผูกไม้ดับ ผูกมือ เบิกปาก เบิกตา ชูบร่าง แล้วข้อมมิอาถรรพณ์ผู้ใดเล่นด้วยความไม่เคารพข้อมมิไม่เกิดมงคลแก่ตน อีกประการหนึ่งรูปแต่ละประเภทมีศักดิ์ไม่เท่ากัน การจัดเก็บต้องเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ และต้องเอารูปที่มีศักดิ์สูงไว้บนเสมอ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับ รูปศักดิ์สิทธิ์ การทำรูปชนิดนี้ต้องเลือกหนังสัตว์ที่ตายไม่ปรกติ เช่น ถูกฟ้าผ่าตาย คดอดถูกตาย และหากเลือกชนิดสัตว์ได้เหมาะกับรูปก็ยิ่งจะทำให้ขลัง เช่น รูปตลกทำด้วยหนังหมี

รูปถ่ายทำด้วยหนังสือเป็นต้น

3.ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเดินทาง ก่อนออกเดินทางต้องทำพิธี ยกเครื่อง โดยประโคมดนตรีอย่างสั้นๆ นายหนังบอกกล่าวขอความสวัสดิ์จากครุหมอ ขณะเดินทางผ่านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือวัดวาอารามเก่าๆ จะหยุดประโคมดนตรีถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ที่นั้น เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพจะว่าคาถา ทักเจ้าบ้าน (ทักทายเจ้าที่รักษาบ้าน) แล้วประโคมดนตรีสั้นๆ เรียกว่า ตั้งเครื่อง (บางคณะอาจตั้งเครื่องก่อนทำพิธีเบิกโรงก็ได้)

4.ความเชื่ออื่นๆ ซึ่งมักเป็นเรื่องไสยศาสตร์ที่ทำเพื่อป้องกันปัดเป่าเสนียดจัญไร ขอความสวัสดิ์มีชัยสร้างเมตตามหานิยม เช่น ก่อนขึ้นโรงดินเวียนโรงทำพิธีปัดเสนียด ผูกหนวดราม (เชือกผูกจอก) เส้นสุดท้ายพร้อมว่าคาถาผูกใจคน เป็นต้น ความเชื่อของหนังตะลุงมีมาก ในอดีตถือว่าไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่นายหนังต้องเรียนรู้ แสดงหนังได้ดีเพียงอย่างเดียวไม่พอ ต้องรอบรู้ไสยศาสตร์อย่างดีด้วยจึงจะเอาตัวรอด แต่ปัจจุบันไม่ค่อยเคร่งครัดในเรื่องนี้เท่าใดนัก

รูปหนังตะลุง “รูปหนังตะลุง” เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องหนังที่มีเอกลักษณ์พิเศษของคนไทย สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ในศิลปการแสดงหนังตะลุงในภาคใต้ ที่อาศัยรูปเงาในการสื่อสารสร้างสาระและความบันเทิงให้คนดูที่อยู่หน้าจอได้รับความรู้และความเพลิดเพลินตลอดคืน วัสดุที่ทำมาใช้ทำรูปส่วนมากคือหนังวัว ปัจจุบันรูปหนังตะลุงเหล่านี้มีเพียงแต่ใช้ในการแสดงอย่างเดียว แต่ยังคงกลายเป็นของที่ระลึกยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวมาเยือนจังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปหนังตะลุงแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.รูปก่อนเรื่อง เป็นรูปเหมือนจริง คือรูปถ่าย รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราชญ์หน้าบท (รูปมนุษย์ผู้ช่วยแทนตัวนายหนัง) และรูปบอกเรื่องซึ่งจะเป็นตัวตลกตัวใดตัวหนึ่ง

2.รูปมนุษย์ (รูปนุช) เป็นรูปพระ รูปนาง รูปเจ้าเมือง รูปมเหสี พระโอรส ธิคานิยมแกะให้เหมือนตัวจริงที่สุด แล้วลงสีกันอย่างสวยงาม เพื่อดึงดูดใจผู้ชมหน้าจอ

3.รูปยักษ์เป็นตัวแทนฝ่ายอธรรม การแต่งกายของยักษ์มักเหมือนกันทุกคณะ คือ มีอาวุธ หรือกระบองประจำตัว รูปเหล่านี้มีอยู่ทุกแผง

4.รูปทาก เป็นรูปตัวตลก รูปทาสและทาสีซึ่งไม่มียศศักดิ์สำคัญ แต่รูปทากบางตัวถือว่าเป็นตัวสำคัญที่สร้างชื่อเสียงให้หนังตะลุง บางครั้งจัดให้เป็นรูปสีดำ หรือสีดั้งเดิมของหนังที่นำมาแกะสลัก และไม่ค่อยมีลวดลาย

5.รูปเบ็ดเตล็ด ได้แก่ รูปผี รูปต้นไม้ กูเขา ยานพาหนะ เป็นต้น บางคณะอาจจะพลิกแพลงออกไปตามสมัยนิยมได้ เช่น รูปรถถัง รูปเครื่องบิน เป็นต้น รูปหนังตะลุงส่วนใหญ่แกะตายตัว อวัยวะต่างๆ เคลื่อนไหวไม่ได้ ยกเว้นมือด้านหน้ายกเว้นตัวตลก กล่าวคือ รูปตัวตลกเคลื่อนไหวได้ทั้งสองมือ และเท้าอาจเคลื่อนไหวด้วยก็ได้

การแกะหนังตะลุง งานแกะหนังหนังยุคเก่า ช่างแกะหนังลุงมีความสำคัญ เพราะได้ช่วยบันทึกของการเปลี่ยนแปลงให้สังคมของภาคใต้อย่างชัดเจน เช่น การแต่งกาย ทรงผม อาวุธประจำกาย เป็นต้น ในสมัยโบราณหนังตะลุงของไทยแสดงเรื่องราวเกียรติ ตัวหนังทั้งที่เป็นมนุษย์ และยักษ์ทรงเครื่อง โบราณสวม

มงกุฎเหยียบนาค มีอาวุธประจำกายคือ พระขรรค์และคันศร ตามความเชื่อในศาสนาฮินดูต่อมา เมื่อหนึ่ง
 ตะลุงเล็กแสดงรามเกียรติ์ ภาพหนึ่งตะลุงก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วย เจ้าเมืองนางเมือง (ราชา ราชนี) สวมมงกุฎ
 ไม่เหยียบนาคส่วนพระเอกนางเอกไว้จุกเพิ่มขึ้น

วิวัฒนาการของงานแกะหนัง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตหนังตะลุง ได้เริ่มมีขึ้นในช่วง พ.ศ.
 2503 กล่าวคือการผลิตหนังตะลุงสมัยโบราณ ช่างแกะหนังคัดรูปไปให้นายหนังนำไปแสดงเพียงอย่างเดียว ช่าง
 แกะหนังตะลุงของตัวเองโดยไม่มีการลอกเลียนกันเหมือนในปัจจุบันนี้ ตั้งแต่ พ.ศ.2503 เป็นต้นมามี
 ชาวต่างชาติ เข้ามาเที่ยวในเมืองไทยมากขึ้น ภาพหนังตะลุงกลายเป็นสินค้าของภาคใต้และประเทศไทย ทำ
 รายได้ให้ประเทศปีละรายพันร้อยล้าน ในขณะที่การแสดง หนังตะลุงซบเซาลงไป แต่การผลิตหนังตะลุงยัง
 เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งชาวไทยและต่างชาติที่เห็นคุณค่าของตัวหนังตะลุง ได้นำมาประดับตกแต่ง
 บ้านเรือน ช่างแกะหนังจึงมีมากขึ้น และปัจจุบันสามารถเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดีเช่นอาชีพอื่น

กรรมวิธีแกะหนัง ขึ้นเตรียมหนัง หนังสัตว์ที่ช่างนิยมนำมาแกะรูปหนังมี 2 อย่าง คือ หนังวัวและ
 หนังควาย เพราะหนังมีความหนาพอเหมาะ เหนียวทนทาน เมื่อฟอกแล้วจะโปร่งแสง ครั้นระบายสีและนำ
 ออกเช็ดบนจอ (สำหรับหนังตะลุง) จะให้สีสันสวยงาม ดูโปร่ง ไม่มีดทึบ อีกอย่างหนึ่งหนังวัว หนังควายไม่
 บิดงอหรือพับง่าย ๆ เมื่อออกเช็ดจึงบังคับการเคลื่อนไหวให้ ตัวหนังแสดงอิริยาบถได้ดี และสมจริง สำหรับ
 หนังสัตว์อื่นๆ เช่นหนังค่าง หนังอีเก้ง หนังหมี หนังเสือ ฯลฯ ก็ใช้แกะรูปหนังได้แต่หนังสัตว์พวกนี้
 ก่อนข้างจะทึบแสง ช่างจึงใช้แกะรูปที่ไม่ต้องการโชว์ลายแกะลวดและสีสันของตัวหนัง เช่น รูปตลก และรูป
 กากทั้งหลาย การหมักจะใช้เวลา 3 - 4 วัน ให้กรดจากน้ำหมักกัดหนังให้ขาวและหนังนุ่มคืนสภาพเหมือน
 หนังสดๆ จากนั้นจึงนำหนังมาล้างเพื่อขูดขนออก วิธีฟอกหนังทั้งสองแบบ แบบที่หมักน้ำสับประดลงทูนสูง
 กว่าแต่สะดวกและรวดเร็วเพราะวิธีนี้เนื้อเยื่อและขนจะหลุดออกจากหนังได้โดยง่าย การฟอกหนังใน
 ปัจจุบันสะดวกและรวดเร็วกว่าสมัยก่อนมาก คือ ช่างจะแช่หนังที่ตากแห้งแล้วในน้ำส้มสายชูซึ่งผสมน้ำให้
 พอมีรสเปรี้ยวแช่ไว้ชั่วโมงเศษๆ หนังก็จะคืนตัวนุ่มอย่างหนังสดๆ จากนั้นจึงนำไปขูดขนออก การขูดขน
 ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะมีดอาจเฉือนหนังให้เกิดรอยตำหนิได้หรือไม่ก็ทำให้หนังหนานบางไม่
 เท่ากัน เวลาขูดหนังช่างอาจขูดบนแผ่นไม้หรืออาจใช้ไม้กลมรองแล้วขูดได้ แต่วิธีหลังนี้ว่าสามารถขูดขน
 ออกได้หมดจดกว่าเมื่อขูดหนังเรียบร้อมแล้วทั้งผืนจะล้างหนังด้วยน้ำสะอาดแล้วเอาชิงกับกรอบไม้สี่เหลี่ยม
 อีกครั้งหนึ่ง เพื่อฟุ้งลมหรือแดดอ่อนๆ ให้หนังค่อยๆ แห้งลงอย่างช้าๆ ช่างจะไม่เอาหนังฟุ้งแดดจัดเพราะ
 หนังจะแห้งและหดตัวเร็ว เกิดการบิดตัวโค้งงอไม่สวยงาม เมื่อหนังแห้งสนิทจึงแก้ออกจากกรอบ ตัดหนัง
 รอบนอกซึ่งมีรอยตำหนิทิ้งก็จะได้หนังที่จะใช้แกะลวดตามต้องการ ปัจจุบันนี้ช่างบางคนมิได้ฟอกหนังใช้
 เอง แต่จะรับซื้อหนังที่ฟอกแล้วมาจากโรงงาน ทำให้งานแกะรูปหนังลดขั้นตอนไปได้ขั้นหนึ่ง แต่หนังที่
 ฟอกจากโรงงานจะมีลักษณะด้อยกว่าหนังที่ฟอกเองมาก คือ มีความบาง เนื้อหนังค่อนข้างยุ่ย ไม่คงทนบิด
 งอง่าย แะค่อนข้างทึบแสง หนังประเภทนี้ช่างแกะหนังเรียกว่า "หนังผ่า" ด้วยเหตุที่หนังผ่ามีคุณภาพต่ำ จึง
 ไม่นิยมใช้แกะรูปหนังสำหรับเชิด รูปหนังประเภทนี้ใช้ประดับตกแต่งที่ต้องลงสีหลายๆ สีจึงไม่เป็นที่นิยม
 เพราะค่อนข้างทึบแสงดังกล่าวแล้ว หนังผ่าจะใช้รูปแกะรูปประดับตกแต่งที่ลงสีดำทั้งตัวเป็นส่วนใหญ่กับ

หนึ่งด้านในเพียงด้านเดียวการแกะรูปหนังประเภทนี้มีวิธีเตรียมหนังต่างไปจากหนังที่ต้องขูดขนเล็กน้อย กล่าวคือ ในขั้นตอนการฟอกหนังช่างจะผสมน้ำยากันขนร่วงลงในน้ำส้อมที่ฟอกหนังด้วย การตกแต่งหนังก็ทำเฉพาะด้านในเพียงด้านเดียว ชั้นร่างกาย การร่างกายเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการแกะรูปหนัง ช่างส่วนหนึ่งไม่สามารถร่างกายได้ ทำหน้าที่เพียงเตรียมหนังแกะลู่หรือลงสีเท่านั้น งานร่างกายเป็นงานที่ประณีต ต้องมีความสามารถในการออกแบบ ซึ่งต้องใช้ทั้งความรู้ จินตนาการ ฝีมือ และทักษะประกอบกัน การทำรูปหนังเชิดไม่ค่อยมีปัญหาในการร่างกายมากนัก เพราะมีแบบให้เห็นอยู่มากมาย รูปที่แกะก็แยกเป็นตัวๆ มีขนาดไม่ใหญ่และใช้กนกงอนไม่มากมายอย่างหนังใหญ่ แต่ถ้าเป็นรูปจับและรูปหนังใหญ่แล้ว การร่างกายเป็นเรื่องใหญ่และยุ่งยากมากโดยทั่วไปรูปจับและรูปหนังใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องรามเกียรติ์ ช่างต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรู้จักรูปร่างลักษณะและนิสัยใจคอของตัวละครต่างๆ เป็นอย่างดี เพราะเวลาร่างภาพต้องให้ลักษณะภาพถูกต้องตามลักษณะรูปร่างของตัวละครในรามเกียรติ์ ทั้งต้องร่างกายให้ได้อารมณ์ตรงตามเหตุการณ์ของเรื่องและอุปนิสัยใจคอของตัวละครตัวนั้นๆ ในการร่างกายดังกล่าวนี้ช่างต้องศึกษารวมคิดและที่สำคัญคือพยายามเก็บภาพเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จากที่มีผู้ทำไว้แล้วมาคิดเสริมเติมแต่งขึ้นอีกทีหนึ่ง ในการร่างกายที่ไม่ซับซ้อนนัก ช่างนิยมใช้เหล็กปลายแหลมที่เรียกว่า "เหล็กจาร" ร่างภาพลงไปในแผ่นหนังเลขที่เดียว ที่ทำได้เช่นนี้เพราะรอยเหล็กจารที่ปรากฏบนแผ่นหนังสามารถลบได้ง่ายโดยใช้นิ้วมือและน้ำหรือน้ำลายลูบเพียงเบาๆ แต่สำหรับภาพที่ซับซ้อนช่างจะร่างกายลงในกระดาษก่อน ครั้นได้ภาพลงตามต้องการแล้วจึงจารทับลงบนแผ่นหนัง หรือมีเช่นนั้นก็แกะลู่ภาพแล้ววางทาบบนแผ่นหนังแล้วพันสีทับก็จะได้ภาพบนแผ่นหนังตามต้องการ ช่างที่ทำหัตถกรรมแกะหนังเป็นอาชีพได้นำเอาเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการร่างแบบลงแผ่นหนัง นั่นคือเมื่อมีภาพตัวแบบที่สมบูรณ์แล้ว ก็จะนำภาพนั้นมาทำพิมพ์เขียวเพื่อใช้เป็นแบบในการแกะรูปหนังต่อไป วิธีดังกล่าวนี้ รูปแบบของภาพที่แกะจะออกมาเหมือนๆ กันสามารถสร้างงานได้รวดเร็วแต่ราคาต่ำกว่ารูปที่ร่างกายขึ้นเฉพาะรูปนั้นๆ เพียงรูปเดียว เนื่องจากตัวหนังต้องมีลายกนกงอน ช่างบางคนจึงอาศัยการศึกษาเรื่องลายไทยจากตำราต่างๆ แล้วนำเข้ามาประยุกต์ใช้กับรูปหนัง โดยคงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านเอาไว้วิธีประสมประสานเช่นนี้ทำให้รูปหนังได้พัฒนาในส่วนละเอียดยิ่งขึ้น ชั้นแกะลู่ เมื่อร่างกายเสร็จก็ถึงชั้นแกะลู่ขั้นนี้ต้องใช้ความชำนาญและต้องพิถีพิถันมาก เพื่อให้ได้ดอกลายอ่อนงาม ช่วงจังหวะของดอกลายหรือกนกแต่ละตัวพอเหมาะพอดี ในการแกะลู่ มีเครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ เขียงสำหรับรองแกะลู่หนัง 2 อัน เป็นชนิดไม้เนื้อแข็งเนื้อเหนียว 1 อัน และไม้เนื้ออ่อนเนื้อเหนียว 1 อัน มีคุด 2 เล่ม เป็นชนิดปลายแหลมเล็ก 1 เล่ม และปลายแหลมมน 1 เล่ม ตูดคู่หรือมุก 1 ชุด มีชื่อเรียกแต่ละอันตามลักษณะปากต่างๆ กัน เช่น มุกกลม มุกเหลี่ยม มุกโค้ง มุกตา มุกดอก มุกวงรี และมุกปากแบน ค้อนตอกมุก 1 อัน และเทียนไขหรือสบู่สำหรับจุ่มปลายมีคุดหรือปลายมุก 1 ก้อน วิธีแกะ ถ้าแบบตอนใดเป็นกนกหรือตัวลายจะใช้มีคุดการขูดจะใช้เขียงไม้เนื้ออ่อนรองหนัง แล้วกดปลายมีคุดให้เลื่อนไปเป็นจังหวะตามตัวลายแต่ละตัวโดยไม่ต้องยกมีคุด ลายตัวใดใหญ่มีส่วนโค้งกว้างก็ใช้มีคุดปลายแหลมเล็ก ถ้าแบบตอนใดต้องทำเป็นดอกลายต่างๆ หรือเดินเส้นประ ก็ใช้มุกตอกตามลักษณะของปากมุกแต่ละแบบ การตอกมุกจะใช้ค้อนตอกโดยมีเขียงไม้เนื้อแข็งรองหนัง

หลังจากแกะหลอดส่วนภายในของตัวรูปสำเร็จ ก็ใช้มีดขูดแกะหนังตามเส้นรอบนอก ก็จะได้ออกเป็นรูปหนังแยก ออกเป็นตัว ถ้าเป็นรูปหนังเซ็ดช่างจะใช้หมุดหรือเชือกหนังร้อยส่วนต่างๆ ที่ต้องการให้เคลื่อนไหวได้เข้า ตามส่วนต่างๆ ของรูป ซึ่งมีส่วนของมือ แขน และปาก เป็นต้น

ขั้นลงสี การลงสีหนังขึ้นอยู่กับลักษณะรูปและประโยชน์การใช้สอย รูปหนังสำหรับเซ็ดมีความมุ่งหมายจะใช้แสดงนาฏกรรมเล่นแสง สี และเงา ต้องการความเด่นสะดุดตาช่างจึงเลือกใช้สีสดฉูดฉาด เอาสีที่ตัดกันมาใช้ร่วมกัน ใช้หลายสีและเป็นสีโปร่งแสง เช่น หมึกสี หรือที่ช่างแกะหนังเรียกว่า "สีซอง" หรือ "สีเยอรมัน" สีประเภทนี้เวลาใช้จะผสมด้วยสุรา น้ำร้อน หรือน้ำมะนาว ยกเว้นสีชมพูซึ่งผสมกับน้ำร้อนได้ เพียงอย่างเดียว คุณสมบัติของสีชนิดนี้สามารถซึมติดอยู่ในเนื้อหนังและไม่ลอกง่ายๆ รูปหนังเซ็ดส่วนใหญ่จะใช้สีชนิดนี้ เว้นแต่ตัวตลกหรือรูปอื่นๆ ที่ต้องการให้ดูทึบๆ ก็ใช้สีทึบแสง มีสีน้ำมันเป็นอาทิ สำหรับหนังใหญ่หรือรูปจับถ้าจะลงสีหลายสีก็ใช้สีชนิดนี้ ขั้นลงน้ำมันชักเงา เมื่อลงสีรูปหนังเสร็จ ก็ถือว่ารูปหนังเสร็จสมบูรณ์แล้ว จะมีการลงน้ำมันชักเงาหรือไม่ก็ได้ แต่โดยทั่วไปถ้าเป็นรูปหนังเซ็ดมักจะลงน้ำมันชักเงาด้วย ทั้งนี้เพราะน้ำมันชักเงาช่วยขับให้ตัวหนังเป็นมันงาม เมื่อออกจอกผ้าขาวจะดูสวยยิ่งขึ้น อนึ่ง รูปหนังชนิดนี้ จะถูกใช้เซ็ดบ่อยที่สุดการลงน้ำมันชักเงาจะช่วยรักษาสภาพหนังมิให้ชำรุดเร็วเกินไป การลงน้ำมันชักเงาทำได้ง่าย เพียงแค่เอารูปหนังวางราบบนกระดาษที่สะอาด ใช้ฟูกันแบนชุบน้ำมันชักเงาทาตามตัวหนังด้านละ 3 - 4 ครั้ง แล้ววางไว้ให้แห้งก็เสร็จการแกะรูปหนังเป็นงานที่ละเอียดประณีต มีขั้นตอนดำเนินการค่อนข้างซับซ้อน ต้องใช้ความรู้และทักษะหลายๆ ด้านประกอบกัน การแกะรูปแต่ละตัวๆ โดยเฉพาะรูปหนังใหญ่ และรูปจับต้องใช้เวลาหลายวัน ช่างที่เป็นศิลปินต้องอาศัยความรักงาน ความพิถีพิถัน ทุ่มเทจิตใจในผลงานทั้งหมด เพื่อให้ผลงานมีคุณค่าทางศิลปะ ดูแล้วมีชีวิตวิญญาณ ฉะนั้นงานของศิลปินประเภทนี้จึงมีราคาสูงและหาซื้อไม่ได้ตามท้องตลาดทั่วไป รูปหนังที่วางหรือเฝ้าจำหน่ายอยู่ในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นฝีมือของช่างแกะหนังที่มุ่งทางปริมาณมากกว่าคุณภาพ อย่างไรก็ตามช่างประเภทหลังนี้เมื่อทำงานแกะหนังนานๆ ก็คงมีบางส่วนที่พัฒนาฝีมือถึงขั้นเป็นศิลปินได้

เครื่องมือการแกะหนัง เครื่องมือที่ใช้ในการแกะหนัง ประกอบด้วย

กระดานเจียง ต้องใช้สองแผ่น แผ่นหนึ่งเนื้อแข็ง อีกแผ่นหนึ่งเนื้ออ่อน เจียงเนื้อแข็งใช้สำหรับตอกลายด้วยตุ้ดตุ้มนิยมใช้ไม้หทัย ส่วนเจียงเนื้ออ่อนใช้รองมีดตัดหนัง นิยมใช้ไม้ทั้งเพราะเนื้อนิ่ม ปลายมีดตัดหนังจะไม่ค่อยหยัก

มีดแกะ นิยมใช้มีดปลายเล็กเล่มหนึ่ง ปลายใหญ่เล่มหนึ่ง เพื่อให้เหมาะกับงาน และหยาบตามลำดับ ตุ้ดตุ้มนิยมใช้เบอร์ 10 - 17 มีจำนวนหนึ่งชุด เพื่อใช้ตอกตามลวดลายให้เหมาะสมกับขนาดของลาย ค้อน นิยมใช้ฆ้องช่างทอง เพราะน้ำหนักพอดีกับงานแกะ

เหล็กเขียนลาย เป็นเหล็กเนื้อแข็ง ปลายแหลม มีด้ามจับขนาดเท่ากับปากกา หรือดินสอ

สีผึ้ง มีไว้เพื่อชุบปลายมีด หรือปลายตุ้ดตุ้มนำไปชุบเพื่อให้เกิดความลื่น ทำงานได้เร็วขึ้น

นายหนัง เป็นคำเรียกบุคคลผู้ทำหน้าที่แสดงหนังตะลุงก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 หนึ่งคณะหนึ่งๆ จะมีนายหนัง 2 คน ทำหน้าที่พากย์และเซ็ดรูปพระรูปนางคนหนึ่ง พากย์ เซ็ดยักษ์ ตัวตลกและเซ็ดตัวเบ็ดเตล็ดอีก

คนหนึ่ง เรียกนายหนังทั้งสองว่า "หัวหยวก ปลายหยวก" เล่ากันว่า หลังจากหนังบัวแห่งเมือง นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหนังสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เริ่มแสดงโดยบทบาททั้งพากย์และเชิดคนเดียว และหนังอื่นๆ เอาอย่างสืบมาแล้ว หนังคณะหนึ่งๆ ก็คงมีนายหนังเพียงคนเดียวเป็นทั้งคนพากย์ คนเชิด ผู้ประพันธ์เรื่อง และเป็นหัวหน้าคณะบริหารงานทั้งหมด จากภาระดังกล่าว นายหนังจึงต้องเป็นคนเก่ง มีคุณสมบัติพิเศษหลายประการนายหนังทั้งในอดีตและปัจจุบันโดยทั่วไป เป็นบุคคลที่ค่อนข้างจะมีการศึกษาดีและคุ้นเคยกับวรรณกรรมไทย วรรณกรรมหนังตะลุงที่แสดงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีเค้าเรื่องจากนิทานพื้นบ้าน วรรณกรรมราชสำนัก วรรณกรรมคลาสสิก และเค้าเรื่องจากแหล่งอื่นที่นายหนังสามารถเข้าถึงได้ เช่น นวนิยาย ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือการ์ตูน รวมถึงเรื่องที่ได้จากหนังสือพิมพ์และเรื่องที่นายหนังประจักษ์ในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ไปแสดง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องที่นายหนังแต่งขึ้นเองซึ่งอาจจะได้แรงบันดาลใจมาจากภาพยนตร์อินเดีย ภาพยนตร์สมัยใหม่ วิดีโอเพลงยอดนิยม เป็นต้น หนังที่แสดงโดยนายหนังปัจจุบันจึงค่อนข้างหลากหลาย โดยนายหนังจะรักษาเค้าเรื่องในประวัติศาสตร์ไว้ แต่บางคนอาจจะใช้เค้าเรื่องแนวสัจจะนิยม เรื่องที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์สังคมสมัยใหม่หรือบางคนจะแสดงหนังที่มีเค้าเรื่องผสมผสาน เรื่องหนังตะลุงปกติจะเริ่มจากปัญหาวิกฤติหรือการผจญภัยของตัวเอง แต่การผจญภัยหรือปัญหาดังกล่าว มักจะเป็นการผจญภัยที่ไม่สิ้นสุดและปัญหาวิกฤติที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาโดยสมบูรณ์ วิกฤติของตัวเองเกิดได้หลายกรณี อาทิการเผชิญหน้ากับตัวร้าย การเผชิญหน้ากับข้าราชการ การต่อสู้ การถูกล่อลวง การถูกกดขี่ และการพลัดพรากของครอบครัวหรือคนรักวิกฤติของตัวเองมักได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ และโดยทั่วไปหนังตะลุงมักจบลงตรงจุดวิกฤติ ที่เปิดโอกาสให้มีการแตกเรื่องใหม่ได้หลากหลาย แต่เรื่องจะยุติลงเวลาไหนขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของนายหนัง หลังการประเมินผลการแสดงหรือการประเมินผู้ชมหนังที่แสดงจบโดยสมบูรณ์มีน้อยทั้งนี้เพราะนายหนังปรารถนาให้ผู้ชมเกิดความอยากและต้องการติดตามเรื่อง หรือไม่ก็จินตนาการความเป็นไปของเรื่องด้วยตัวเอง

พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง เชื่อกันว่าเป็นพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากลัทธิความเชื่อของพราหมณ์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทย พิธีไหว้ครูเป็นพิธีที่ศิษย์แสดงความกตัญญูต่อครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งนี้ด้วยว่า ครู คือบุคคลที่ทำให้แสงสว่างแก่ศิษย์โดยมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ให้รู้จักการนำพาชีวิตให้เกิด ความเจริญรุ่งเรือง พิธีไหว้ครูเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญที่ศิลปินหนังตะลุงและผู้ที่ต้องการศึกษา สืบสานศิลปะการแสดงหนังตะลุง ควรจะมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อสามารถนำไปขยายผล หรืออธิบายถึงที่มาที่ไปของพิธีการอันสำคัญนี้ อันจะเป็นการช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแสดงที่เป็น เอกลักษณ์ของภาคใต้อย่าง หนังตะลุง ให้คงอยู่สืบไป พิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นประเภทดนตรีและพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากลัทธิความเชื่อของพราหมณ์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยเป็นการแสดงความกตัญญูต่อครู อาจารย์และสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจและความสามารถของศิษย์ในการแสดงหนังตะลุง พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปบ้างตามแต่ที่ครูผู้ประกอบพิธีกรรมแต่ละท่านได้รับการสืบทอดมาตามสายตระกูลของหนังตะลุงคณะนั้นๆ

ในสมัยโบราณผู้ใดจะแสดงหนังตะลุงก็จะไปฝากตัวเป็นศิษย์กับคณะหนังตะลุงที่ตัวเองชอบในแนวทางการแสดง พร้อมกับนำดอกไม้ รูปเทียน หมากพลู ไปมอบให้เพื่อเป็นการบูชา ฝ่ายครูก็มีการทดสอบโดยให้ร้องบทให้ฟังก่อน เพราะคนที่จะแสดงหนังตะลุงได้นั้นต้องมีการสนใจมาก่อน และจะต้องจำบทหนังตะลุงได้บ้างถึงไม่มากนักน้อย อันดับแรกครูจะฟังน้ำเสียง และเชาน์ปัญญา ถ้าไม่มีเชาน์ น้ำเสียงไม่ดี ก็ไม่รับเป็นศิษย์ ไม่เพียงหนังตะลุงศิลปินพื้นบ้านทุกประเภทในสมัยโบราณ ถ้าน้ำเสียงไม่ดีไม่สามารถยึดเป็นอาชีพได้ เพราะไม่มีเทคโนโลยีช่วยเหมือนสมัยนี้ ต้องใช้เสียงตัวเอง โดยเฉพาะหนังตะลุงแสดงตั้งแต่หัวค่ำจนสว่าง ใช้เวลาในการแสดงไม่ต่ำกว่าแปดชั่วโมง

วัตถุประสงค์ของพิธีไหว้ครูหนังตะลุง พิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นพิธีที่ศิษย์แสดงคารวะความกตัญญูทวดเวทต่อครู อาจารย์ผู้ที่มีพระคุณผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อบรมสั่งสอนศิษย์ให้รู้จักการนำพาชีวิตให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ด้วยการบวงสรวงบูชา ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญยิ่งของบรรดาศิลปิน

วัตถุประสงค์พิธีไหว้ครูหนังตะลุง

1. เพื่อให้ศิษย์และครู ได้มีโอกาสร่วมกันทำบุญเลี้ยงพระแผ่ส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษและครูอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว
2. เพื่ออบรมจรรยาให้ศิษย์มีความเคารพมั่นอยู่ในครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ศิษย์ผู้เข้าพิธีไหว้ครูแล้วจะไม่ทรยศต่อครูของตนเอง ไม่ว่าทั้งต่อหน้าและลับหลังเพราะเข้าใจว่าถ้าไปทำสิ่งที่ไม่ดีลับหลังแล้วแม้กรรมนุชย์จะไม่รู้ครูเทวดาท่านก็ต้องรู้
3. เพื่อเปิดโอกาส ให้ศิษย์ทั้งหลายได้มาร่วมสังสรรค์กัน อันจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
4. เพื่อปลูกให้ศิษย์มีความเชื่อมั่นในวิชาความรู้ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทให้ เช่น กล้าเข้าบรรเลงประชันในตอนกลางคืนอย่างนักกีฬาเป็นต้น
5. เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภัยโทษให้กันในระหว่างครูกับศิษย์ ไม่ว่าศิษย์จะทำให้ครูผิดหวังหมองใจอย่างไรก็ตามเมื่อมาไหว้ครูแล้วก็ป็นอันยกโทษให้กันหมดสิ้น และตั้งหน้าตั้งตาทำความดีต่อไป

ระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง

การกำหนดวัน

ระเบียบการกำหนดวันในการจัดพิธีไหว้ครูหนังตะลุงที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาก็ไม่ค่อยต่างไปจากการกำหนดวันพิธีไหว้ครูในวิชาศิลปะสาขาอื่นๆ กล่าวคือจะกำหนดวันประกอบพิธีเป็นวันพฤหัสบดี (ข้างขึ้น) แต่จะต่างออกไปก็ตรงที่เป็นวันพฤหัสบดีเวลากลางวันด้วยว่าต้องอาศัยการเล่นแสงและเงา ส่วนที่นิยมวันพฤหัสบดีนั้น ก็เพราะได้รับความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ที่ว่า วันพฤหัสบดีเป็นวันครู กล่าวคือพระพฤหัสบดีเป็นผู้ถือกำเนิดมาจากฤาษี 19 องค์และฤาษีเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ เป็นครูสั่งสอนเทพและมนุษย์ดังนั้นการเริ่มศึกษาสรรพวิชาต่างๆจึงมักนิยมในวันนี้

กำหนดเดือน

เดือนที่นิยมประกอบพิธีไหว้ครูหนังสือสูง มีระเบียบที่ถือปฏิบัติกันว่าต้องเป็นเดือน 6 หรือเดือน 9 แต่หากให้เหมาะสมที่สุดต้องเป็นเดือน 6 นอกจากการกำหนดวันและเดือนในการประกอบพิธีไหว้ครูหนังสือสูงแล้วสิ่งที่จะต้องพิจารณาเพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง คือ ต้องเป็นวันทางจันทรคติที่เป็นวันข้างขึ้นและเป็นวันคี่เท่านั้น ประกอบด้วย 3 ค่ำ 5 ค่ำ 11 ค่ำและ 15 ค่ำ ซึ่งที่นิยมวันข้างขึ้นเป็น วันพุธ อันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง

พิธีกรรมไหว้ครู การไหว้ครูเป็นประเพณีสำคัญของหนังสือสูง ความเชื่อกับการแสดงหนังสือสูงสืบต่อกันมายาวนาน ยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา ตั้งแต่การเริ่มต้นเป็นศิลปินหนังสือสูง ความเชื่อเกี่ยวกับรูปตัวหนังสือสูงและอุปกรณ์ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชาวบ้าน ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ความเชื่อในการเป็นศิลปินหนังสือสูงได้สืบทอดความเชื่อโดยการมีครู บุชาครู เพราะเชื่อว่าศิลปินนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลควบคุมอยู่ ผู้ที่เคารพครู จะเกิดผลดีในอาชีพหนังสือสูง ผู้ที่ทำนอกกลุ่มนอกทางไม่เคารพครู หมิ่นพิธีกรรมความเชื่อ จะได้รับการลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะฉะนั้นผู้ที่เป็นนายหนึ่งจึงต้องบูชาครู โดยผ่านพิธีกรรมการครอบมือถึงจะสมบูรณ์ โดยยึดถือเวลาในการประกอบพิธีกรรมทุก วันพฤหัสบดีแรกของเดือน พฤษภาคมของทุกปี มีความเชื่อกันว่าหนังสือสูงคณะใดมีการไหว้ครูเป็นประจำทุกปีเป็นมงคลแก่ตัวเอง ทำมาหากินคล่อง เป็นที่นิยมของคนดู หนังสือสูงบางคนที่แสดงหนังสือสูงไม่ได้แล้ว เช่น แก่หรือ พิการ ก็ยังมีการไหว้ครูกันแต่ไม่ประจำทุกปี การไหว้ครูเป็นการบูชาครูอาจารย์ที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้ว

การครอบมือเมื่ออาจารย์รับผู้สมัคร ไว้เป็นศิษย์ถ้าบ้านลูกศิษย์อยู่ไกลเช่นต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด อาจารย์ก็จะรับไว้ให้อยู่ที่บ้านอยู่กับอาจารย์สอนวิชาให้ อาจารย์ไปแสดงที่ไหนก็จะพาไปด้วยสอนให้ออกฤทัยและปรายหน้าบทก่อนเพื่อต้องการให้ชินกับคนดูมาก ๆ การฝึกแสดงหนังสือสูงไม่ใช่ฝึกกันได้ง่ายๆ ต้องใช้เวลาอย่างน้อยต้องฝึกสี่หลักด้วยกันเช่น ฝึกใช้เสียงเพื่อให้เข้ากับบทบาทของตัวละคร เสียงพระ เสียงนาง เสียงยักษ์ ตัวตลก ภาษาสัตว์ต่างๆ บทร้อง ต้องฝึกฉันทลักษณ์ของกลอน กลอนแบบไหนใช้กับตัวหนังสือใดเช่น บทรัก บทโศก บทสมหึง บทเหวอา บทยักษ์ การเชิดรูป ตัวหนังสือแต่ละตัวเชิดไม่เหมือนกัน เช่น พระราชา ต้องเชิดแบบผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ ราชนิกิริยาทำทางแบบผู้ดีพระเอกเชิดแบบชายหนุ่มเจ้าชู้นิดๆ นางเอกกริยาเรียบร้อยขี้กษัยหาบกระด้าง

ตัวตลก ตัวตลกหนังสือสูงมีบทบาทสำคัญต่อผู้แสดงหนังสือสูงมาก คนดูหนังสือสูงได้จันสว่างก็เพราะตัวตลกนี่เอง ตัวตลกหนังสือสูงสามารถนำศีลธรรม สังคม การบ้าน การเมือง มาแทรกในบทหนังสือสูงได้อย่างกลมกลืนและยังสามารถนำผู้ชมเข้าร่วมในการแสดงได้อีกด้วย

ในสมัยโบราณการฝึกหนังสือสูง อย่างน้อยต้องอยู่กับอาจารย์สามปี บางคนอยู่กับอาจารย์ห้าปี หากปีก็มี เมื่ออาจารย์เห็นว่าลูกศิษย์แสดงได้ดีแล้ว ก็จะทำพิธีครอบมือให้ เมื่อผ่านการครอบมือแล้วก็เป็หนังสือสูงสมบูรณ์แบบ แก่บนได้ หนังสือสูงโรงใดที่ยังไม่ได้รับการครอบมือ เชื่อกันว่าแก่บนไม่ขาด พิธีการครอบมือเหมือนกับการไหว้ครูทุกประการ

ปฐม มูสิกะ หัวหน้าคณะหนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมีเล่าให้ฟังสรุปความได้ว่า หนังตะลุงคือการแสดงที่มีตัวละครหลายๆตัวละคร ซึ่งตัวละครหรือที่เรียกว่าตัวหนังส่วนใหญ่จะทำมาจากหนังสัตว์คือหนังโคที่ได้ผ่านกรรมวิธี นำมาฟอก ตากแดด และนำมาแกะเป็นรูปต่างๆ ในการแกะสลักก็จะเป็นตัวละครหลายๆตัวละคร เช่น รูปเทพ ยักษ์ ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ฯลฯ เพื่อที่จะได้ตัวละครในการเชิด ในการแสดงหนังตะลุงก็จะต้องมีวิธีไว้สำหรับ นายหนัง เชิดตัวละครและจะมีฉากไว้ข้างหน้านายหนังและตัวละครจะอยู่ด้านหลังฉาก และที่สำคัญจะขาดไม่ได้ในการแสดงก็คือจะต้องมีคนตรีประกอบไปด้วย ในการแสดงจะมีนักดนตรีที่คอยเล่นสลับรับไปมากับนายหนังหรือคนเชิดตัวละคร คนตรีจะเป็นส่วนช่วยทำให้การแสดงมีความบันเทิงยิ่งขึ้น และดนตรียังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมหนังตะลุงคล้อยไปตามความรู้สึกเพราะเสียงดนตรีสามารถทำให้คนรู้สึกเศร้าหรือสนุกสนานได้ (ปฐม มูสิกะ. สัมภาษณ์. 21 กุมภาพันธ์ 2554)

เดิมในการแสดงหนังตะลุงในสมัยก่อนได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทางภาคใต้ของประเทศไทย แต่มีช่วงหนึ่งที่หนังตะลุง มโนราห์ เทพหฤศการแสดงเพราะมีสิ่งใหม่ๆเข้ามาของคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุโ จนลิ้มศิลป์พื้นบ้าน ระยะเวลา 5-6 ปี หนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี ได้สร้างมิติใหม่ในการแสดงหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งและเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้นกว่าเดิมแบบไม่น่าเชื่อได้พลิกประวัติศาสตร์วงการหนังตะลุงมีชื่อเสียงลือลั่นไปทั่วภาคใต้ แสดงแบบคอนเสิร์ตหนังปฐม อ้ายลูกหมี จะทัวร์คอนเสิร์ตเป็นเวลาระยะ 3 เดือนเต็ม ตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึง จังหวัดนราธิวาส การแสดงในช่วงนั้นมีการแสดงในรูปแบบใหม่โดยตลอดจะมีเพลงประกอบ ทำให้วัยรุ่นในสมัยนั้นหันมาสนใจและชื่นชอบ ส่วนในเรื่องของการแสดงก็จะคิดชื่อเรื่องให้เหมาะกับยุคกับสมัย

ในการแสดงหนังตะลุงคณะปฐมอ้ายลูกหมีหรือหนังตะลุงคณะอื่นๆก็จะต้องมีคนตรีเป็นส่วนสำคัญในการแสดงด้วย ซึ่งคนตรีจะเป็นส่วนทำให้ผู้ชมหนังตะลุงมีความสุขสนุกสนาน หรือ โสภคร่ำตามไปด้วย เพราะมีเสียงดนตรีคอยปลุกเร้าอารมณ์จะทำให้ผู้ชมมีความสุขบันเทิงมากขึ้น แต่เดิมการแสดงหนังตะลุงจะมีเครื่องดนตรีเป็นคนตรีไทย คือ โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง ทัพ ปี่ชวา ทั้งหมดมี 5 ชิ้นด้วยกัน มีมาอย่างยาวนานประมาณพุทธศักราช 2515 ได้วิวัฒนาการมีการเพิ่มเครื่องดนตรี ซอด้วง ซออู้ พุทธศักราช 2520 ได้มีการเพิ่มในส่วนของคนตรีมากขึ้น คือ ไวโอลินและจะเข้ จะมีการเพิ่มในส่วนของคนตรีทางชาติตะวันตกแต่ก็ยังคงมีเครื่องดนตรีไทยตั้งแต่สมัยก่อนเหมือนเดิม ในต่อมาอีกประมาณ พุทธศักราช 2535 เริ่มมีการเลิกใช้เครื่องดนตรีบางส่วน คือ ซอด้วง ซออู้ ไวโอลินและจะเข้ และจะเพิ่มเครื่องดนตรีที่เป็นสมัยนิยมมากขึ้นคือเครื่องดนตรีทางชาติตะวันตกได้แก่ กีตาร์เบส 2 ตัว กีตาร์เบส 1 ตัว ส่วนกลองก็จะใช้เป็นกลองชุด 1 ชุด ส่วนเครื่องดนตรีที่เหลือยังคงเป็นเหมือนเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงคณะปฐม อ้ายลูกหมีจะขาดไม่ได้เลยในส่วนของคนตรี ซึ่งเรียกได้ว่า การแสดงหนังตะลุงจะต้องมีลูกคู่

ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีศิลปินหนังตะลุงเกิดขึ้นมากมาย แต่ละศิลปินก็จะพยายามสร้างชื่อเสียงสร้างความคิด สร้างชื่อเรื่องในการแสดงที่แตกต่างกันออกไป ในการสร้างชื่อเรื่องในการแสดงหนังตะลุงส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อที่จะให้เข้ากับยุคสมัย ในปัจจุบันทุกจังหวัดทางภาคใต้ถ้าจะกล่าวถึงหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงมากในปัจจุบันคงจะหนีไม่พ้น หนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี ซึ่งได้รับความนิยม

มาอย่างยาวนานเป็นเวลาร่วม 40 ปี ที่หนังตะลุงปทุม อ้ายลูกหมีได้แสดงหนังตะลุงจนเป็นที่รู้จักกันทั่วทุกจังหวัดทางภาคใต้

ในการแสดงหนังตะลุงจะต้องประกอบพิธีกรรมคือพิธีการไหว้ครู พิธีการไหว้ครูของหนังตะลุงนั้นจะถือเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะ 1 ปีจะมีการไหว้เพื่อเคารพครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณ 1 ครั้งใน 1 ปีซึ่งจะตรงกับวันพฤหัสบดี แรม 9 ค่ำเดือน 6 ของปี ในการไหว้ครูจะเรียกว่าพิธีครอบมือหนังหรือพิธีมอบครู คือ พิธีของครูหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพนับถือได้รับความเชื่อถือจะทำพิธีให้กับนายหนังตะลุงคนใหม่ ซึ่งจะขอเป็นศิษย์ ในพิธีมอบครูถือเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของคนในสมัยโบราณและมีศาสนาเข้ามามีบทบาทในความเชื่อดังนี้ ซึ่งการแสดงของหนังตะลุงจะมีศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธที่มีอิทธิพลของวัฒนธรรมสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน และในพิธีครอบมือยังถือว่าศิษย์ที่มีความกตัญญูต่อ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ และรู้สำนึกถึงหน้าที่และรู้จักฐานะของตนเองและยังรู้จักความสามัคคีคือการตั้งชื่อคณะให้สอดคล้องกับครู อาจารย์ ไม่เพียงแต่จะรู้จักสำนึกพระคุณยังแสดงออกถึงความสามัคคีอีกด้วย ในพิธีการครอบมือจึงถือเป็นพิธีที่มีความสำคัญมากของหนังตะลุงซึ่งจะเห็นถึงความศรัทธาสำนึกในพระคุณของลูกศิษย์ที่มีต่อ ครู อาจารย์

บทเพลงและเนื้อร้องหรือที่เรียกกันว่าการว่าบท เป็นบทเพลงที่นักดนตรีในวงคิดขึ้นมาและการว่าบทจะเป็นส่วนของนายหนังที่คิดขึ้นมา หนังตะลุงมีความเรียบง่ายไม่เคร่งครัดว่าต้องขับร้องให้เหมือนกันทุกครั้ง มีการตัดคำ เดิมคำ เปลี่ยนแปลงคำได้ไม่ถือว่าเป็นความผิด แม้จะมีการร้องที่ไม่เหมือนกันในแต่ละครั้งก็ตาม แต่การว่าบทก็จะเป็นไปตามชื่อเรื่องในการแสดงของแต่ละครั้ง ส่วน โรงหนัง จะสร้างเป็นเสา ยกพื้น สูงประมาณ 2 เมตร ใช้น้ำที่ราว 2 - 3 เมตร ฝา 3 ด้าน กั้นด้วยจาก หรือทางมะพร้าว หลังเพิงเป็นเพิงหมาแหงน ด้านหน้าใช้ผ้าขาวบางขึงเป็นจอ มีต้นกล้วยยาวเกือบเท่ากับจอ วางไว้ใช้ปักรูปหนังตอนเล่น บนหลังคาก็มีเชือกผูกไว้แขวนรูปหนัง ในโรงหนังสมัยก่อนใช้ตะเกียงน้ำมัน หรือตะเกียงเจ้าพายุ แต่ปัจจุบันนิยมใช้ดวงไฟฟ้า เพราะสะดวกแก่การใช้ ดวงไฟฟ้าใช้แขวนใกล้จอ เพื่อให้รูปหนังเกิดเงาปรากฏบนจอ และปัจจุบันโรงหนังบางคณะใช้โรงแบบสำเร็จรูป เวลาไปแสดงที่ไหนก็ยกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและไม่เป็นภาระให้กับเจ้าภาพ

การคงอยู่เคียงคู่ของรูปหนังโบราณและรูปหนังสมัยใหม่ นายหนังดั้งร่วมสมัยจำนวนมากนิยมใช้รูปหนังที่แต่งชุดดั้งเดิมเป็นตัวเอก เพราะเชื่อว่าเป็นที่นิยมของผู้ชมมากกว่าตัวหนังที่สวมเสื้อผ้าสมัยใหม่ การแสดงหนังหลายเรื่อง นายหนังสมัยใหม่นิยมแหวกขนบการแสดงหนังตะลุงโดยการใช้รูปหนังมนุษย์เป็นตัวร้ายของเรื่องแทนยักษ์ แต่การตัดสินใจดังกล่าวค่อนข้างจะเป็นไปโดยพลการ และยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงไม่จบ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเลือกใช้รูปหนังใด ปริมาณเท่าไร ขึ้นอยู่กับปริมาณและความหลากหลายของรูปหนังในแผงเก็บหนังของนายหนัง โดยปกติแล้วนายหนังที่มีชื่อมักมีทุนสร้างรูปหนังใหม่หรือรวบรวมปริมาณรูปหนังได้ตามต้องการ การเลือกใช้รูปหนัง นายหนังสมัยโบราณนิยมแยกฉากที่ประกอบด้วยตัวละครออกจากฉากที่เป็นแกนของเรื่อง และโดยทั่วไปจะไม่ปล่อยให้ตัวละครสนทนาเรื่องลามกหรือร้องเพลงต่อหน้าตัวละครชั้นสูงนายหนังโบราณ นายหนังร่วมสมัยมักผนวกตัวละครจากหลายคน

ชั้นไว้ในฉากเดียวกัน คล้ายกับจะพยายามสะท้อนภาพความเป็นจริงของการพบปะของผู้คนจากหลายชนชั้นในชีวิตประจำวันของคนเมือง และในหลายกรณีนายหนังจะให้ตัวละครจากทุกชนชั้นมีโอกาสสนทนาอย่างเท่าเทียม แม้หนังที่แสดงจะประกอบด้วยตัวละครสมัยใหม่และเรื่องราวที่สนทนาถกเถียงจะเป็นประเด็นปัญหาาร่วมสมัย แต่โครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น ที่ประกอบด้วย นายและบ่าว ยังคงปรากฏชัดในหนังตะลุง นายหนังร่วมสมัยหลายคนนิยมใช้เจ้าชาย เจ้าหญิง เจ้าเมืองและนายเมืองเป็นตัวละครหลักของเรื่อง และมักให้ตัวละครชนชั้นบ่าว (ตัวตลก) และนายประกอบเป็นตัวแสดงในฉากเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การแยกและรวมกลุ่มรูปหนังในลักษณะที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกันนี้มีใช้เจตนาของนายหนังที่จะรักษาความแตกต่างทางชนชั้นให้คงอยู่และมีได้มุ่งเสนอแนวคิดประชาธิปไตยที่ปัจเจกชนมีความเท่าเทียมกันโดยสมบูรณ์ แต่เป็นการพยายามสะท้อนให้เห็นถึงการคงอยู่ของความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม และลักษณะของสังคมช่วงเปลี่ยนผ่านนอกจอบที่พบทั้งองค์ประกอบสังคมดั้งเดิมและสังคมสมัยใหม่ตัวตลกของเรื่องค่อนข้างสะท้อนกรณีดังกล่าวอย่างชัดเจน กล่าวคือ ตัวตลกซึ่งเป็นตัวแทนบุคลิกของคนชนบท แต่นายหนังร่วมสมัย จะให้ตัวตลกสวมบทบาทดารายอดนิยมของท้องถิ่นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมบันเทิงยุคโลกาภิวัตน์สู่ชนบท

ตัวตลกหนังตะลุง เป็นตัวละครที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นตัวละครที่ "ขาดไม่ได้" สำหรับการแสดงหนังตะลุง บทตลกคือเสน่ห์ หรือสีสัน ที่นายหนังจะสร้างความประทับใจให้กับคนดู เมื่อการแสดงจบลง สิ่งที่ผู้ชมจำได้ และยังเก็บไปเล่าต่อก็คือบทตลก นายหนังตะลุงคนใดที่สามารถสร้างตัวตลกได้มีชีวิตชีวาและน่าประทับใจ สามารถทำให้ผู้ชมนำบทตลกนั้นไปเล่าขานต่อได้ไม่รู้จบ ก็ถือว่าเป็นนายหนังที่ประสบความสำเร็จในอาชีพโดยแท้จริง

เด่นกว่าพระเอก นางเอก ในการแสดงประเภทอื่น ๆ ตัวละครที่โดดเด่นและติดตาตรึงใจผู้ชมที่สุดมักจะเป็นพระเอก นางเอก แต่สำหรับหนังตะลุง ตัวละครที่จะอยู่ในความทรงจำของคนดูได้นานที่สุดก็คือตัวตลก มีเหตุผลหลายประการ ที่ทำให้บทตลกของหนังตะลุงติดตรึงใจผู้ชมได้มากกว่าบทพระเอกหรือนางเอก ดังต่อไปนี้

ตัวตลกมีความผูกพันใกล้ชิดกับผู้ชม (ชาวใต้) มากกว่าตัวละครอื่น ๆ เพราะตัวตลกทุกตัวเป็นคนท้องถิ่นภาคใต้ พูดภาษาปักษ์ใต้ เชื่อกันว่าตัวตลกเหล่านี้สร้างเลียนแบบมาจากบุคลิกของบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง

นายหนังสามารถถอดฝักการพากย์ของตนได้เต็มที่ ตัวตลกทุกตัวมีบุคลิกเฉพาะ และตัวตลกหลายตัวมีถิ่นกำเนิดที่ชัดเจน ซึ่งมักจะเป็นท้องถิ่นที่มีสำเนียงพูดที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากตำบลหรืออำเภอข้างเคียง นายหนังที่พากย์ได้ตรงกับบุคลิก และสำเนียงเหมือนคนท้องถิ่นนั้นที่สุด ก็จะสร้างความประทับใจให้แก่คนดูได้มาก

บทตลกคือบทที่สามารถยกประเด็นอะไรขึ้นมาพูดก็ไม่ทำให้เสียเรื่อง จึงมักเป็นบทที่นายหน้านำเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง ปัญหาสังคม ธรรมะ ข้อคิดเตือนใจ เข้ามาสอดแทรกเอาไว้ หรือแม้แต่พูดล้อเลียนผู้ชมหน้าโรง

เสน่ห์ของมุกตลก ซึ่งแสดงไหวพริบปฏิภาณของนายหน้าด้วย นายหน้าที่เก่ง สามารถคิดมุกตลกได้เอง เพราะหากเก็บมุกตลกเก่ามาเล่น คนดูจะไม่ประทับใจ และไม่มีกร "เล่าต่อ"

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้คนดูหนังตะลุงรู้สึกผูกพันกับตัวตลกมากกว่าตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง คือ ตัวตลกหนังตะลุงเหล่านี้เป็นตัวละคร "ยืน" หมายถึง ตัวตลกตัวหนึ่งเล่นได้หลายเรื่อง โดยใช้ชื่อเดิม บุคลิกเดิม นอกจากนั้น ตัวตลกหนังตะลุงยังเป็นพับลิกโดเมนอีกด้วย นายหน้าทุกคณะสามารถหยิบตัวตลกตัวใดไปเล่นก็ได้ เราจึงเห็น อ้ายเท่ง อ้ายหนู้ย มืออยู่ในเกือบทุกเรื่อง ของหนังตะลุงเกือบทุกคณะ

รูปตัวตลก รูปตัวตลกหนังตะลุง หรือที่เรียกว่า รูปกาก ส่วนใหญ่จะไม่ใส่เสื้อ บางตัวนุ่งโจงกระเบนแค่ว่า บางตัวนุ่งกางเกง และส่วนใหญ่จะมีอาวุธประจำตัว ตัวตลกทุกตัวสามารถขยับมือขยับปากได้ หนังตะลุงคณะจะมีรูปตัวตลกไม่น้อยกว่าสิบตัวแต่โดยปกติจะใช้แสดงในแต่ละเรื่องแค่ไม่เกินหกตัวเท่านั้น

ตัวตลกเอก ตัวตลกเอก หมายถึง ตัวตลกที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป นายหน้าคณะต่าง ๆ หลายคณะนิยมนำไปแสดง มีดังต่อไปนี้

อ้ายเท่ง หนังจวนบ้านคูซุดเป็นคนสร้าง โดยเลียนแบบบุคลิกมาจากนายเท่ง ซึ่งเป็นชาวบ้านอยู่บ้านคูซุด อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นคนรูปร่างผอมสูง ลำตัวท่อนบนยาวกว่าท่อนล่าง ผิวดำ ปากกว้าง หัวเถิก ผมหยิกอ โปหน้าคล้ายนกกระฮัง ลักษณะเด่นคือ นิ้วมือขวยยาวโตคล้ายอวัยวะเพศผู้ชาย ส่วนนิ้วชี้กับหัวแม่มือซ้ายงอหยิกเป็นวงเข้าหากัน รูปอ้ายเท่งไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโจงกระเบน หมากรุก มีผ้าขาวม้าคาดพุง มีมิดอ้ายครก (มิดปลายแหลม ค้างงอโค้ง มีฝัก) เหน็บที่สะเอว เป็นคนพูดจาโผงผาง ไม่เกรงใจใคร ชอบข่มขู่และล้อเลียนผู้อื่น เป็นคู่หูกับอ้ายหนู้ย เป็นตัวตลกที่นายหน้าเกือบทุกคณะนิยมนำไปแสดง

อ้ายหนู้ย ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง หนู้ยมีบุคลิกชื่อแถมโง่ ผิวดำ รูปร่างค่อนข้างเตี้ย พุงโย้ คอดก ทรงผมคล้ายเส้มน้า จมูกปากยื่นคล้ายปากวัว ไว้เคราหนวดแพะ รูปอ้ายหนู้ยไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโจงกระเบนไม่มีลวดลาย ถือมิดตะไกรหนียบหมากเป็นอาวุธ พูดเสียงต่ำสั้นเครือขึ้นนาสิก เป็นคนหุเบา คล้อยตามคำขู้ง่าย แสดงความซื่อออกมาเสมอ ไม่ชอบให้ใครพูดเรื่องวัว เป็นคู่หูกับอ้ายเท่ง และเป็นตัวตลกที่นายหน้าทุกคณะนิยมนำไปแสดงเช่นกัน

นายยอดทอง ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง แต่เชื่อกันว่าเป็นชื่อคนที่เคยมีชีวิตอยู่จริง เป็นชาวจังหวัดพัทลุง รูปร่างอ้วน ผิวดำ พุงย้อย ก้นงอน ผมหยิกเป็นลอน จมูกยื่น ปากบวม เหมือนปากคนแก่ ไม่มีฟัน หน้าเป็นแผลจนลายคล้ายหน้าจระเข้ ใครพูดถึงเรื่องจระเข้จึงไม่พอใจ รูปยอดทองไม่สวม

เสื่อ นุ่งผ้าลายโจงกระเบน เหน็บกริชเป็นอาวุธประจำกาย เป็นคนเจ้าชู้ ใจเสาะ จี๊จลาด ชอบปากพูดจาโอ้อวดยกตน ชอบขู่หลอก พูดจาเหลวไหล บ้ายอ ชอบอยู่กับนายสาว จนมีสำนวนชาวบ้านว่า "ยอดทองบ้านาย" เป็นคู่หูกับนายสีแก้ว

นายสีแก้ว ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง แต่เชื่อกันว่าเอาบุคลิกมาจากคนชื่อสีแก้วจริง ๆ เป็นคนมีตะบะ มือหนัก เวลาโกรธใครจะตบด้วยมือหรือชนด้วยศีรษะ เป็นคนกล้าหาญ พูดจริงทำจริง ชอบอาสาเจ้านายด้วยจริงใจ ตักเตือนผู้อื่นให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามทำนองคลองธรรม เป็นคนรูปร่างอ้วนเตี้ย ผิวคล้ำ มีโหนกคอ ศีรษะล้าน นุ่งผ้าโจงกระเบนลายตาหมากรุก ไม่สวมเสื่อ ไม่ถืออาวุธใด ๆ ใครพูดล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องพระ เรื่องร้อน เรื่องจำนวนเงินมาก ๆ จะโกรธทันที พูดซ้ำ ๆ ซัดถ้อยซัดคำ เพื่อนคู่หูคือนายยอดทอง

อ้ายสะหม้อ หนึ่งกั้น ทองหล่อเป็นคนสร้าง เลียนแบบบุคลิกมาจากมุสลิมชื่อสะหม้อ เป็นคนบ้านสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งนายสะหม้อเองก็รับรู้และอนุญาตให้หนึ่งกั้นนำบุคลิกและเรื่องราวของตนไปสร้างเป็นตัวละครได้ รูปร่างอ้วนหลังโกง มีโหนกคอ คางย้อย ลงพุง รูปร่างเตี้ย สวมหมวกแบบมุสลิม นุ่งผ้าโสร่ง ไม่สวมเสื่อ เป็นคนอวดดี ชอบล้อเลียนคนอื่น เป็นมุสลิมที่ชอบกินหมู ชอบดื่มเหล้า พูดสำเนียงเนิบนาบ รัวปลายลิ้น ซึ่งสำเนียงของคนบ้านสะกอม มีนายหนังหลายคนนำอ้ายสะหม้อไปเล่น แต่ไม่มีใครพากย์สำเนียงสะหม้อได้เก่งเท่าหนึ่งกั้น ปกติสะหม้อจะเป็นคู่หูกับขวัญเมือง

อ้ายขวัญเมือง เป็นตัวตลกเอกของหนังจันทร์แก้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีประวัติความเป็นมา คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะไม่เรียกว่า "อ้ายเมือง" เหมือนนายหนังจังหวัดอื่น ๆ แต่เรียกว่า "ลุงขวัญเมือง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากตัวตลกตัวนี้นำบุคลิกมาจากคนจริง ก็คงเป็นคนที่ได้รับการยกย่องจากคนในท้องถิ่นอย่างสูงทีเดียว อ้ายขวัญเมืองหน้าคล้ายแพะ ผมบางหยิกเล็กน้อย ผิวดำ หัวเถิก จมูกโด่งโตยาว ปากกว้าง พุงยาน โย้ ก้นเจ็ด ปลายนิ้วชี้วม โดคล้ายนิ้วอ้ายเพ่ง นุ่งผ้าสีดำ คาดเข็มขัด ไม่สวมเสื่อ เป็นคนซื่อ แต่บางครั้งก็ฉลาด จี๊สงสัยใครรู้เรื่องคนอื่น พูดเสียงหวาน นายหนังในจังหวัดสงขลามักนำขวัญเมืองมาเป็นคู่หูกับสะหม้อ นายหนังในจังหวัดนครศรีธรรมราชแถวอำเภอเชียรใหญ่ อ.หัวไทร อ.ปากพนัง อ.ท่าศาลา มักให้ขวัญเมืองแสดงคู่กับนายยอดทอง หนึ่งพัทลุง ตรีง นิยมให้เป็นตัวบอกเรื่องฝ่าประตูเมืองหรือเป็นพนักงานตีฆ้องร้องป่าว

อ้ายโถ ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง เลียนแบบบุคลิกมาจากจีนบ๊าบา ชาวพังบัว อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นคนที่มีศีรษะเล็ก ตาโตถลน ปากกว้าง ริมฝีปากล่างเฝ้มเข้าไป ลำตัวป่องกลม สวมหมวกมีกระจุกข้างบน นุ่งกางเกงจีนถลกขา ถือมิดบังคอเป็นอาวุธ เป็นคนชอบร้องรำทำเพลง จี๊จลาดตาขาว โกรธใครไม่เป็น อ้ายโถมีคติประจำใจว่า "เรื่องกินเรื่องใหญ่" ไม่ว่าใครจะพูดเรื่องอะไรก็ตาม

โถสามารถดึงไปโยงกับของกินได้เสมอ ซึ่งเป็นมุกตลกที่นับว่ามีเสน่ห์ไม่น้อย เพราะไม่ลามกหยาบคาย จึงเป็นตัวละครที่ดึงความสนใจจากเด็ก ๆ ได้มาก อ้ายโถเป็นเพียงตัวละครประกอบมักเล่นคู่กับอ้ายสะหม้อ

ผู้ใหญ่นุ่น ไม่มีบันทึกว่าใครเป็นคนสร้าง คาดว่าคงจะเลียนแบบบุคลิกมาจากผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง เป็นคนรูปร่างสูงใหญ่ จมูกยาวคล้ายตะขอเกี่ยวมะพร้าว ศีรษะล้าน แต่มีกระจุกลมเป็นเกลียวดูคล้ายหูหิ้วถังน้ำ พุงโย้ยาน ก้นเชิดสูงจนหลังแอ่น เพื่อนมักจะล้อเลียนว่า บนหัวติดหูถังคักน้ำ สันหลังเหมือนเขาพับผ้า (เส้นทางระหว่างพัทลุง-ตรัง มีโค้งหักศอกหลายแห่ง) ผู้ใหญ่นุ่นงูโจงกระเบนไม่มีลวดลาย เป็นคนชอบขบขี้ ใจไม่โอ้อวด เหนื่อยศ ชอบขู่ตะคอกผู้อื่นให้เกรงกลัว แต่ธาตุแท้เป็นคนขี้ลาดตาขาว ชอบแสบแสร้งปั้นเรื่องฟ้องเจ้านาย ส่วนมากเป็นคนรับใช้ในเมืองยักษ์ หรืออยู่กับฝ่ายโงง พูดซ่า ๆ หนีบจมูก เป็นตัวละครประกอบ

โดยปกติตัวละครหนังตะลุงจะต้องมีคู่หู เพื่อเอาไว้รับส่งมุกตลกโต้ตอบกัน ในแต่ละเรื่องจะมีตัวละครเอกอย่างน้อยสองคู่ คือ เป็นพี่เลี้ยงพระเอกคู่หนึ่ง และเป็นพี่เลี้ยงนางเอกคู่หนึ่ง นอกจากนี้ยกตัวอย่างมา ยังมีตัวละครประกอบอีกจำนวนมาก

2. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงปฐม อ้ายลูกหมี่

วัฒนธรรมของหนังตะลุง

ภูมิภาคทางภาคใต้มีการแสดงพื้นบ้านหลายอย่าง มีประวัติศาสตร์ที่สืบต่อกันมา มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นสิ่งที่ดำรงและแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน ในการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้ เช่น เพลงบอก มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า ลิเกฮูลู ร่องเง็ง เป็นต้น ในการแสดงพื้นบ้านแต่ละการแสดงก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไปตามภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น ในการแสดงแต่ละการแสดงจะมีพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

วัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านที่สำคัญของชาวภาคใต้คือ หนังตะลุงหรือละครเงา จะได้รับอิทธิพลอารยธรรมอันเก่าแก่มาจากหลายๆประเทศ และยังได้รับศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงด้วย หนังตะลุงอาจจะยังไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แน่นอน มีหลายๆที่หลายๆกระแสกล่าวต่างกันไป บางกระแสก็สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นมาจากจังหวัดพัทลุงซึ่งได้นำไปแสดงในกรุงเทพมหานคร แต่เกิดการเรียกเพี้ยนไปของคนกรุงเทพมหานครว่าหนังตะลุงจากเดิมที่เรียกกันว่าหนังพัทลุง บางกระแสก็ว่าหนังตะลุงได้รับแนวความคิดมาจากการละเล่นของหนังชวา แล้วนำมาดัดแปลงเป็นรูปหนังตะลุง ชาวภาคใต้ เรียกชื่อหนังตะลุงแตกต่างกันออกไป เป็นต้นว่า หนังลูนบั้ง หนังควนบั้ง หนังควายบั้ง หนังโหม่งบั้ง ซึ่งการแสดงในอดีตมีการแสดงกันตั้งช่วงใกล้ค่ำไปจนถึงตอนเช้าในหลายๆจังหวัดจะมีนายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงมากมายหลายคน หนังตะลุงจะเป็นที่นิยมของคนในท้องถิ่นทางภาคใต้มาก เมื่อมีการจัดงานต่างๆก็จะมีการแสดงหนังตะลุงร่วมอยู่ด้วยแทบจะเรียกเป็นส่วนหนึ่งของงานในสมัยก่อนก็ว่าได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่หนัง

ตะลุงจะได้รับความนิยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันนี้จะไม่นิยมเล่นตลอดทั้งคืนเหมือนในอดีตหนังตะลุงเริ่มหมดความนิยมจากคนในเมืองเพราะคนในเมืองนิยมการละเล่นอื่น ๆ ที่ทันสมัยมากกว่า เช่นชมภาพยนตร์ วงดนตรี แต่อย่างไรก็ตามหนังตะลุงยังเป็นที่นิยมของคนทั่วไปในชนบทอยู่อีกมาก หนังตะลุงเป็นการแสดงประเภทเล่าเรื่องด้วยการเชิดรูปเล่นเงา เล่าเรื่องด้วยบทเจรจา บทบรรยาย และใช้บทกลอนประกอบ บทกลอนใช้ทั้งบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร บรรยายฉากและบรรยากาศ สอดแทรกคำสอน และช่วยในการเดินเรื่อง ความสำคัญอยู่ที่นายหนังหรือคนเชิด ลีลาการเชิดมีรูปแบบเฉพาะตัว ต่างกันไปตามลักษณะนิสัยและบทบาทเช่น เทวดา ยักษ์ มนุษย์ ประเภทเจ้าเมือง ผู้ดี คนชั่ว พระ นาง นักพรต และตัวตลก ซึ่งมีขนบธรรมเนียมในการแสดงเป็นการเฉพาะตัว

การศึกษาเรื่องดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงคณะหนังปฐมอายุลูกหมี่นั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร บทความต่าง ๆ ตลอดจนการสังเกตและสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงประวัติความเป็นมา องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงปฐม อายุลูกหมี่

พิธีไหว้ครูหนังตะลุง

พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง เชื่อกันว่าเป็นพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากลัทธิความเชื่อของพราหมณ์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทย พิธีไหว้ครูเป็นพิธีที่ศิษย์แสดงความกตัญญูต่อครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งนี้ด้วยว่า ครู คือบุคคลที่ทำให้แสงสว่างแก่ศิษย์โดยมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ให้รู้จักการนำพาชีวิตให้เกิด ความเจริญรุ่งเรือง พิธีไหว้ครูเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญที่ศิลปินหนังตะลุงและผู้ที่ต้องการศึกษา สืบสานศิลปะการแสดงหนังตะลุง ควรจะมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อสามารถนำไปขยายผล หรืออธิบายถึงที่มาที่ไปของพิธีการอันสำคัญนี้ อันจะเป็นการช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้อย่าง หนังตะลุง ให้คงอยู่สืบไป พิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นประเภทดนตรีและพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากลัทธิความเชื่อของพราหมณ์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยเป็นการแสดงความกตัญญูต่อครู อาจารย์และสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นใจและความสามารถของศิษย์ในการแสดงหนังตะลุง พิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปบ้างตามแต่ที่ครูผู้ประกอบพิธีกรรมแต่ละท่านได้รับการสืบทอดมาตามสายตระกูลของหนังตะลุงคณะนั้นๆ

วัตถุประสงค์ของพิธีไหว้ครูหนังตะลุง

พิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นพิธีที่ศิษย์แสดงคารวะความกตัญญูต่อครู อาจารย์ผู้มีพระคุณผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อบรมสั่งสอนศิษย์ให้รู้จักการนำพาชีวิตให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ด้วยการบวงสรวงบูชา ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญยิ่งของบรรดาศิลปิน

วัตถุประสงค์พิธีไหว้ครูหนังตะลุง

1. เพื่อให้ศิษย์และครู ได้มีโอกาสร่วมกันทำบุญเลี้ยงพระแผ่ส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษและครูอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว

2. เพื่ออบรมจรรยาให้ศิษย์มีความเคารพมั่นอยู่ในครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ศิษย์ผู้เข้าพิธีไหว้ครูแล้วจะไม่ทรยศต่อครูของตนเอง ไม่ว่าทั้งต่อหน้าและลับหลังเพราะเข้าใจว่าถ้าไปทำสิ่งที่ไม่ดีลับหลังแล้วแม้ครูมนุษย์จะไม่รู้ครูเทวดาท่านก็ต้องรู้

3. เพื่อเปิดโอกาส ให้ศิษย์ทั้งหลายได้มาร่วมสังสรรค์กัน อันจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

4. เพื่อปลูกให้ศิษย์มีความเชื่อมั่นในวิชาความรู้ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทให้ เช่น กล้าเข้าบรรเลงประชันในตอนกลางคืนอย่างนักกีฬาเป็นต้น

5. เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภัยโทษให้กันในระหว่างครูกับศิษย์ ไม่ว่าศิษย์จะทำให้ครูผิดหวังอย่างไรก็ตามเมื่อมาไหว้ครูแล้วก็ป็นอันยกโทษให้กันหมดสิ้น และตั้งหน้าตั้งตาทำความดีต่อไป

ระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนึ่งตระกูล

การกำหนดวัน

ระเบียบการกำหนดวันในการจัดพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูลที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาก็ไม่ค่อยต่างไปจากการกำหนดวันพิธีไหว้ครูในวิชาศิลปะสาขาอื่นๆ กล่าวคือจะกำหนดวันประกอบพิธีเป็นวันพฤหัสบดี (ข้างขึ้น) แต่จะต่างออกไปก็ตรงที่เป็นวันพฤหัสบดีเวลากลางคืนด้วยว่าต้องอาศัยการเล่นแสงและเงา ส่วนที่นิยมวันพฤหัสบดีนั้น ก็เพราะได้รับความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ที่ว่า วันพฤหัสบดีเป็นวันครู กล่าวคือพระพฤหัสบดีเป็นผู้ถือกำเนิดมาจากฤๅษี 19 องค์และฤๅษีเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ เป็นครูสั่งสอนเทพและมนุษย์ดังนั้นการเริ่มศึกษาศรวิชาต่างๆจึงมักนิยมในวันนี้

กำหนดเดือน

เดือนที่นิยมประกอบพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูล มีระเบียบที่ถือปฏิบัติกันว่าต้องเป็นเดือน 6 หรือเดือน 9 แต่หากให้เหมาะสมที่สุดต้องเป็นเดือน 6 นอกจากการกำหนดวันและเดือนในการประกอบพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูลแล้วสิ่งที่จะต้องพิจารณาเพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง คือ ต้องเป็นวันทางจันทรคติที่เป็นวันข้างขึ้นและเป็นวันที่เท่านั้น ประกอบด้วย 3 ค่ำ 5 ค่ำ 11 ค่ำและ 15 ค่ำ ซึ่งที่นิยมวันข้างขึ้นเป็น วันเพ็ญ อันเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง

ผู้เข้าร่วมพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูล

ผู้เข้าร่วมในพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูลประกอบด้วย

1. พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป
2. นายหนึ่งตระกูลผู้ประกอบพิธี (ครูผู้ประกอบพิธี)
3. ศิษย์นายหนึ่งตระกูลผู้เข้าร่วมพิธีกราบครูและครอบมือ
4. แขนกผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมพิธีทุกคน

พิธีการไหว้ครูหนึ่งตระกูล

พิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูล หนึ่งปฐมอ้ายลูกหมี่ ได้รับการสืบทอดมาจาก หนึ่งปล้องอ้ายลูกหมี่ ผู้เป็นอาจารย์หนึ่งตระกูลมีลักษณะวิธีการดังนี้ คือมีการกำหนดวันประกอบพิธีไหว้ครู เป็นวันพฤหัสบดี เวลากลางคืน โดยพิธี

การเริ่มด้วยพิธีสงฆ์ในเวลาตอนเย็น จากนั้นจะเป็นพิธีไหว้ครูหนังตะลุง และพิธีครอบมือ ตามลำดับแต่ในบางครั้งหากทางเจ้าภาพหรือผู้จัดไม่มีความพร้อมมากนักก็มีความจำเป็นต้องปรับลดในส่วนของพิธีสงฆ์ออกไป ซึ่งพิธีไหว้ครูหนังตะลุงตามขนบธรรมเนียมที่หนังปฐมอ้ายลูกหมี่ ยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 พิธีการ คือ พิธีสงฆ์ พิธีการไหว้ครู และพิธีครอบมือ

2. 1ลำดับขั้นตอนพิธีไหว้ครูหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่

ภาพประกอบ 1

รถบรรทุก 6 ล้อสำหรับหนังตะลุงคณะปฐมอ้ายลูกหมี่ ไว้เพื่อสำหรับบรรทุกส่วนประกอบของการสร้างเวที อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้ครูและเครื่องดนตรีทั้งหมด

ภาพประกอบ 2

โรงหนังตะลุงที่ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง การปลูกสร้างโรงหนังควรมีความเหมาะสมกับสภาพของงาน กล่าวคือ หากมีผู้เข้าร่วมประกอบพิธีไหว้ครูหรือครอบมือจำนวนมากโรงก็อาจจะต้องปรับเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่กว่าโรงหนังตะลุงที่ปลูกสร้างแบบเดิมกล่าวคือปลูกเป็นแบบชั่วคราว สูงจากพื้นประมาณ 1.50 เมตร ตัวโรงพื้นที่ประมาณ 9-10 ตารางเมตร โรงและอุปกรณ์ประกอบโรงหนังตะลุง ต้องยกเสา 4 เสา (ใช้ไม้ค้ำเพิ่มจากเสาได้) พื้นยกสูงเลยศีรษะผู้ใหญ่เล็กน้อย และให้ลาดต่ำไปข้างหน้านิดหน่อย หลังคาเป็นแบบเพิงหมาแหงน กั้นด้านข้างและด้านหลังอย่างหยาบๆ ด้านหลังทำช่องประตูพาดบันไดขึ้นโรง ส่วนฝานิยมกั้นด้วยทางมะพร้าวหรือวัสดุอื่นๆที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น หลังคาทำแบบเพิงหมาแหงนมาจาก เสาทำด้วยไม้หมากพื้นทำด้วยไม้ฟากซึ่งผ่าจากไม้หมากให้เป็นซีกหรือไม้กระดาน เมื่อจะทำการแสดงใช้เสาค้ำ (เสื่อทำด้วยค้ำ) ทุบฟากอีกชั้นหนึ่งแต่การปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม กล่าวคือ จะใช้แบบโรงสำเร็จรูปที่ใช้เหล็กเป็นส่วนประกอบแทนไม้และใช้ผ้าเต็นท์มุงหลังคาแทนจาก ก่อนที่จะลงมือปลูกสร้างโรงหนังตะลุง ต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมเพราะมีข้อห้ามตามความเชื่อมากมายเป็น ต้นว่าห้ามหันไปทางทิศตะวันตกหรือที่เศษศพ ห้ามปลูกโรงค่อมกัณหา ตอ หรือ แอ่งน้ำ และห้ามปลูก ระหว่างต้นไม้ใหญ่ถ้าละเมิดห้ามแล้วจะถือว่าเป็นสิริมงคล

ภาพประกอบ 3

จอหนังตะลุงสมัยโบราณมีขนาดเล็กกว่าจอสมัยปัจจุบันมาก เนื่องจากปัจจุบันนิยมใช้ตัวหนังขนาดใหญ่ แต่สมัยโบราณ ใช้ตัวหนังขนาดเล็กประมาณ 15-60 เซนติเมตร ตัวจอหนังทำด้วยผ้าขาวเนื้อบางมอบ ขอบทั้ง 4 ด้านด้วยผ้าแดงเย็บหูสำหรับผูกหวนวราม(หวนคพรหมณ์ หรือ เชือกผูกจอ) โดยรอบ 32 เส้น จอหนังตะลุงจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนกว้างมีสัดส่วน 2 ใน 3 ของพื้นที่ใช้แสดงตัวหนังธรรมดาที่เป็นมนุษย์ ยกย้สมมุติว่าเป็นพื้นโลก พื้นที่ 1 ใน 3 ซึ่งแบ่งแยกด้วยตะเข็บ ใช้เป็นส่วนสมมุติว่าเป็นสวรรค์หรือท้องฟ้า เวลาแสดงถึงบทเทวดาเหาะเหิรเดินอากาศจะใช้พื้นที่ส่วนนี้มาตรฐานจอหนังตะลุงแต่โบราณมีขนาดกว้าง

1.50 เมตร ยาว 2.50 เมตร ด้านหน้าใช้ผ้าขาวบางจึงเป็นจอ จอกว้างและยาวประมาณ 5 x 10 ฟุต ในโรงมี ตะเกียงน้ำมันไขสัตว์หรือตะเกียงน้ำมันมะพร้าว หรือตะเกียงเจ้าพายุหรือดวงไฟแขวนไว้ใกล้จอสูงจากพื้นราว 1 ฟุตเศษและห่างจากจอราว 1 ศอก นอกจากนี้ยังมีต้นกล้วยวางไว้ข้างฝาทั้งสองข้างของโรง เพื่อไว้ปักพักรูปหนัง ประเภทรูปเบ็ดเตล็ด ส่วนบนเพดานโรงจะมีเชือกขึงไว้สำหรับแขวนรูปหนังประเภทรูปที่สำคัญ ซึ่งมีรูปพระรูปนางเป็นต้น สำหรับจอหนัง ทำด้วยผ้าขาว รูปสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 1.8 x 2.3 เมตร ทั้ง 4 ด้านมอบริมด้วยผ้าสี เช่น แดง น้ำเงิน ขนาดกว้าง 4 - 5 นิ้ว มีห่วงผ้าเรียกว่า หูรามเย็บไว้เป็นระยะโดยรอบ หูรามแต่ละอันจะผูกเชือกยาวประมาณ 2 ฟุต 5 นิ้ว เรียกว่า หนวดราม สำหรับผูกขึงไปประมาณ 1 ฟุตจะดี ตะเกียงนับว่าเป็นเส้นแบ่งแดนกับแดนมนุษย์ เวลาเชิดรูปมีเฉพาะรูปฤาษี เทวดา และรูปที่มีฤทธาภาพเท่านั้นที่เชิดเลยเส้นนี้ได้ การสร้างโรงหนังตะลุงและจัดเตรียมสถานที่ในการประกอบพิธีไหว้ครู โดยนักดนตรีในวงหนังตะลุงจะเป็นผู้สร้างโรงหนังและจัดเตรียมสถานที่บริเวณโรงแสดงหนังตะลุง เป็นสถานที่ประกอบพิธี

ภาพประกอบ 4

การจัดสถานที่ สถานที่ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง นับว่ามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อและข้อกำหนดอื่นๆ มาเป็นตัวกำหนดการจัดสถานที่ การปฏิบัติจึงต้องให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนขนบบัญญัติ จะอนุโลมได้บ้างก็จะเป็นในส่วนของขนาดโรงพิธีซึ่งอาจจะขยายให้กว้างขวางมีความแข็งแรงเพียงพอกับการรับน้ำหนักของเหล่าศิษย์ศิลป์และผู้เข้าร่วมประกอบพิธีบนโรงหนังตะลุง สถานที่ที่ต้องเตรียมในการประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ปะรำพิธีสงฆ์และโรงหนังตะลุงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมไหว้ครู

ภาพประกอบ 5

พานครุ เป็นชื่อเรียกสิ่งของที่ผู้เข้าร่วมพิธีไหว้ครูหนังสือตั้ง ผู้เข้ารับการครอบมือหนังสือตั้งจัดนำมามอบให้ครูผู้ประกอบพิธีเป็นเครื่องบูชาครู โดยใช้พานหรือภาชนะอื่นอาทิ จานหรือขัน ใส่เครื่องบูชาครู ประกอบด้วย ดอกไม้ 9 ดอก โดยมากนิยมใช้ดอกที่มีชื่อเป็นมงคล เช่น ดอกดาวเรือง ดอกบานไม่รู้โรย เทียน 9 เล่ม รูป 9 ดอก หมาก พลู 9 คำ กิตราด หมายถึงเงินที่ใช้เป็นเครื่องบูชาครู หรือเงินกำนัลครู ส่วนมากมักนิยมใช้ลงท้ายด้วย 9 อาทิจ สดงศ์ 9 บาท 39 บาท 59 บาท ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้จำนวน 399 บาท สำหรับศิษย์ที่เข้าครอบมือ

ภาพประกอบ 6

พิธีขอที่ ครูผู้ประกอบพิธีจะนำดอกไม้ รูป เทียน ไปจุดบอกกล่าวแก่พระภูมิเจ้าที่ พระชัยมงคล เจ้าบ้าน ที่หน้าโรงหนังสือตั้ง เพื่อขอที่ตั้งโรงพิธีทำการมงคล ขอให้เกิดความสุขสวัสดิ์ดีมีโชคชัยในการประกอบ

พิธี การขึ้นโรง หลังจากที่ขอที่จากพระภูมิเจ้าที่หน้าโรงหนังตะลุงแล้ว ครูผู้ประกอบพิธีจะเดินไปข้างหลังโรงหนังตะลุง โดยก่อนที่จะขึ้นโรงหนังครูผู้ประกอบพิธีจะกล่าวคำทักทายเจ้าโรงขึ้นก่อนว่าตัวเจ้าโรงท่านยังหรือ ยัง สังขาดังโลกัง ชนानीติ โลกะวิฑู ข้าพเจ้าจะขอเข้าโรงหนังเพื่อทำพิธีในคืนนี้ ขอให้มิมงคล ทำอะไรให้สมความปรารถนาของข้าพเจ้าเถิด จากนั้นก็จะสังเกตทางศูนย์จันทร์ หมายถึงสังเกตระบบการหายใจว่าจุมูกทางข้างใดหายใจคล่องหากข้างใดหายใจคล่องก็ให้อาเท้าข้างนั้นเหยียบบันไดโรงหนังก่อนแล้วขึ้นไปบนโรงหนัง ขณะย่างเท้าขึ้นโรงหนังต้องบริกรรมคาถาว่า ออ หนอ พระพุทฺธัง ยุค พระอะระหัง ออ หนอ พระธัมมัง ยุคพระอะระหัง ออ หนอ พระสังฆัง ยุคพระอะระหัง สัมมาสัมพุทฺธโ จากนั้นจึงกลับมาส่งมือรับศิษย์ที่จะเข้าครอบมือขึ้นตามไปบนโรง พิธีขอที่ เป็นการบอกกล่าวต่อพระภูมิเจ้าที่ โดยหลังจากครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูสมาทานศีลแล้ว ก็จะลาพระออกสงฆ์ไปจัดรูป เทียน บอกกล่าวตรงหน้าโรงหนังตะลุง จากนั้นจึงไปขึ้นโรงหนังตะลุง

ภาพประกอบ 7

ตัวหนังตะลุงที่สำคัญที่ใช้ในพิธี รูปฤาษี เป็นรูปหนังตะลุงที่ศิลปินหนังตะลุงทุกคนถือว่าเป็น รูปครูเป็นตัวแทนของครูหนังตะลุงทั้งนี้เพราะมีความเชื่อมาแต่เดิมแล้วว่า ฤาษีคือผู้ทรงศีลที่มีความรอบรู้ในเรื่องไสยเวทย์ทั้งหลายจึงเป็นรูปหนังตะลุงที่มีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์สามารถที่จะปิดเป่าเสนียดจัญไรให้มลายหายไป ในการแสดงหนังตะลุงจึงได้มีขนบปฏิบัติให้มีการ ออกรูปฤาษี เพื่อเป็นการคาราวะครู และปิดเป่าสิ่งเลวร้ายต่างๆที่จะมีเป็นอุปสรรคต่อการแสดงเสมอ ในการประกอบพิธีไหว้ครูครอบมือหนังตะลุงก็เช่นกัน ผู้ประกอบพิธีได้ใช้รูปฤาษีเป็นสัญลักษณ์และเป็นตัวแทนของครูหนังตะลุง ทำพิธีครอบมือหรือมอบครูให้แก่ศิษย์โดยวิธี ประสิทธิ์ดีหลัง และมอบฤาษีให้แก่ศิษย์

หนังตะลุงทุกคณะ บุษาฤาษีเป็นบรมครูของตน เมื่อเริ่มเล่นหนังทุกคืนต้องเซีครูรูปฤาษีเป็นรูปแรก อันถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีในการแสดงละเว้นมิได้ ฤาษีอยู่ในเรื่องเรื่องหนังตะลุง มักเป็นลิตทอาจารย์

ผู้คงแก่เรียนมีคุณธรรมและคุณธรรมคอยค้ำจุนฝ่ายธรรมะและจัตตธรรม ทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาคุณ ชุบเลี้ยงเด็กกำพร้า หรือผู้ไร้พึ่งพิง อาสาเข้าแก้ปัญหาแทนหนังตะลุงทุกคณะบูชาพระฤกษ์เป็นบรมครูของตนเสมอ ก่อนเริ่มทำการแสดงทุกคืนจะออกรูปฤกษ์ตาไฟเพื่อป้องกันอันตรายจากไฟไหม้ที่ใกล้ไกลโรงหนังตะลุงแล้วจะปักรูปฤกษ์ไว้กลางจอเพื่อบริกรรมคาถา ขอพรจากเทวดาฟ้าดิน พระภูมิสถานเจ้าที่โรงหนังตะลุง ตลอดถึงพระแม่ธรณี ยายกาลิ ยายกาล่า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งสิบหกชั้นฟ้าสิบห้าชั้นดินปักพระฤกษ์กลางจอ ประมาณ 2-3 นาที หลังจากบริกรรมคาถาเสร็จหรือเรียกว่า ร่ายโองการ แล้วจับพระฤกษ์เชิดหาะไปทางซ้ายและขวาตามแต่นายหนังแต่ละคณะนัด

ภาพประกอบ 8

การถวายเครื่องสังเวท เริ่มจากผู้ประกอบพิธีจุดเทียนปักไว้ที่เครื่องสังเวททุกที จากนั้นครูผู้ประกอบพิธีนำศิษย์กล่าวคำถวายเครื่องสังเวทครูหนังตะลุงว่า อุกาสะ สหรบ พระเพียร ชนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชนานัง อุทะกัง วะรัง โสคนธรรसानาครุพิราพหน้าทอง ทัสสะ สาระชามิหัง บูชายันติ จากนั้นเว้นระยะเวลาไปพอสมควรจึงลาเครื่องสังเวททั้งหมด การเซ่นรูป เป็นพิธีการเพื่อให้รูปหนังได้รับกลิ่นไอของอาหารคาวหวานที่ได้นำมาเป็นเครื่องสังเวทถวายครู พิธีการเริ่มจากครูผู้ประกอบพิธีจะนำเอารูปหนังตะลุงที่เป็นตัวสำคัญ ปกติจะเป็นรูปฤกษ์และรูปตัวตลกชูโรง โดยเอารูปหนังดังกล่าววางซ้อนกัน แล้วเอามาวนในลักษณะแนวนอนขนานกับพื้นเหนืออาหารคาวหวาน พร้อมบริกรรมคาถาว่า โอม ไอ้ตั้ง ไอ้ตั้ง ไอ้ตั้งตายในท้องกู ต้องเรียกให้สุมา กูมาให้สุกิน กินอ้อมหน้าสำราญ แล้วเล่นหนังให้มีคนรัก คนขอ

ภาพประกอบ 9

การจุดเทียนชัย ประธานในพิธีจุดเทียนชัย เทียนยอดบายศรี เพื่อเป็นการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขณะจุดเทียน คนตรีบรรเลงเพลงสาธุการ พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา การบูชารัตนตรัย บูชาเทวดาและเสกน้ำมนต์ ครูผู้ประกอบพิธีเริ่มบูชาพระรัตนตรัย จบแล้วกล่าวบทชุมนุมเทวดาร่ายบทธรณีสาร เสกน้ำมนต์ เสกแป้งกระแจะพิธีเชิญครู คนตรีบรรเลงเพลงมหากุญ

ภาพประกอบ 10

พิธีเชิญครู เป็นพิธีเชื้อเชิญ อำนาจานุภาพของครู อาจารย์ หนังสือตั้งแต่ครั้งอดีตถึงปัจจุบัน ตลอดคุณบิดามารดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้มาสถิตอยู่ในมณฑลพิธีและเชิญเข้าสู่ตัวของครูประกอบพิธีเพื่อตนจะได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมครอบมือให้กับศิษย์ซึ่งพิธีเชิญครูเริ่มจากครูผู้ประกอบพิธีหรือผู้ช่วยจุดเทียนราย เทียนครู 9 เล่ม ที่จัดเตรียมใจจากนั้นกล่าวบทเชิญครู พิธีบูชาครูหรือเชิญครู เป็นการกล่าวคำ

สรรเสริญถึง ครู อาจารย์ ของหนังตะลุง อาทิ ครูฤาษี ครูพิราพหน้าทอง ครูหนังตะลุง เพื่อเชิญมารับเครื่องสังเวย อีกทั้งเชื้อเชิญอำนาจ อานุภาพของครู อาจารย์สิ่งศักดิ์สิทธิ์พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ให้มาประจำในมณฑลพิธี ตลอดจนเชิญให้เข้าสิงสถิตอยู่ในตัวของครูผู้ประกอบพิธี อันจะได้เป็นผู้นำประกอบพิธีไหว้ครู เสร็จแล้วจึงถวายเครื่องเช่นสังเวย ลาเครื่องเช่นสังเวยและเช่นรูปเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพประกอบ 11

ปะรำพิธีสงฆ์ เป็นส่วนที่จัดแยกออกจากส่วนของโรงหนังตะลุง แต่จะอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน โดยปลูกสร้างอยู่ทางด้านขวา ทิศใต้ ของโรงหนังตะลุงที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง ภายในปะรำพิธีสงฆ์ จัดยกพื้นให้มีความสูงพอประมาณ ปลูกเสื่อและอาสนะสงฆ์จำนวน 5 ที่ ส่วนหัวสุดของพื้นที่ยกขึ้นจัดวางโต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป แจกัน ดอกไม้ รูปเทียน โยงสายสิญจน์จากพระพุทธรูปมาวนหม้อน้ำมนต์

ภาพประกอบ 12

การนุ่งห่มของผู้ประกอบพิธี ผู้ครอบมือและผู้เข้าร่วมพิธี การนุ่งห่มของผู้ประกอบพิธีครูหนังตะลุง เป็นการนุ่งห่มที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า นุ่งขาวห่มขาว การนุ่งห่มแบบนี้เชื่อว่าเป็นการนุ่งห่มที่เลียนแบบ พราหมณ์หรือผู้ทรงศีลทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์ โดยมีรูปแบบการนุ่งห่มตามวิธีการ ใช้ผ้าขาวเนื้อ หนาขนาดความกว้างยาวประมาณ 0.42X3.0 เมตร จำนวน 2 ผืน ขั้นที่ 1 ผู้ประกอบพิธีสวมเสื้อเชิ้ตขาวยาว ขั้นที่ 2 นุ่งผ้าขาว ในลักษณะโจงกระเบนกล่าวคือ นุ่งผ้าขาวจับชายผ้าให้ชายทั้ง 2 ด้านเสมอกัน ขมวดปมที่ ชายพกให้แน่น ขั้นที่ 3 ม้วนโจงชายผ้าทั้ง 2 ด้านเข้าด้วยกันเป็นหางกระเบนแล้วส่งลอดใต้ขาไปเหน็บชาย กระเบนไว้ที่สะเอวด้านหลัง ใช้เข็มขัดคาดทับที่สะเอวให้แน่น ขั้นที่ 4 นำผ้าที่ใช้ห่มมาพันทบชายเข้าด้วยกัน ตามความยาวให้เหลือความกว้างประมาณ 8-10 นิ้ว ขั้นที่ 5 นำผ้าห่มที่ทบแล้วมาพาดทับที่บ่าข้างซ้าย ให้ชาย ผ้าด้านหน้าห้อยยาวระดับสะเอวส่วนชายผ้าที่พาดทับไปด้านหลังให้วนลอดแขนขวาด้านหน้าและพาดไป บนไหล่ซ้ายอีกครั้ง ทิ้งชายผ้าห้อยไปด้านหลังและวนปลายผ้าลอดใต้แขนขวานำชายผ้ามาพันรอบสะเอว และเหน็บเก็บไว้ที่ชายพกด้านหน้า การนุ่งห่มของผู้เข้ารับการครอบมือหนังตะลุง และผู้เข้าร่วมพิธีกราบครู จะมุ่งเน้นให้นุ่งห่มในลักษณะนุ่งขาวห่มขาวเช่นเดียวกับผู้ประกอบพิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เขารับการครอบ มือต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆจะเป็นผู้มีศีล มีสัจย์ มีความบริสุทธิ์ ดังนั้นการจะติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะต้องปฏิบัติตัวให้บริสุทธิ์ด้วย ส่วนการนุ่งห่มของผู้เข้าร่วมพิธีกราบครู อนุโลมให้นุ่งกางเกงสวมเสื้อยืด หรืออย่างอื่น แต่ควรเป็นสีขาว ลักษณะการนุ่งห่มของผู้รับการครอบมือ หนังตะลุงจะนุ่งขาวห่มขาวเสมอ แม้ว่าบางคนจะมีรูปแบบการนุ่งที่ต่างกัน ไปบ้าง อาทิ บางคนก็จะนุ่งขาว ด้วยผ้าโจงกระเบนสวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตและมีผ้าพาดเฉียงสีขาว ในขณะที่บางคนจะนุ่งขาวในลักษณะ แบบผ้าโสร่ง สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตที่ผ้าพาดเฉียงสีขาว

ภาพประกอบ 13

พิธีกราบครู การกราบครูเริ่มจากครูผู้ประกอบพิธีนำศิษย์กราบครู 3 ครั้ง การกราบครูของหนังตะลุง จะมีความแตกต่างไปจากการกราบทั่วไป กล่าวคือ เริ่มด้วยการยื่นประนมมือ จากนั้นกล่าวคำบูชาครูพิราพ หน้าทองว่า อินิมา สักกาเรนะ ครูพิราพหน้าทอง ทัสสะ ปุเชมิ 1 เที้ยว จบแล้วนั่งคุกเข่าลงกราบเบญจางคประดิษฐ์ จากนั้นจึงลุกขึ้นยืน โดยเอามือลูจากเท้า ขา สะเอว ลำตัว เมื่อถึงหน้าอกก็ให้เอามือทั้งสองไขว้กัน แล้วประนมมือไหว้ดังเดิม จากนั้นกล่าวคำบูชาครูพิราพหน้าทอง ปฏิบัติเช่นนี้จนครบ 9 ครั้ง ถือว่าเสร็จพิธีกราบครู หากมีผู้กราบครูจำนวนมาก ก็อาจให้ผู้ที่เป็นผู้ช่วยหรือนายหนังตะลุงที่ผ่านพิธีครอบมือมาก่อนแล้วเป็นผู้นำกราบครู

ภาพประกอบ 14

พิธีบูชาพระรัตนตรัยและบูชาเทวดา เป็นการกล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ จากนั้นจึงกล่าวบูชาเทวดาและในตอนท้ายของพิธีก็จะเป็นการเสกน้ำมนต์ และเสกแป้งกระแจะเพื่อไว้ใช้ประพรมและเจิมรูปหนัง เจิมหน้าผากให้แก่เหล่าศิษย์ที่เข้ามากราบครูและครอบมือเพื่อเป็นสิริมงคลต่อผู้เข้าร่วมพิธีและศิษย์

ภาพประกอบ 15

พิธีสงฆ์ พระสงฆ์ที่นิมนต์มาในพิธีมกนิคม จำนวน 5 รูปโดยพิธีในส่วนนี้จะเริ่มขึ้นในเวลาตอนเย็น หรือที่เรียกกันว่า เวลานครุขุมรัง ของวันพฤหัสบดี ในพิธีสงฆ์ครูผู้ประกอบพิธีและศิษย์ที่เข้าร่วมพิธี กราบครูและครอบมือ ตลอดแขกผู้มีเกียรติมาร่วมในพิธีทุกคนร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเริ่มด้วยพระสงฆ์ 5 รูปประจำอาสนะสงฆ์แล้วประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย สมทานศีลพระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถาจบแล้ว สวดชยันโต ประพรมน้ำพระพุทธมนต์เป็นอันเสร็จพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับครูผู้ประกอบพิธี เมื่อจบการสมทานศีลแล้วจะขอลาพระสงฆ์ออกมาทำพิธีขอที่ตรงหน้าโรงหนังตะลุงเสร็จแล้วจึงขึ้นโรงหนังตะลุงซึ่งเหตุผลที่ต้องมีพิธีสงฆ์นั้น ก็เพื่อที่จะให้ผู้เข้าร่วมพิธีทุกคนได้ชำระร่างกายและจิตใจให้มีความบริสุทธิ์ ด้วยการสดับบทสวดและรับน้ำพระพุทธมนต์ก่อนการเข้าพิธีอันสำคัญในลำดับต่อไป

ภาพประกอบ 16

การทำพิธีส่งครูลงโรง ซึ่งในพิธีนี้จะมีนายหนังแค่เพียงหนึ่งคนเป็นผู้ทำพิธี นายหนังจะนั่งต่อหน้าโต๊ะหมู่บูชาและกล่าววาทต่อพ่อแก่ ซึ่งเชื่อว่าเป็นครูหนังตะลุงคนแรก

ภาพประกอบ 17

พิธีครอบมือ เป็นพิธีกรรมที่ดำเนินต่อเนื่องจากพิธีไหว้ครู พิธีครอบมือบ้างก็เรียกว่า พิธีครอบครู กล่าวคือ ครูผู้ประกอบพิธีจะนำเอารูปหนังตะลุงตัวฤาษี ซึ่งถือว่าเป็นครูหนังตะลุงมาประสิทธิ์ลงบนหลังของศิษย์โดยวางตัวฤาษีทาบบนหลัง 3 ครั้ง พร้อมบริกรรมคาถา จากนั้นบอกอนุศาสน์และมอบรูปฤาษีให้กับศิษย์ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความหมายว่าศิษย์ได้รับการยอมรับว่าเป็นศิลปินหนังตะลุงที่สมบูรณ์สามารถที่จะเป็นครูสอนผู้อื่นได้และสามารถที่จะประกอบพิธีเกี่ยวกับหนังตะลุงได้ทั้งสิ้น เว้นแต่การเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง ซึ่งจะต้องได้รับการ มอบครู อีกครั้งหนึ่ง อันเป็นการอนุญาตจากครูเดิม โดยการพิจารณาคุณสมบัติความเหมาะสมเสียก่อน หลังจากศิษย์รับมอบรูปฤาษีจากครูแล้ว ศิษย์ผู้นั้นก็ต้องเล่นหนังตะลุงถวายครู เพื่อเป็นการเอาฤกษ์เอาชัย จึงเป็นการเสร็จพิธีครอบมือ แต่ในกรณีที่มีผู้ครอบมือหลายคนการเล่นหนังถวายครูก็จะแบ่งกันเล่นเป็นช่วงๆ ตามแต่จะตกลงกัน

ภาพประกอบ 18

พิธีครอบมือหนังตะลุงหรือมอญ ในการทำพิธีการครอบมือเป็นประเพณีสำคัญของคณะหนังตะลุงเพื่อความเป็นสิริมงคลในการประกอบอาชีพเป็นพิธีการที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการยอมรับในการเป็นนายหนังตะลุงที่สมบูรณ์ของศิษย์ที่จะยี่วิชาชีพนายหนังตะลุง กิจกรรมในลำดับของการครอบมือ เริ่มจากผู้ประกอบพิธีรับมอบพานครูจากศิษย์ จากนั้นศิษย์กราบ 3 ครั้ง แล้วครูประกอบพิธีป้อนชานครู หมายถึงการป้อนอาหารคาวหวานที่เหลือจากการถวายครู ให้กับศิษย์และประพรมน้ำมนต์เจิมหน้าผากศิษย์ จากนั้นศิษย์กราบ 3 ครั้ง ในการกราบครั้งที่ 3 ศิษย์จะกราบค้างอยู่กับพื้น ครูผู้ประกอบพิธีบนหลังของศิษย์ 3 ครั้งพร้อมบริกรรมคาถาว่า สิทธิ กิจจัง สิทธิพุทฺธัง สิทธิธัมมัง สิทธิสังฆัง สิทธิลาภัง ภวันตุเม การจับรูปฤกษ์ของครูผู้ประกอบพิธีจะจับรูปโดยหันหน้าฤกษ์ไปทางซ้ายมือของครูผู้ประกอบพิธี จากนั้นศิษย์ลุกขึ้นนั่งประนมมือ ครูผู้ประกอบพิธีก็จะบอกอนุศาสน์แก่ศิษย์ในใจความว่าให้ยึดมั่นเชื่อตรงในวิชาชีพนางหนังตะลุง เทิดทูน ให้เคารพทั้ง 3 สถาบันตลอดไปประพฤติดำอยู่ในศีลธรรมอันดีเป็นต้น จากนั้น ครูผู้ประกอบพิธีฤกษ์รูปนั้นให้กับศิษย์ อันหมายถึงการได้มอบครูหนังตะลุงให้กับศิษย์ ครูผู้ประกอบพิธีจะบริกรรมคาถาว่า พุทธะรัตตะนัง ธัมมะ รัตตะนัง สังฆะรัตตะนัง พุทธะสุกฺกิ สังฆะสุกฺกิ ถือเป็นการเล่นสุดพิธีครอบมือหรือมอญ ในช่วงระหว่างพิธีครอบมือหรือมอญหนังตะลุงจะมีดนตรีบรรเลงประกอบพิธีเข้ามาด้วยคือเพลงพัดชา เพลงออกฤกษ์ และเพลงออกพระอิศวร ตามลำดับซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในพิธีครอบมือ

การประกอบพิธีครอบมือ อาจจัดขึ้นหลังจากผู้ประสงค์จะหัดเล่นหนังตะลุงเข้ามอบตัวเป็นศิษย์ต่อ นายหนังที่รับเป็นอาจารย์สอนวิชาหนังตะลุงให้ หรือจัดหลังจากแสดงจนสามารถออกโรงได้แล้ว พิธีกรรมจะจัดในวันพฤหัสบดี (ถือเป็นวันครู) ข้างขึ้นของเดือน 6 หรือเดือน 9 การประกอบพิธี ครูผู้ประกอบพิธีจะนุ่งหม้อขาวส่วนผู้ได้รับการครอบมือแต่งตัวธรรมดา พิธีเริ่มตอนพลบค่ำที่ชาวบ้านเรียกกันว่า นกขุมรัง เมื่อลูกคู่โหมโรง ผู้ประกอบพิธีก็ทำพิธีเบิกโรง โดยนำดอกไม้ธูปเทียนวางบนกระแจะ จุดธูปเทียนบูชาพระ จัดเครื่องเช่นไหว้ครู การตั้งเครื่องเช่นจะแยกเป็น 2 ที่สำหรับพระพิราพที่หนึ่ง และครูด้านอื่นๆที่เป็นบริวาร

เช่นหน้าตาหน้าแล้วเชื้อ(เจริญ)ครูให้มาเข้าทรงบิกบายศรีแล้วให้ผู้เข้าพิธีปิดตาเสียงจับรูปเพื่อทำนายอนาคตของหน้า โดยรูปทั้ง 5 ตัว ห่อผ้าให้โพล่แต่ไม้ดับ ให้ผู้เข้าพิธีเสียงจับเอาตัวเดียวแล้วทายว่า

จับได้ฤกษ์ ทำนายว่า จะเป็นหน้าที่ดีแต่สอนผู้อื่น แต่ตนเองหาปฏิบัติไม่

จับได้รูปพระ ทำนายว่า จะเป็นหน้าที่ดีมีชื่อเสียงจะได้ชัยชนะจากหน้าทั้งปวง

จับได้รูปนาง ทำนายว่า จะเป็นหน้าที่จะลูที่ได้รับความนิยมจากสตรีแสดงหน้าได้อ่อนหวาน แต่ชื่อเสียงจะไม่รุ่งเท่าที่ควร

จับได้รูปยักษ์ ทำนายว่า จะไม่ค่อยมีชื่อเสียงและชอบใช้คุณไสยกลั่นแกล้งหน้าโรงอื่น

จับได้รูปตัวตลก ทำนายว่า จะดีทางตลกขบขัน

เมื่อเสร็จจากการทำนายทายทักแล้ว นายหน้าผู้ประกอบพิธีจะยื่นรูปที่เสียงจับได้นั้นให้กับผู้เข้าพิธี นำรูปเซ็ดออกจอบ เป็นเสร็จพิธี จากนั้นตอนสุดท้ายนี้ จะได้ชื่อพิธีอีกอย่างหนึ่งว่า พิธียื่นรูป

การครอบที่วามานี้เป็นเรื่องพิธีไหว้ครูเมื่อเริ่มหัดดนตรี แสดงหน้าและพิธีไหว้ครูใหญ่ประจำปีสำหรับคณะหน้าทะเล่ง ยังมีพิธีไหว้ครูครั้งสำคัญที่เรียกว่า ครอบ อีก พิธี ครอบ นี้ครูจำทำให้แก่ศิษย์ที่สมควรเป็นรายชื่อไปเท่านั้น พูดย่างการขอครู ครอบ ก็คือการขอกรรมสิทธิ์ต่อครูนั่นเองจะเน้นการครอบนี้เมื่อพิจารณาทางด้านครูแล้วจึงแบ่งออกเป็นสามประการคือ

1. ครอบให้แก่ศิษย์ผู้ต้องการจะเรียนเพลงชั้นสูง

2. ครอบให้แก่ศิษย์ผู้ปรารถนาจะได้รับมอบฉันทะให้เป็นครูผู้อื่นต่อไป

3. ครอบให้แก่ศิษย์ผู้อาวุโส เพื่อมอบฉันทะให้เป็นผู้นำอ่านคาถาหรือโอองการในพิธีไหว้ครูหรือเป็นหัวหน้าประกอบพิธีไหว้ครูต่อไป

การครอบทั้ง 3 ประเภทนี้ ศิษย์จะต้องจัดหาเครื่องกระยาบวชสังเวชมาให้ครบเช่นเดียวกับพิธีไหว้ครูประจำปีดังได้กล่าวแล้ว การกระทำพิธีทุกอย่างเป็นแบบเดียวกับการไหว้ครูประจำปีทั้งนั้น ผิดกันแต่ว่าในตอนท้ายพิธีไหว้ครูประจำปี ทั้งนี้เพื่อศิษย์จะไม่ต้องจัดหาเครื่องกระยาบวชสังเวชและไม่ต้องทำพิธีซ้ำ 2 ครั้ง ศิษย์ผู้ปรารถนาจะรับการ ครอบนั้นจะต้องเตรียมเครื่องกระยาบวชสังเวชมาร่วมในพิธีไหว้ครูประจำปีและแจ้งให้ครูทราบว่าจะขอกรรมสิทธิ์ในการเรียนครูชั้นสูง หรือในการที่จะเป็นครู หรือให้ผู้อ่านโอองการไหว้ครูต่อไป เมื่อครูพิจารณาแล้วเห็นว่าควรจะมอบกรรมสิทธิ์ให้ได้ ก็ทำพิธีมอบหรือว่า ครอบ ให้ในตอนท้ายต่อจากพิธีไหว้ครูประจำปีดังกล่าว ศิษย์จะทำพิธีครอบนี้จะต้องมีอายุพอสมควร คือผู้อุปสมบทมาแล้วหรือไม่ก็มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี

ภาพประกอบ 19

ในการแสดงหนังตะลุงจะใช้ต้นกล้วยอย่างน้อย 2 ต้น ต้นแรกจะตั้งไว้หลังจอหนังตรงหน้านายหนังไว้สำหรับปักรูปขณะดำเนินการแสดง อีกต้นหนึ่งค้ำไว้ที่ด้านข้างของโรง นิยมตั้งไว้ด้านขวาของตัวหนัง โดยแผงหนังวางติดผนังแล้วปักรูปไว้บนต้นกล้วย ติดแผงเตรียมไว้หยิบไปใช้แสดงตามเรื่อง ขั้นตอนนี้เรียกว่าแตกแผง

การเล่นหนังถวายนคร เป็นการแสดงความสามารถในเชิงหนังตะลุงของศิษย์ที่เข้ารับการครอบมือเพื่อเป็นการบูชาครูและเอาฤกษ์เอาชัย ตลอดเพื่อแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ที่มาร่วมงานพิธีไหว้ครู การเล่นหนังถวายนครหากมีผู้เข้าครอบมือหลายคนก็แบ่งรับผิดชอบการแสดงกันเป็นช่วงๆตามที่จะตกลงกัน แต่หากผู้เข้ารับการครอบมือคนเดียวก็ต้องรับผิดชอบทั้งหมด นอกจากนี้ศิษย์คนอื่นๆที่มาร่วมงานพิธีไหว้ครูก็จะร่วมแสดงหนังตะลุงเพื่อบูชาครูและแสดงพลังความสามัคคี ความสามารถของศิษย์ร่วมอาจารย์เดียวกันด้วยได้ เมื่อการเล่นหนังถวายนครจบ ก็จะเป็นพิธีส่งครู เป็นการเชิญครูหนังตะลุง เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ได้เชิญมาในมณฑลพิธีให้กลับยังสถานที่พำนักของท่านเหล่านั้น โดยครูผู้ประกอบพิธีจะทำพิธีส่งครูหลังจากที่ศิษย์ได้เล่นหนังตะลุงถวายนครแล้วพอสมควร ในการส่งครูก็จะมีบทปริกรรมว่า โอมถึงถึง आयुค พุทแทรกบาดาล แทรบปีตรี แทรกอาโป แทรกวาโย แทรกเตโซ ฤษัสมัโสธา ะยะ มอ พอนัง

ภาพประกอบ 20

หนังปฐมอ้ายลูกหมี่และลูกศิษย์ที่รับการครอบมือทำการแสดงเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนและเพื่อให้ผู้ที่มาในพิธีได้รับชมหนังตะลุง ผู้ชมส่วนมากเป็นลูกศิษย์ของครูหนังตะลุงผู้ประกอบพิธีไหว้ครูและพิธีครอบมือและแขกผู้มีเกียรติที่ให้ความเคารพและศรัทธาต่อครูหนังตะลุง ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีทุกคนจะต้องแต่งกายชุดสีขาวเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ผุดผ่องและพร้อมพิธีไหว้ครูและรับครอบมือและแสดงความกตัญญูต่อครู อาจารย์

ภาพประกอบ 21

หลังการทำพิธีไหว้ครูทุกครั้ง ผู้เข้าร่วมพิธีและศิษย์ทั้งหลายได้ร่วมตั้งสรรค์พบปะพูดคุยสนทนากัน อันจะก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและทำให้ศิษย์มีความเชื่อมั่นในวิชาความรู้ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทให้หลังจากนั้นเจ้าภาพก็จะไปส่งครูผู้ประกอบพิธี

ภาพประกอบ 21

2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู

1. พ่อแก่ เป็นรูปหัวโขนมีลักษณะคล้ายคลึงกับฤาษี ใช้ประกอบพิธีกรรมสำหรับครอบครูศิษย์ เพราะฤาษีถือว่าเป็นบรมครูที่มีมนต์สามารถช่วยกำจัดทุกข์ภัยนานาประการได้และกันเสนียดจัญไร ฉะนั้น พิธีกรรมไหว้ครู นายหนังผู้อาวุโสทำหน้าที่ในการทำพิธีไหว้ครูรายเวทมนต์ คาถา เจิมหน้าผากถือศีลรพ่อแก่หรือหัวฤาษีครอบครู
2. รูปปั้นฤาษี เป็นบรมครูในการแสดงหนังตะลุง
3. ตัวหนังตะลุง ตัวละครในการแสดงทุกครั้ง

ภาพประกอบ 23

4. ไม้ค้ำผู้ใช้ทองปิดปาก 2 ตัว ใช้ทำการเช่นไหว้ที่มาจากศาสนาพราหมณ์ที่ยึดถือกันมา

5. หัวหมูตัวผู้ใช้ทองปิดปาก 1 หัว ใช้ทำการเช่น ไหว้ที่มาจากศาสนาพราหมณ์ที่ยึดถือกันมา
6. ส้มโอ 2 ลูก เป็นของแทน ใช้บูชาเทพสังคีติศัพท์ซึ่งมีความเชื่อถือว่าเมื่อใช้ส้มโอแล้วจะมีชื่อเสียง
7. มะพร้าว 2 ลูก มีความเชื่อว่าจะมีความอ่อนช้อยและมีน้ำเสียงที่หวานเหมือนกับน้ำมะพร้าว
8. ถั่วลิสง 2 หวี ใช้ทำการบูชาซึ่งมีความเชื่อถือว่าหากได้บูชาถั่วลิสงแล้ว จะมีความเจริญก้าวหน้า

ภาพประกอบ 24

9. ขนมห่วงเพื่อเช่น ไหว้ครู อาจารย์
10. ขนมหักตัด เชื่อว่าจะตัดสิ่งไม่ดีออกไป
11. ขนมโกฟาย เชื่อว่าจะไม่มีความพ่ายแพ้ เมื่อมีการแข่งขันกับผู้ใด ผู้นั้นย่อมพ่ายแพ้
12. ขนมชั้น เชื่อว่าจะมีความเจริญก้าวหน้า
13. ขนมฝอยทอง ใช้ทำการบูชาซึ่งมีความเชื่อถือว่าหากได้บูชาแล้วจะได้เป็นฝอยๆ ล่องลอยจับจิตใจผู้ชม ผู้ชมจะชื่นชอบในการแสดง
14. ขนมหม้อแกงเพื่อเช่น ไหว้ครู อาจารย์
15. ส้มเขียวหวานเพื่อเช่น ไหว้ครู อาจารย์
16. เหล้าและน้ำดื่ม เป็นเครื่องเช่น ไหว้ของบรรพบุรุษ
17. ข้าวตอกดอกไม้เพื่อให้เห็นถึงศิษย์มีความเคารพต่อครู อาจารย์

ภาพประกอบ 25

18.ปลา่างมีหัวมีหาง ใช้ทำการเซ่นไหว้ซึ่งถือว่าหากได้เซ่นไหว้ปลา่างมีหัวมีหางแล้วจะมี
 ล่องลอยเวียนวนผู้ชมจะชอบการแสดง เปรียบเสมือนการพูดที่ไพเราะน่าฟัง

19.สำหรับเครื่องเซ่นไหว้ครู ขนมนแดง ขนมนขาว เป็นขนมเครื่องเซ่นไหว้ที่พิธีกรรมไหว้ครูจะต้องมี
 ใช้สำหรับเซ่นบูชาครู

19.1ข้าวสวย (ข้าวปากหม้อ) ใช้สำหรับเซ่นบูชาครู 19.2 แกงกะทิไ้กับหยวกกล้วย 19.3ต้มกะทิหยวก
 กล้วย 19.4 ต้มกระตูดกหมักกับผักกาดดอง 19.5 แกงไตปลา 19.6 ผักสด 19.7ขนมหวานข้าวเหนียวน้ำทุเรียน
 19.8 วุ้นกะทิกับฝอยทอง 19.9 น้ำดื่ม

ภาพประกอบ 26

20.บุหรี 1 ซอง เป็นเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษและบรมครูตะลุง

21.หมาก พลุ ดอกดาวเรือง เป็นเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษและบรมครูตะลุง

ภาพประกอบ 27

22.ผ้าขาวทำพาดานหนึ่งผืน ใช้กราบครูหนึ่งผืน

ภาพประกอบ 28

23.หมอนหนึ่งใบ สำหรับกราบครู

24.เสื่อหนึ่งผืน จะต้องเป็นเสื่อที่ทำด้วยต้นคล้า หากว่าได้เสื่อนี้แล้วครูจะลงมาในพิธีกรรมเพื่อให้พรเป็นความเชื่อต่อกันมา

25.ด้ายและเข็มเพื่อเซ่นไหว้ครู อาจารย์

26.มิดโคน ใช้สำหรับทำน้ำมันต์ ตัดสิ่งที่ไม่ดีออกไป ตัดคุณไสย ตัดเสนียดจันไร ใช้ประกอบพิธี เพื่อไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไป

27.ด้ายสายสิญ เพื่อความเป็นสิริมงคล

28.โอ่งใส่เทียน ใช้ปักเทียนเพื่อบวงสรวงบูชา วิญญาณครู

29.ธูป เทียน ใช้สำหรับบูชาครู

30.บายศรีปากชาม 2 คู่ เพื่อบูชาบรรพบุรุษ

31.บายศรีพานครู เพื่อทำการบูชาครูที่สั่งสอน

32.บายศรีตั้น 7 ชั้น ใช้ประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ซึ่งถือว่าเป็นของสูง

33.น้ำมันต์ ใช้สำหรับทำน้ำมันต์ประพรมให้กับลูกศิษย์เพื่อเป็นสิริมงคล

ภาพประกอบ 29 สัมภาษณ์นายปฐม มุสิกะ

ภาพประกอบ 30 สัมภาษณ์นายปฐม มุสิกะ

3. ประวัตินักดนตรีคณะหนังตะลุง ปฐมอายุลูกหมี่

ภาพประกอบ 31 นายปฐม มุสิกะ หัวหน้าคณะ

ชื่อ นายปฐม มุสิกะ

อายุ 63 ปี

ที่อยู่ 153/1 ม.11 ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ แสดงหนังตะลุง

บิดา นายแก้ว มุสิกะ

มารดา นางรวยริน มุสิกะ

จำนวนพี่น้อง 1 คน

สถานภาพ สมรส กับ นางปรีชา มุสิกะ

หน้าที่ในคณะ หัวหน้าคณะหนังตะลุง ผู้ว่าบทยและเชิดหนังตะลุง

ระยะเวลาในการแสดง 43 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. ได้รับถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. ประธานชมรมศิลปินพื้นบ้านของภาคใต้
3. ช่วยเหลือสำหรับอาหารให้แก่ักเรียนหลายโรงเรียน
4. สร้างห้องน้ำถวายเป็นวัดหนองหม้อจำนวน 9 ห้อง
5. สามารถเล่นเครื่องดนตรี กลองทัด โหม่งและฉิ่ง

ทัศนคติ หนึ่งตระกูลในปัจจุบันแตกต่างกับในอดีตเพราะการใช้ชีวิตของคนในปัจจุบันจะต้องมีการแข่งขันกันในเรื่องของค่าครองชีพที่สูงขึ้น เวลาในการทำงานที่ใช้กันมากขึ้น วัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามาทำให้คนในปัจจุบันไม่ค่อยสนใจวัฒนธรรมของชาติเท่าที่ควรเป็นสิ่งที่เราทุกคนควรมีจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามเอาไว้ พิธีกรรมไหว้ครูหนึ่งตระกูลถือเป็นพิธีที่หนึ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้อย่างยิ่ง ในการแสดงหนึ่งตระกูลในอดีตจะแสดงตั้งแต่เย็นจนถึงเช้าของอีกวันหนึ่ง แต่ในปัจจุบันจะแสดงเพียง 3-4 ชั่วโมงเท่านั้นเพราะหนึ่งตระกูลไม่ได้รับความนิยมเหมือนสมัยก่อน ในการแสดงก็ต้องมีความคิดใหม่ๆ คิดเรื่องใหม่ๆ เข้ามาเสมอเพื่อที่จะแสดงให้เข้ากับยุคสมัย มีคำพูดในการแสดงที่ ตลก ขบขันเพื่อที่จะให้ผู้ชมชอบและในการแสดงในแต่ละครั้ง ในแต่ละสถานที่ก็จะแตกต่างกันไปตามสังคม สังคมของคนในเมืองก็ต้องแสดงให้สนุกสนาน สบายๆ ตลกขบขันเพื่อคลายเครียด จะต่างกับคนในชนบทที่ชื่นชอบในเรื่องของวัดวาอาราม ศีลธรรม ส่วนดนตรีในการบรรเลงก็จะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยเช่นเดียวกัน บทเพลงที่ใช้แสดงก็มีบทเพลงที่ผู้คนรู้จักและเป็นที่ยอมรับ เพราะจะทำให้ผู้ชมชอบและอยากจะทำอีก ดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนึ่งตระกูลจากในสมัยอดีตถึงปัจจุบัน หนึ่งตระกูลคณะปฐมอายุลูกหมียังคงสืบต่อวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ให้มีสูญหายพิธีกรรมไหว้ครูและบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธียังคงรักษาไว้ดั้งเดิมเพื่อเป็นสิริมงคลของวงและยังดำรงไว้ให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจศิลปะ วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นทางภาคใต้ของประเทศไทย

ภาพประกอบ 32 นายจระ วิชัยดิษฐ์

ชื่อ นายจระ วิชัยดิษฐ์

อายุ 54 ปี

ที่อยู่ 101 ม.12 ถ.ตาหลวงทัน ต.ท่าศาลา อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนึ่งตระกูลและทำนา

บิดา นายเนียบ วิชัยดิษฐ์

มารดา นางห้วย วิชัยดิษฐ์

จำนวนพี่น้อง 7 คนได้แก่

1. นายณรงค์ วิชัยดิษฐ์	2. นางนรินทร์ วิชัยดิษฐ์
3. นายวิรัตน์ วิชัยดิษฐ์	4. นายวิโรจน์ วิชัยดิษฐ์
5. นายจิระ วิชัยดิษฐ์	6. นางบุญฤทธิ วิชัยดิษฐ์
7.นางบุญรัก วิชัยดิษฐ์	

สถานภาพ สมรส กับ นางพิน วิชัยดิษฐ์

มีบุตรจำนวน 2 คนได้แก่

1.นางอรุณ วิชัยดิษฐ์	2.นายวิสุทธิ์ วิชัยดิษฐ์

หน้าที่ในคณะ เป่าปี่

ระยะเวลาในการแสดง 39 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

- 1.มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีเป่าปี่วงมโนราห์
- 2.เป่าปี่วงหนังตะลุง
- 3.ทำนา

ทัศนคติ หนังตะลุงในปัจจุบันแตกต่างกับสมัยอดีตมาก ระยะเวลาในการแสดงที่ผ่านมา 39 ปีหนังตะลุงได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งในเรื่องของผู้ชม เนื้อเรื่องที่แสดง คนตรีที่ใช้บรรเลงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ปัจจุบันกลุ่มผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่หรือคนแก่ ซึ่งแตกต่างกับสมัยก่อนที่มีผู้ชมทุกเพศ ทุกวัย ปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนว่าหนังตะลุงในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลงมากกว่าในสมัยก่อน เด็ก วัยรุ่น วัยกลางคนในปัจจุบันไม่นิยมดูหนังตะลุงเพราะมีหลายๆอย่างในการประกอบชีวิตที่แตกต่างกับคนในสมัยก่อน ซึ่งเราทุกคนควรปลูกฝังจิตสำนึกให้กับคนรุ่นหลัง ควรรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยท้องถิ่นทางภาคใต้เอาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมอันดีงานนี้ หนังตะลุงในสมัยก่อนจะแสดงเนื้อเรื่องที่เป็นส่วนของ ศิลปะธรรม วิชาอาธรรม มากกว่าในปัจจุบัน ปัจจุบันผู้ชมส่วนใหญ่กับชื่นชอบกับ เนื้อเรื่องที่ตลก ขบขัน สบายๆ ในการบรรเลงดนตรีการเป่าปี่ประกอบกับไปเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็จะบรรเลงเพลงที่ผู้คนรู้จักเป็นที่นิยมของผู้ชม หนังตะลุงจะต้องเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องให้เข้ากับยุคสมัยเสมอ ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงผู้ชมก็จะไม่นิยมชม หนังตะลุงก็จะไม่สามารถทำการแสดงได้ แต่สิ่งเดียวที่การบรรเลงดนตรียังคงใช้เพลงเดิมไม่เคยเปลี่ยนคือ บทเพลงที่ใช้การประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง เพลงที่ใช้ประกอบพิธียังคงไว้ตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบัน คือ เพลงพัดชา เพลงออกฤกษ์ เพลงออกพระอิศวร

ภาพประกอบ 33 นายสมนึก ปลอดศักดิ์

ชื่อ นายสมนึก ปลอดศักดิ์

อายุ 58 ปี

ที่อยู่ 49/1 ม.3 ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและทำสวน

บิดา นายเล็ก ปลอดศักดิ์

มารดา นางสาวด ปลอดศักดิ์

จำนวนพี่น้อง 3 คน ได้แก่

1. นายโรจน์ ปลอดศักดิ์

2. นางสมใจ ปลอดศักดิ์

3. นายสมนึก ปลอดศักดิ์

สถานภาพ สมรส กับ นางประนอม ปลอดศักดิ์

มีบุตรจำนวน 3 คน ได้แก่

1. นายขุนราม ปลอดศักดิ์

2. นางศรีไพร ปลอดศักดิ์

3. นางศรีแพร ปลอดศักดิ์

หน้าที่ในคณะ เล่นคีย์บอร์ด

ระยะเวลาในการแสดง 40 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดในคณะหนังตะลุง

2. เล่นคีย์บอร์ดร่างเวียนคลก

3. มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีกีตาร์ไฟฟ้า

ทัศนคติ ในสมัยก่อนบทเพลงที่ใช้การบรรเลงจะเป็นเพลงไทยเดิม แต่ปัจจุบันจะต้องบรรเลงเพลงไทยลูกทุ่ง ผสมกับเพลงลูกกรุง และสากล เพราะจะทำให้ผู้ชมที่เข้ามาดูหนังตะลุงชื่นชอบ สมัยก่อนการแสดงหนังตะลุงจะมีการแสดงทั้งคืนแต่ปัจจุบันแสดงเพียงไม่กี่ชั่วโมงเพราะคนในสมัยปัจจุบันนิยมดูหนังตะลุงน้อยลงมาก การบรรเลงก็บอร์ดประการแสดงหนังตะลุงของนายหนังนั้น การบรรเลงก็ต้องบรรเลงเพลงที่ผู้คนรู้จักเป็นส่วนใหญ่ จะต้องฟังเพลงตามยุคสมัยให้ทันเพราะการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน กลุ่มผู้ชมเปลี่ยนไปจากในสมัยอดีต ส่วนในเรื่องของค่าตอบแทนในการเล่นดนตรีในวงหนังตะลุงนั้นจะได้รับค่าจ้างในการเล่นดนตรีของแต่ละวัน วันไหนไม่มีการแสดงก็จะไม่ได้รับค่าจ้างซึ่งยังคงเหมือนกับในสมัยอดีตที่เป็นเช่นนี้ไม่มีการแสดงก็จะไม่ได้รับค่าจ้าง แต่สำหรับวงหนังตะลุงปทุมอ้ายลูกหมียังคงมีงานต่อเนื่องตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบันถือเป็นวงได้รับความนิยมนี่ชื่อเสียงในการแสดงของคนในท้องถิ่นทางภาคใต้ การบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงนั้นในสมัยอดีตกับปัจจุบันยังคงรักษาทเพลงและพิธีกรรมเอาไว้เหมือนกับในอดีต

ภาพประกอบ 34 สมชาย ขาวช่วย

ชื่อ นายสมชาย ขาวช่วย

อายุ 43 ปี

ที่อยู่ 14/14 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุง

บิดา นายฮวด ขาวช่วย

มารดา นางปุ่น ขาวช่วย

จำนวนพี่น้อง 10 คนได้แก่

1. นายสมชาย ขาวช่วย

2. นายสำอ่าง ขาวช่วย

3. นายสมพร ขาวช่วย	4. นายสนธิชัย ขาวช่วย
5. นายสุธรรม ขาวช่วย	6. นางอิมอั้น ขาวช่วย
7. นายเซ็ง ขาวช่วย	8. นางบุญให้ ขาวช่วย
9. นางจู้จู้ ขาวช่วย	10. นางวิไลพร ขาวช่วย

สถานภาพ โสด

หน้าที่ในคณะ ตีกลองชุด

ระยะเวลาในการแสดง 32 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. มีความสามารถเป็นนายหนังตะลุง
2. มีความสามารถร้องเพลง

ทัศนคติ หนังตะลุงได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเปลี่ยนไปตามโลกปัจจุบันซึ่งแตกต่างกับในสมัยก่อนเป็นอย่างมาก สังคมเมืองในปัจจุบันไม่ค่อยนิยมที่จะรับชมหนังตะลุงต่างกับคนในชนบทที่ยังคงนิยมหนังตะลุงอยู่แต่ก็จะไม่เหมือนในอดีตที่หนังตะลุงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก การบรรเลงดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายๆส่วนไม่ว่าเป็นเรื่องของบทเพลงที่แสดง เครื่องดนตรีที่มีเพิ่มเข้ามาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ส่วนในเรื่องค่าจ้างในการเล่นดนตรีไม่ค่อยพอเพียงกับการใช้จ่ายไม่เหมือนสมัยก่อนที่พอเพียงเพราะในปัจจุบันมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น

ภาพประกอบ 35 นายสื่อ ประทุมรัตน์

ชื่อ นายสื่อ ประทุมรัตน์

อายุ 78 ปี

ที่อยู่ 178 ม.3 ต.ปากนคร อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและทำสวน

บิดา นายเลื่อน ประทุมรัตน์

มารดา นางจิบ ประทุมรัตน์

จำนวนพี่น้อง 3 คน ได้แก่

1. นายชิต ประทุมรัตน์
2. นางลี ประทุมรัตน์
3. นายสื่อง ประทุมรัตน์

สถานภาพ สมรส กับ นางไสว ประทุมรัตน์

มีบุตรจำนวน 1 คน ได้แก่

1.นางแดง ประทุมรัตน์

หน้าที่ในคณะ ดิทับและแทมบูริน

ระยะเวลาในการแสดง 55 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

- 1.มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีตีทับและโหม่ง

ทัศนคติ จากการศึกษาการเล่นดนตรีในวงหนังตะลุงเป็นเวลา 55 ปีนั้น มีสิ่งที่เกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงในการแสดงหนังตะลุงมากมายไม่ว่าจะเป็นชื่อเรื่องในการแสดง กลุ่มคนดู ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ชื่อเรื่องในการแสดงจะต้องเปลี่ยนไปให้เข้ากับยุคสมัยถึงจะมีคนดู กลุ่มคนดูในปัจจุบันก็เป็นผู้สูงอายุ วัยเด็ก และวัยรุ่นหนังตะลุงจะไม่ค่อยได้รับความนิยมในปัจจุบัน ดนตรีที่แสดงก็ต้องเป็นเพลงที่กลุ่มคนดูคุ้นหู เพื่อจะทำให้กลุ่มคนดูสนุกและชอบที่จะดูการแสดงหนังตะลุง สำหรับพิธีไหว้ครูหนังตะลุงในส่วนของดนตรีและพิธีกรรมยังยึดถือสมัยก่อนเพราะมีความเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคลให้กับวงหนังตะลุงและยังรักษาวัฒนธรรมเอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมท้องถิ่นทางภาคใต้ของประเทศไทย

ภาพประกอบ 36 นายประทีป จริตงาม

ชื่อ นายประทีป จริตงาม

อายุ 54 ปี

ที่อยู่ 3 ม.11 ต.นาซาอ.หลังสวน จ.ชุมพร

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและรับจ้างทั่วไป

บิดา นายกิม จริตงาม

มารดา นางเล็ก จริตงาม

จำนวนพี่น้อง 4 คนได้แก่

1. นางแดง จริตงาม
2. นางเขียว จริตงาม
3. นายเปลี่ยน จริตงาม
4. นายประทีป จริตงาม

สถานภาพ สมรส กับ นางเว็น จริตงาม

หน้าที่ในคณะ ดีโหม่ง

ระยะเวลาในการแสดง 35 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. เล่นดนตรีในวงมโนราห์ ศรีเวียง
2. มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีกลองทอม

ทัศนคติ หนังตะลุงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ต้องคิดเรื่องใหม่ๆขึ้นมาตลอด ในการเล่นดนตรีในวงหนังตะลุงก็เช่นเดียวกันจะต้องฟังเพลงใหม่ๆฝึกซ้อมเพลงใหม่ๆขึ้นมาตลอดเพื่อกลุ่มคนดูจะได้ชอบดูหนังตะลุงและชอบฟังเพลงประกอบในการแสดง กลุ่มคนดูในปัจจุบันลดน้อยลงในอนาคตถ้าไม่มีการอนุรักษ์หนังตะลุงไว้ หนังตะลุงก็จะไม่มีให้คนรุ่นหลังดู วัฒนธรรมท้องถิ่นทางภาคใต้ก็ยิ่งสูญหายไป

ภาพประกอบ 37 นายกมล สายน้อย

ชื่อ นายกมล สายน้อย

อายุ 26 ปี

ที่อยู่ 91/1 ม.5 ต.ควนชุม อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุง

บิดา นายคูสิต สายน้อย

มารดา นางจำเนียร สายน้อย

จำนวนพี่น้อง 4 คน ได้แก่

1. นายกิตติพงษ์ สายน้อย	2. นายวินัย สายน้อย
3. นายวิฑูรย์ สายน้อย	4. นายกมล สายน้อย

สถานภาพ สมรส กับ นางกานดา พูลพิพัฒน์

มีบุตรจำนวน 1 คน ได้แก่

1. ด.ช.ชอติเทพ สายน้อย

หน้าที่ในคณะ เล่นกีตาร์เบส

ระยะเวลาในการแสดง 15 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. มีความสามารถมิกเสียงวงดนตรี

ทัศนคติ วัยรุ่นในสมัยปัจจุบันไม่นิยมดูหนังตะลุงและการเล่นดนตรีของวัยรุ่นในปัจจุบันจะไม่ได้ได้รับความนิยมในการร่วมเล่นดนตรีภายในวงหนังตะลุงความนิยมในปัจจุบันน้อยมากที่จะร่วมเล่น หนังตะลุงได้ทำการแสดงที่ไหนๆ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่ยังนิยมดูหนังตะลุง คนตรีที่ใช้ประกอบหนังตะลุงจะเป็นเพลงที่ส่วนใหญ่ได้รับความนิยมของคนในปัจจุบัน นักดนตรีจะต้องฟังเพลงใหม่ๆ เสมอเพื่อให้ผู้ชมหนังตะลุงที่เข้ามาชมได้รับความบันเทิงและรู้สึกสนุกสนานไปกับการชม ซึ่งถ้าผู้ชมชอบก็จะสร้างชื่อเสียงให้กับวงได้และผู้ชมจะจำไปในทางที่ดีจะเป็นที่นิยมต่อไป

ภาพประกอบ 38 นายบัณฑิตฐ์ พลชัยยะ

ชื่อ นายบัณฑิตฐ์ พลชัยยะ

อายุ 43 ปี

ที่อยู่ 151 ม.1 ต.ดอนตรอ อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและรับจ้างทั่วไป

บิดา นายเสริม พลชัยยะ

มารดา นางเจียร พลชัยยะ

สถานภาพ โสด

หน้าที่ในคณะ เล่นกีตาร์ไฟฟ้า

ระยะเวลาในการแสดง 20 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1.มีความสามารถเล่นดนตรีในวงรำวงเวียนครก

ทัศนคติ หนังตะลุงในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยกว่าในสมัยก่อน ดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบหนังตะลุงก็เปลี่ยนไปทั้งในเรื่องของเครื่องดนตรีที่มีเครื่องดนตรีชาติทางตะวันตกมาเสริมเพิ่มขึ้นต่างกับในสมัยก่อนที่มีแต่เครื่องดนตรีไทยและบทเพลงในการประกอบก็เปลี่ยนไปจากเดิม การว่าจ้างวงหนังตะลุงไปแสดงที่ต่างๆ น้อยลงกว่าในสมัยก่อน

ภาพประกอบ 39 นายประพต ขาวยีน

ชื่อ นายประพต ขาวยีน

อายุ 47 ปี

ที่อยู่ 748 ม.4 ถ.นครสงขลา ต.สวนหลวง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและรับจ้างทั่วไป

บิดา นายเอี่ยม ขาวยีน

มารดา นางพร ขาวยีน

จำนวนพี่น้อง 6 คน ได้แก่

1. นางอำภรณ์ ขาวยีน	2. นายประพต ขาวยีน
3. นายโอภาส ขาวยีน	4. นายอำพล ขาวยีน
5. น.ส.อภิญา ขาวยีน	6. นายอนุภาพ ขาวยีน

สถานภาพ สมรส กับ กุศล จันทราช

มีบุตรจำนวน 4 คน ได้แก่

1. นางพาพิมย์ ขาวยีน	2. นายประพต ขาวยีน
3. น.ส.สาริณี ขาวยีน	4. น.ส.กิตติมา ขาวยีน

หน้าที่ในคณะ เล่นกีตาร์ไฟฟ้า

ระยะเวลาในการแสดง 30 ปี

ทัศนคติ หนังตะลุงแต่เดิมในสมัยก่อนมีการแสดงแทบจะทุกงานไม่ว่าจะเป็นงานสิริมงคลหรืองานอัปมงคล งานบวช งานแต่งงาน งานศพแล้วแต่จะมีการจ้างให้วงตะลุงไปต่างๆต่างกับในปัจจุบันที่หนังตะลุงได้รับความนิยมน้อยลง งานในการแสดงหนังตะลุงลดน้อยลง ปัจจุบันส่วนใหญ่งานแสดงหนังตะลุงที่รับจะมาจากแก่นเป็นส่วนใหญ่ ส่วนงานที่เป็นสิริมงคลหรืองานอัปมงคลก็จะมีไม่เยอะในปัจจุบัน ในส่วนของ

การเล่นดนตรีประกอบหนังตะลุงหนังผู้ชมส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะนิยมฟังดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีเป็นของชาติตะวันตกมากกว่าดนตรีไทยซึ่งในเรื่องนี้ควรมีการรณรงค์ในส่วนของการเล่นดนตรีเพราะจะทำให้ดนตรีไทยได้รับความนิยมน้อยลงไปเรื่อยๆจนอาจจะทำให้สูญหายไป ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กสมัยใหม่ให้มากขึ้น วัยรุ่นไทยในปัจจุบันนิยมเล่นเครื่องดนตรีชาติตะวันตกมากกว่าเครื่องดนตรีไทย ส่วนพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงก็ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้กับชนรุ่นหลังเพราะถือเป็นวัฒนธรรมที่ฝังใจให้ลูกศิษย์ได้ทำความเคารพและรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้มีพระคุณได้สั่งสอนมาทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้วและเพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตัวเอง

ภาพประกอบ 40 นายณรงค์ วิชัยดิษฐ์

ชื่อ นายณรงค์ วิชัยดิษฐ์

อายุ 64 ปี

ที่อยู่ 8/2 ม.4 ต.ท่าจั่น อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ เล่นดนตรีในคณะหนังตะลุงและรับจ้างทั่วไป

บิดา นายเนียบ วิชัยดิษฐ์

มารดา นางห้วย วิชัยดิษฐ์

จำนวนพี่น้อง 7 คนได้แก่

1. นายณรงค์ วิชัยดิษฐ์	2. นางนรินทร์ วิชัยดิษฐ์
3. นายวิรัตน์ วิชัยดิษฐ์	4. นายวิโรจน์ วิชัยดิษฐ์
5. นายจิระ วิชัยดิษฐ์	6. นางบุญฤทธิ วิชัยดิษฐ์
7. นางบุญรัก วิชัยดิษฐ์	

สถานภาพ สมรส กับ นางระเบียบ วิชัยดิษฐ์

มีบุตรจำนวน 2 คนได้แก่

1.นายประสิทธิ์ วิชัยดิษฐ์ 2.นางอาพร วิชัยดิษฐ์

หน้าที่ในคณะ ดีฉิ่ง

ระยะเวลาในการแสดง 40 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1.มีความสามารถเป็นนายหนังตะลุงและดีโหม่ง

ทัศนคติ จากการศึกษาที่ได้อ่านดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงเป็นเวลา 40 ปีได้รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงมากมาย เพราะมีหลายๆอย่างที่ทำให้การแสดงหนังตะลุงเปลี่ยนไป ทั้งในเรื่องของชีวิตการเป็นอยู่และการรับเอาวัฒนธรรมชาติตะวันตกเข้ามาซึ่งในเรื่องนี้ทำให้คนสังคมนับวันเปลี่ยนไป หนังตะลุงก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องที่แสดงและเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจะต้องทันสมัย ทันโลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในเรื่องหนังตะลุงที่แสดงดนตรีจะต้องแสดงออกมาให้คนดูชอบเพราะจะทำให้การแสดงหนังตะลุงสามารถแสดงต่อไปได้แต่เมื่อไรคนดูไม่ชอบดูหนังตะลุงเมื่อนั้นหนังตะลุงอาจสูญหายเพราะฉะนั้นในการแสดงหนังตะลุงจะต้องคิดเรื่องใหม่ๆ คำพูดใหม่ๆ ดนตรีมีเพลงใหม่ๆพัฒนาขึ้นมาตามโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาพประกอบ 41 นางปรีญา โอพาร์พฤษณ์

ชื่อ นางปรีญา โอพาร์พฤษณ์

อายุ 50 ปี

ที่อยู่ 153/1 ม.11 ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

อาชีพ ผู้จัดการคณะหนังตะลุงปฐมอ้ายลูกหมี่และทำสวน

บิดา นายละออง โอพาร์พฤษณ์

มารดา นางเชียน โอพาร์พฤษณ์

จำนวนพี่น้อง 6 คนได้แก่

1. นายสุทิน โอพาร์พฤษณ์	2. นางนงรัตน์ โอพาร์พฤษณ์
3. นางปรีดา โอพาร์พฤษณ์	4. นางมณี โอพาร์พฤษณ์
5. นายสมโชค โอพาร์พฤษณ์	6. นายอุดมลักษณ์ โอพาร์พฤษณ์

สถานภาพ สมรส กับ นายประถม มุสิกะ

มีบุตรจำนวน 3 คนได้แก่

1. นายสิทธิยา โอพาร์พฤษณ์	2. นายจิรศักดิ์ โอพาร์พฤษณ์
3. นายพงศกร โอพาร์พฤษณ์	

หน้าที่ในคณะ ผู้จัดการวง

ระยะเวลาในการแสดง 5 ปี

เกียรติประวัติ / ความสามารถด้านอื่น ๆ

1. ได้รับเกียรติบัตรมโนราห์ปรีชาคาราศิลป์

ทัศนคติ แต่เดิมในสมัยก่อนหนังตะลุงจะเป็นที่นิยมของสังคมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็งานใดๆก็มีการว่าจ้างหนังตะลุงไปแสดง แต่ในปัจจุบันการว่าจ้างหนังตะลุงลดน้อยลงกว่าในสมัยก่อน ผู้ชมนิยมดูคอนเสิร์ตมากกว่าหนังตะลุง แต่ก็ยังคงมีผู้ชมสนใจอยู่บ้างส่วนใหญจะเป็นสังคมในชนบทที่หนังตะลุงยังได้รับความนิยมอยู่ต่างกับคนในสังคมเมืองที่นิยมดูหนังตะลุงน้อยมาก

4. เครื่องดนตรีประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง คณะปทุมอำยลูกหมี

เครื่องดนตรีหนังตะลุงในอดีต มีความเรียบง่าย ชาวบ้านในท้องถิ่นประดิษฐ์ขึ้นได้เอง มี ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง เป็นสำคัญ ส่วน ปี่ ซอ นั้นเกิดขึ้นภายหลัง แต่ก็ยังเป็นเครื่องดนตรีที่ชาวบ้านประดิษฐ์ได้เองอยู่ดี จนเมื่อมีวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา โดยเฉพาะดนตรีไทยสากล หนังตะลุงบางคณะจึงนำเครื่องดนตรีใหม่ ๆ เข้ามาเสริม เช่น กลองชุด กีตาร์ ไวโอลิน ออร์แกน เมื่อเครื่องดนตรีมากขึ้น จำนวนคนในคณะก็มากขึ้น ต้นทุนจึงสูงขึ้น ทำให้ต้องเรียกค่าราคา (ค่าจ้างแสดง) แพงขึ้น ประจวบกับการฉายภาพยนตร์แพร่หลายขึ้น จึงทำให้มีคนรับหนังตะลุงไปเล่นน้อยลง การนำเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาเสริมนี้ บางท่านเห็นว่าเป็นการพัฒนาให้เข้ากับสมัยนิยม แต่หลายท่านก็เห็นหว่าเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของหนังตะลุงไปอย่างน่าเสียดาย

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุงแบ่งได้ 2 ประเภท คือ เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ และเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง มีรายละเอียดดังนี้

เครื่องดนตรีประกอบจังหวะจะใช้ ฉิ่ง โหม่ง ทับ แทมบูรินและกลองชุด

เครื่องดนตรีดำเนินทำนองจะใช้ปี่นอก กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบสไฟฟ้าและคีย์บอร์ด

ภาพเครื่องดนตรีข้างล่างเป็นเครื่องดนตรีของหนังตะลุง คณะปทุมอำยลูกหมี

4.1 เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ

4.1.1 ฉิ่ง

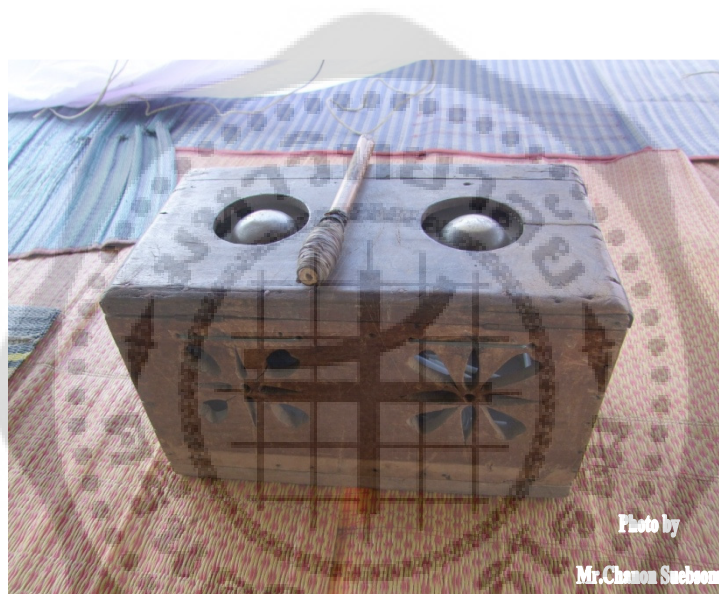

ภาพประกอบ 42 ฉิ่ง

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะมีใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณ ตามประวัติสันนิษฐานว่ามีในสมัยสุโขทัย เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดในการคุมจังหวะมีรูปร่างลักษณะคล้ายด้วยฆา หรือคล้ายๆ กับฝาขนมครกที่ไม่มีที่จับ ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทตี ทำด้วยทองเหลือง หล่อหนา ปากผายกลม 1 ชุด มี 2 ฝา ฉิ่งที่ใช้ในหนังตะลุงมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร สูง 3 เซนติเมตร หล่อด้วยโลหะหนารูปฝาชีมีรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก สำหรับฉิ่งมี ๒ อัน เรียกว่า ๑ คู่เป็นเครื่องตีเสริมแต่งและเน้นจังหวะ ฉิ่งใช้ควบคุมจังหวะในการบรรเลงประกอบการแสดงหนังตะลุง วิธีการจับก็จับแบบโดยทั่วไปโดยใช้นิ้วมือบีบที่ท้ายของฝาฉิ่ง ฉิ่งมี 2 ชนิดคือ ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์ และ ฉิ่งที่ใช้สำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรี ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์มีขนาดที่วัดผ่านศูนย์กลาง จากขอบข้างหนึ่งไปสุดขอบอีกข้างหนึ่ง กว้างประมาณ 6 – 6.5 ซม เจาะรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก เพื่อให้จับสะดวกขณะตี ส่วนฉิ่งสำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรีนั้น มีขนาดเล็กกว่า วัดผ่านศูนย์กลางได้ขนาดประมาณ 5.5 ซม เนื่องจากการตีฉิ่ง ต้องเอาขอบของฝาข้างหนึ่งกระทบกับอีกฝาหนึ่ง แล้วยกขึ้น ก็จะมีเสียงดังกังวานยาวดัง ฉิ่ง แต่ถ้าเอาทั้ง 2 ฝานั้นกระทบและประกบกันไว้ จะได้ยินเสียงดังสั้นๆดัง ฉับ ดังนั้นการเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า ฉิ่ง ก็เพราะเรียกตามเสียงที่เกิดขึ้นนั่นเอง เสียงของฉิ่งกำหนดให้มี 2 เสียงคือ จังหวะเบา มีเสียงเป็น "ฉิ่ง" และจังหวะหนักมีเสียงเป็น "ฉับ" เสียงฉับถือว่าเป็นเสียงจังหวะตก การตีฉิ่งที่ถูกต้องจะต้องให้เสียง "ฉับ" อยู่ที่จังหวะตก หรือสิ้นสุดของจังหวะ ถ้าหากสิ้นจังหวะเป็น "ฉิ่ง" จะทำให้กลางเป็นเสียง "ฉับ ฉิ่ง" ถือว่าตีผิดวิธี และเรียกการตีฉิ่งอย่างนี้ว่า ตีฉิ่งหงาย ไม่ใช่หงายฉิ่ง ทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญได้ การตีฉิ่งผู้ตีนั่งขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง ใช้นิ้วหัวแม่มือขวา กับนิ้วชี้จับเชือกผูกฉิ่ง ในลักษณะ เหมือนตีบแล้วคว่ำมือลง ในขณะที่เดียวกันให้นิ้ววาง กลาง ก้อย กรีดออก

คุมฝ่าฉิ่ง ส่วนมือซ้ายจับเช่นเดียวกับ มือขวา แต่หงายฝ่าฉิ่งขึ้นรับฝ่าบน มีวิธีตีที่ทำให้เกิดเสียงอยู่ 2 แบบคือ เสียงฉิ่ง กับ เสียงฉับ จังหวะการตีฉิ่ง คือ จังหวะที่ใช้ฉิ่งเป็นหลักในการตี โดยปกติจังหวะฉิ่งจะตี “ฉิ่ง...ฉับ” สลับกันไป ตลอดทั้งเพลง แต่จะมีเพลงบางประเภทโดยเฉพาะ “ฉิ่ง” ตลอดเพลง บางเพลงตี “ฉิ่ง ฉิ่ง ฉับ” ตลอดทั้งเพลง หรืออาจจะตีแบบอื่นๆ ก็ได้ จังหวะฉิ่งนี้นักฟังเพลงจะใช้เป็นแนวในการพิจารณาว่าช่วงใดเป็นอัตราจังหวะ สามชั้น สองชั้น หรือ ชั้นเดียวก็ได้ เพราะฉิ่งจะตีเพลงสามชั้นให้มีช่วงห่างตามอัตราจังหวะของเพลง หรือ ตีเร็วกระชั้นจังหวะ ในเพลงชั้นเดียววิธีเก็บรักษาหากมีการบรรจู้ ให้บรรจู้ฉิ่งในภาชนะที่สะอาดแห้ง เรียบร้อย จะสามารถป้องกันความเสียหาย ที่จะเกิดขึ้นกับฉิ่งได้

4.1.2 โหม่ง

ภาพประกอบ 43 โหม่ง

โหม่ง โหม่งเป็นเครื่องกำกับการขับบทของนายหนัง โหม่งมี 2 ใบ ร้อยเชือกแขวนไว้ในรางไม้ ห่างกัน ประมาณ 2 นิ้ว เรียกว่า "รางโหม่ง" ใบที่ใช้ตีเป็นหลักมีเสียงแหลมเรียกว่า "หน่วยฉิ่ง" อีกใบหนึ่งเสียงทุ้ม เรียกว่า "หน่วยทุ้ม" ในอดีตใช้โหม่งราง โหม่งลูกฟากก็เรียก ทำด้วยเหล็กหนาประมาณ 0.4 เซนติเมตร ยาว 10 นิ้ว กว้าง 4 นิ้ว อัดส่วนกลางให้เป็นปุ่มสำหรับตี ส่วนโหม่งหล่อใช้กันมาประมาณ 60 ปี หล่อด้วยทองคำรูป ลักษณะเหมือนหม้อวง การซื้อโหม่งต้องเลือกซื้อที่เข้ากับเสียงของนายหนัง อาจดูได้ปุ่มหรือพอกชั้น อุดด้าน ใน ให้มีโยเสียงกลมกลืนกับเสียงของนายหนัง ไม้ตีโหม่งใช้อันเดียว ปลายข้างหนึ่งพันด้วยผ้าหรือสวมยาง ทำให้โหม่งมีเสียงนุ่มนวล และสึกหรอน้อยใช้ได้นาน โหม่งมีส่วนประกอบหลัก 3 ส่วน ประกอบด้วยโหม่ง กระทบ(ด้านซ้ายมือของโหม่ง) ไม้โหม่ง ตัวโหม่ง กว้าง 20 ซม. ยาว 38 ซม. สูง 19 ซม. มีปุ่มทองเหลือง 2 ปุ่ม ไม้โหม่ง ยาว 23 ซม. พันด้วยขี้ยางพารา ยาว 7 ซม. จากหัวไม้ เส้นรอบวง ยาว 9.5 ซม. เป็นเครื่องดนตรีที่ทำมาจากโลหะบาง เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีชนิดหนึ่ง ใช้ตีประกอบจังหวะ โหม่ง คือ

ฆ้องคู่ เสียงต่างกันที่เสียงแหลมเรียกว่า "เสียงโหม่ง" ที่เสียงทุ้มเรียกว่า"เสียงหมุง" หรือ บางครั้งอาจจะเรียกว่าลูกเอกและลูกทุ้มซึ่งมีเสียงแตกต่างกันเป็นคู่ห้า แต่ปัจจุบันเป็นคู่แปด วิธีตีโหม่งผู้ตีนั่งขัดสมาธิ ให้โหม่งวางอยู่ตรงหน้า จับไม้ตีตีตรง กลางปุ่มด้วยน้ำหนักพอประมาณเนื่องจากโหม่งชนิดนี้มีเสียงดังกังวานยาวนานจึงนิยมตีห่างๆ คือสองถึงสอง จับต่อการตีโหม่งครั้งหนึ่ง แต่ถ้าเป็นวงกลองยาวหรือวงม้งคละ จะนิยมตีลงที่จังหวะหนัก (จับ) ตลอดโดยไม่เว้น โ

โหม่ง ใช้ 1 คู่ ในสมัยโบราณใช้โหม่งฟาก ซึ่งทำด้วยเหล็กแผ่นหนาประมาณตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตีศูนย์กลางให้บุ๋มกลม เพื่อทำให้เกิดเสียงก้องและระดับเสียงแตกต่างกัน เมื่อประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ถึงปัจจุบันนิยมใช้โหม่งหล่อซึ่งมีรูปร่างเหมือนฆ้องวงของเครื่องดนตรีไทย มอญ หล่อด้วยโลหะต่างๆ เช่น ทองแดง ทองเหลือง แต่ที่ถือว่าเป็นยอดโหม่ง จะต้องหล่อด้วยสำริด (ชาวบ้านเรียกว่าโหม่งหมัด) เพราะเป็นโลหะผสมที่มีคุณสมบัติก้องกังวาน และมีเนื้อแข็ง แข็งกว่าทองเหลืองและทองแดง โหม่ง 1 คู่ ประกอบด้วยโหม่งลูกเอกและโหม่งลูกทุ้ม ซึ่งมีระดับเสียงแตกต่างกันสมัยโบราณนิยมใช้เสียงคู่ทั้งเสียงเอกและเสียงทุ้ม ต่างกัน 5 ระดับ (ปัจจุบันใช้เป็นโหม่งมโนราห์) ปัจจุบันนิยมใช้คู่แปด คือ ลูกเอกและลูกทุ้มเป็นเสียงเดียวกัน แต่สูงต่ำกว่ากันแปดระดับเสียง โหม่งทั้งคู่แขวนข้างตริ่งขานกันอยู่ในราวไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งใช้เป็นกลองเสียงทำให้โหม่งมีเสียงก้องกังวานดีขึ้น (เพิ่มโยเสียง) เชือกที่ขึงโหม่งในสมัยโบราณใช้หนังช้าง ซึ่งถือว่าดีที่สุด ปัจจุบันนิยมใช้เชือกกรมชูชีพมาขึงแทนอีกทั้งยังทำฝาปิดรางโหม่งเจาะรูตรงกลางโหม่งทั้งเอกทั้งทุ้ม

4.1.3 ทับ

ภาพประกอบ 44 ทับ

ทับ ทับของหนังตะลุงเป็นเครื่องกำกับจังหวะและท่วงทำนองที่สำคัญที่สุด ผู้บรรเลงดนตรีชิ้นอื่น ๆ ต้องคอยฟังและยกย้ายจังหวะตามเพลงทับ เพลงที่นิยมเล่นมีถึง 12 เพลง คือ เพลงเดิน เพลงถอยหลังเข้าคลอง เพลงเดินยักษ์ เพลงสามหมู่ เพลงนาครายออกจากวัง เพลงนางเดินป่า เพลงสรองน้ำ เพลงเจ้าเมืองออกสั่งการ เพลงชุมพล เพลงยกพล เพลงยักษ์ และเพลงกลับวัง นักดนตรีที่สามารถตีทับได้ครบทั้ง 12 เพลงเรียกกันว่า "มือทับ" เป็นคำยกย่องว่าเป็นคนเล่นทับมือฉมัง ทับหนังตะลุงมี 2 ใบ ใบหนึ่งเสียงเล็กแหลมเรียกว่า "หน่วยฉับ" อีกใบหนึ่งเสียงทุ้ม เรียกว่า "หน่วยเทิง" ทับหน่วยฉับเป็นตัวขึ้น ทับหน่วยเทิงเป็นตัวเสริม หนังตะลุงในสมัยโบราณมีมือทับ 2 คน ต่อมา เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว หนังตะลุงใช้มือทับเพียงคนเดียว โดยใช้ผ้าผูกทับไขว้กัน เวลาเล่นบางคนวางทับไว้บนขา บางคนที่พาดขาคือทับเอาไว้ไม่ให้เคลื่อนที่ โดยทั่วไป ตัวทับ หรือที่เรียกกันว่า "หุ่น" นิยมทำจากแก่นไม้ขนุน เนื่องจากตบแต่งและกลิ้งได้ง่าย บางครั้งก็ทำจากไม้กระท้อน โดยตัดไม้ออกเป็นท่อน ๆ ยาวท่อนละประมาณ 60 เซนติเมตร ใช้ขวานตากเกลาให้เป็นรูปคล้ายกลองยาว จากนั้นนำมาเจาะภายในและกลิ้งให้ได้รูปทรงตามต้องการ ลงน้ำมันชักเงาด้านนอกทับเป็นเครื่องดนตรีที่ชิงหนังหน้าเดียว ขึ้นหน้าด้วยหนังบาง ๆ ส่วนใหญ่จะใช้หนังค่าง ตรงแก้มทับใช้เชือกหรือหวายผูกตรึงกับหุ่นให้แน่น มีสายโยงเร่งเสียงโดยใช้หนังเรียดยุจากขอบหนังถึงคอทับ ก่อนใช้ทุกครั้ง ต้องชุบน้ำที่หนังหุ้ม ใช้ผ้าขนาดนี้วก้อยอดที่แก้มทับด้านใน เพื่อให้หนังตึงมีเสียงไพเราะกังวาน ทับเรียกอีกอย่างว่า โทนชาตรี ทับจำนวน 2 ลูก นิยมใช้ไม้ขนุน ทับ 1 ลูก ประกอบด้วยทับตัวผู้และตัวเมีย ซึ่งมีขนาดของทับเท่ากัน จะแตกต่างกันที่ส่วนหน้าที่ชิงหนังของทับ ตัวผู้จะกว้างกว่าส่วนหน้าที่ชิงหนังของทับ ตัวเมียเล็กน้อยกว่าตัวทับประกอบด้วยส่วนต่างๆคือ

หน้าทับ ชิงตรึงด้วยเชือกชิงหนัง ซึ่งยึดไว้กับปลอกอีกชั้นหนึ่ง เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียง ในสมัยโบราณนิยมใช้หนังค่าง ซึ่งมีความยืดหยุ่นสั้นสะเทือนได้ดี แต่ที่นับว่าเป็นเยี่ยมสำหรับหนังหุ้มทับคือหนังแมว ปัจจุบันหนังค่างหายากจึงนิยมใช้ฟิล์มเอกซเรย์แทนซึ่งมีคุณสมบัติไม่ดีเท่าหนังค่างหรือหนังแมว

ตัวกระพุงเสียง พ้องทับ เป็นตัวบังคับเสียงทับซึ่งมีขนาดแตกต่างกัน เช่น ทับหนังตะลุง จะมีขนาดเล็กกว่าทับมโนราห์

รูระบายเสียง ท้ายหรือปากทับ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นกลองเสียงไปยั้งท้ายทับซึ่งออกแบบให้บานออกคล้ายปากแตร และยังเป็นส่วนที่ใช้มือข้างหนึ่งเปิด ปิด ทำให้เสียงทับมีเสียงแตกต่างกัน เสียงเทิง ดิง บับ คนตีทับที่ดีไม่ครบเสียงจะต้องมีเสียงครบตามที่คนโบราณพูดกันว่า น้ำซุบ ผักจุ่ม เคยกึ่ง ผักสด

ทับเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะในบทเพลงประกอบการแสดงหนังตะลุง 2 ใบมัดติดกัน เส้นผ่านศูนย์กลางของหน้าทับยาว 21.5 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางที่ฐานยาว 12.5 ซม. ความสูง 31.5 ซม. เป็นเครื่องดนตรีที่ทำมาจากไม้และหนังสัตว์ เป็นคู่ เสียงต่างกันเล็กน้อย ใช้คนตีเพียงคนเดียว เป็นเครื่องตีที่สำคัญ เพราะทำหน้าที่คุมจังหวะและเป็นตัวนำในการเปลี่ยนจังหวะทำนอง

4.1.4 แทมบูริน

ภาพประกอบ 45 แทมบูริน

แทมบูริน เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีกระทบจังหวะ ประกอบด้วยขอบกลมเหมือนขอบกลองขนาดเล็กประมาณ 10 นิ้ว ขอบอาจทำด้วยไม้ พลาสติก หรือโลหะ รอบ ๆ ขอบติดด้วยแผ่นโลหะประกบกัน 2 แผ่น ใช้การตีกระทบกับฝ่ามือหรือส้นเข่าให้เกิดเสียงดังกรู๊งกรู๊งเพื่อประกอบจังหวะให้เกิดความสนุกสนานสดชื่น แทมบูรินที่ใช้ในหนังตะลุงมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 22 เซนติเมตร ความสูงวัดจากขอบ 5 เซนติเมตร

4.1.5 กลองชุด

ภาพประกอบ 46 กลองชุด

กลองชุด เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีกระทบ ประกอบด้วยกลองหลายใบ และฉาบ โดยใช้ผู้เล่นคนเดียว ถือไม้ตีกลองและฉาบทั้งสองมือ และใช้เท้าเหยียบกระเดื่อง เพื่อตีกลองใหญ่ และกลองชุดเป็นที่นิยมใช้กับงานดนตรีเกือบทุกประเภท

เครื่องดนตรีในกลองชุด ประกอบด้วย

กลองเล็ก หรือ **สะแนร์ดรัม** ประกอบด้วยแผงลวดชิงรัดผ่านผิวหน้ากลองด้านล่าง เพื่อให้เกิดเสียงกรอบ ๆ ดังเต็ก ๆ ตัวกลองทำด้วยไม้หรือโลหะ และสามารถรัศให้หนังตึงด้วยขอบไม้ด้านบนและล่าง สามารถปลดสายสะแนร์เพื่อให้เกิดเสียงทุ้มดั่งตุ้มตุ๋มได้ และตีกลองเล็กด้วยไม้ นิยมใช้กลองชนิดนี้ทั้งในวงดุริยางค์และวงดนตรี

กลองทอม หรือ **เทนเนอร์ดรัม** มีขนาดใหญ่กว่าสะแนร์ดรัม เป็นกลองชนิดที่สร้างขึ้นโดยไม่ใช่สายสะแนร์ โดยทั่วไปบรรเลงในหมวดกลอง ใช้ไม้ชนิดหัวไม้ทุ้มสักหลาด

กลองใหญ่ หรือ **กลองเบส** เป็นกลองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ประกอบด้วยตัวกลองที่ทำด้วยไม้และมีหนังกลองทั้งสองด้าน เสียงที่เกิดจากการตีกลองใหญ่จะไม่ตรงกับระดับเสียงที่กำหนดไว้ทางตัวโน้ต ตีด้วยไม้ที่มีสักหลาดทุ้ม ชนิดที่มีหัวที่ปลายทั้งสองข้าง ใช้เพื่อทำเสียงรัว

กลองทิมปานี (หรือกลองเค้ทเทิลดรัม) เป็นกลองที่มีลักษณะเป็นหม้อกระทะ ซึ่งมีหน้าหนังกลองทุ้มทับอยู่ด้านบน เป็นกลองชนิดเดียวที่ขึ้นเสียงแล้วได้ระดับเสียงที่แน่นอน เมื่อคลายหรือขันหน้ากลองโดยไม่ว่าจะใช้วิธีขันสกรูหรือเหยียบเพดคัล (ที่เหยียบ) ก็ได้ ไม้ที่ใช้ตีมีการหุ้มนวมตรงหัวไม้ตี ตีได้ทั้งเป็นจังหวะและรัว ฉาบ หรือ เชมเบล มีอยู่ 2 ชนิดคือฉาบที่ใช้กับกลองชุดและฉาบที่ใช้เดิน

4.2 เครื่องดนตรีดำเนินทำนอง

4.2.1 ปี่นอก

ภาพประกอบ 47 ปี่นอก

ปี่นอก 1 เล่าเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าเพียงชิ้นเดียวของวง ปี่นอกเป็นปี่ที่มีเสียงสูงสุดในบรรดาเครื่องเป่าตระกูลปี่ ลักษณะมีขนาดเล็กและเสียงแหลม ปี่นอกที่ใช้ในหนังตะลุงมีความยาวประมาณ 31 เซนติเมตร มีความกว้างประมาณ 3.5 เซนติเมตร มีลักษณะบานหัวบานท้ายเช่นเดียวกับปี่ใน บริเวณเลาปี่ที่ป่องเจาะรู 6 รู หนังตะลุงนิยมใช้ปี่เสียงสูงที่มีระดับเสียงเข้ากับเสียงโหม่งทางภาคใต้นิยมเรียกว่า ปี่ยอด ตัวปี่ทำจากไม้ชมพู ไม้ประดู่ก็นิยม ปากปี่ทำด้วยใบตาลหรือใบลาน

4.2.2 กีตาร์ไฟฟ้า

ภาพประกอบ 48 กีตาร์ไฟฟ้า

กีตาร์ไฟฟ้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย โครงสร้างของกีตาร์ สายกีตาร์ทำด้วยเหล็กบริเวณด้านล่างของปลายสายข้างหนึ่งซึ่งเรียกว่า ขดลวดรับเสียง (pick-up coil) ติดตั้งไว้จากหลักการเหนี่ยวนำแม่เหล็ก เมื่อสายกีตาร์สั่น เส้นแรงแม่เหล็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงของเส้นแรงแม่เหล็กนี้เมื่อผ่านขดลวดรับเสียงจะเหนี่ยวนำให้เกิดกระแสไฟฟ้าตามความถี่ของเสียงที่สอดคล้องกัน กระแสไฟฟ้าที่จะผ่านไปยังเครื่องขยายเสียงทำให้เกิดเสียงออกมา

ส่วนประกอบของกีตาร์ไฟฟ้า

ตัว : ไม้ Basswood (42mm)

คอ : ไม้เมเปิ้ล

ฟิงเกอร์บอร์ด : ไม้เมเปิ้ล 9.5" รัศมี (241 mm)

จำนวนเฟรต : 22 มีเดียมจាំโบ้

ปิ๊กอัพ : 2 ซิงเกิ้ลคอย เทล ปิ๊กอัพ

ปุ่มควบคุม : มาสเตอร์โวลุ่ม, โทน

ปุ่มปรับปิ๊กอัพ – 3 จังหวะ

ตำแหน่งที่ 1 – ปิ๊กอัพตัวหลัง

ตำแหน่งที่ 2 – ปิ๊กอัพตัวหลัง และ ปิ๊กอัพตัวหน้า

ตำแหน่งที่ 3 – ปิ๊กอัพตัวหน้า

บริจ – ซิงโคนัส เทมโมโล่ กับ แคสท์ แซดเดิ้ลส์

ลูกบิด – ลูกบิดเคลือบ

ปีกการ์ด – 1-โพล์ สีดำ

ความยาวสเกล – 25.5” (648 mm)

ความกว้างของนัท – 1.650” (42 mm)

ตำแหน่งเฟรทเป็นจุดสีดำ

สาย – เฟนเดอร์ ชูปเปอร์ 250L (.009 ถึง 0.42) เป็นโลหะนิกเกิ้ล

4.2.3 กีตาร์ไฟฟ้า

ภาพประกอบ 49 กีตาร์ไฟฟ้า

กีตาร์ไฟฟ้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย โครงสร้างของกีตาร์ สายกีตาร์ทำด้วยเหล็กบริเวณด้านล่างของปลายสายข้างหนึ่งซึ่งเรียกว่า ขดลวดรับเสียง (pick-up coil) ติดตั้งไว้จากหลักการเหนี่ยวนำแม่เหล็ก เมื่อสายกีตาร์สั่น เส้นแรงแม่เหล็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงของเส้นแรงแม่เหล็กนี้เมื่อผ่านขดลวดรับเสียงจะเหนี่ยวนำให้เกิดกระแสไฟฟ้าตามความถี่ของเสียงที่สอดคล้องกัน กระแสไฟฟ้าที่จะผ่านไปยังเครื่องขยายเสียงทำให้เกิดเสียงออกมา

ส่วนประกอบของกีตาร์ไฟฟ้า

ตัว : ไม้ alder (42mm)

คอ : ไม้เมเปิ้ล

ฟิงเกอร์บอร์ด : ไม้โรสวู้ด 9.5” รัศมี (241 mm)

จำนวนเฟรท : 21 มีเคี่ยมจำโบ้

ปีกอัพ : 3 ซึงเกิ้ลคอย สเตรท ปีกอัพ

ปุ่มควบคุม : มาสเตอร์ โวลุ่ม, โทน, โทน

ปุ่มปรับปีกอัพ – 5 จังหวะ

ตำแหน่งที่ 1 – ปิคอัพตัวหลัง

ตำแหน่งที่ 2 – ปิคอัพตัวหลังและ ปิคอัพตัวกลาง

ตำแหน่งที่ 3 – ปิคอัพตัวกลาง

ตำแหน่งที่ 4 – ปิคอัพตัวกลาง และ ปิคอัพตัวหน้า

ตำแหน่งที่ 5 – ปิคอัพตัวหน้า

ลูกบิด – ลูกบิดเคลื่อน

ปีกการ์ด – 1-โพลี สีน้าเงิน แดง

ความยาวสเกล – 25.5” (648 mm)

ความกว้างของนัท – 1.650” (42 mm)

จุดเด่น – ลำตัวบาง (42mm),

แบบสเตรตจิ้งเคิม ทรงแฮคสตัดอก

ตำแหน่งเฟรทเป็นจุดสี่ดำ

สาย – เฟนเดอร์ ชูเปอร์ 250L (.009 ถึง 0.42) เป็น โลหะนิกเกิ้ล

4.2.4 กีตาร์เบสไฟฟ้า

ภาพประกอบ 50 กีตาร์เบสไฟฟ้า

กีตาร์เบสไฟฟ้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทสาย โครงสร้างของกีตาร์เบส สายกีตาร์เบสทำด้วยเหล็ก บริเวณด้านล่างของปลายสายข้างหนึ่งซึ่งเรียกว่า ขดลวดรับเสียง ติดตั้งไว้จากหลักการเหนี่ยวนำแม่เหล็ก เมื่อสายกีตาร์สั่น เส้นแรงแม่เหล็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงของเส้นแรงแม่เหล็กนี้เมื่อผ่านขดลวดรับเสียงจะเหนี่ยวนำให้เกิดกระแสไฟฟ้าตามความถี่ของเสียงที่สอดคล้อง

กัน กระแสไฟฟ้าที่จะผ่านไปยังเครื่องขยายเสียงทำให้เกิดเสียงออกมา ในทางสากลสามารถเรียกได้ทั้ง (เบสไฟฟ้า) (กีตาร์เบสไฟฟ้า) หรือเรียกสั้นๆว่า (เบส) ลักษณะของเบสจะมีรูปร่างใหญ่กว่ากีตาร์ มีโครงสร้างของคอที่ใหญ่และยาวกว่า มีย่านความถี่เสียงต่ำ มีหน้าที่โดยหลักๆในการให้จังหวะ คือคุมจังหวะตามดนตรี

ส่วนประกอบของกีตาร์เบสไฟฟ้า

ตัว : ไม้ alder (42mm)

คอ : ไม้เมเปิ้ล

ฟิงเกอร์บอร์ด : ไม้โรสวู้ด

จำนวนเฟรต : 21

ปิ๊กอัพ : 2 ซิงเกิ้ลคอย

ปุ่มควบคุม : มาสเตอร์ โวลุ่ม, โทน, โทน

ปุ่มปรับปิ๊กอัพ – 5 จังหวะ

ตำแหน่งที่ 1 – บรีจ ปิ๊กอัพ

ตำแหน่งที่ 2 – ปิ๊กอัพบรีจ และ ปิ๊กอัพตัวกลาง

ตำแหน่งที่ 3 – ปิ๊กอัพตัวกลาง

ตำแหน่งที่ 4 – ปิ๊กอัพตัวกลาง และ ปิ๊กอัพคอ

ตำแหน่งที่ 5 – ปิ๊กอัพคอ

ลูกบิด – ลูกบิดเคลือบ

ความยาวสเกล – 34

ความกว้างของนัท – 38.8mm

แบบสเตรตติ้งเดิม ทรงเฮดสต็อก

ตำแหน่งเฟรทเป็นจุดสีดำ

สาย – เฟนเดอร์ ชูปเปอร์ 250L (.040 ถึง 130) เป็นโลหะนิกเกิ้ล

4.2.5 คีย์บอร์ด

ภาพประกอบ 55 คีย์บอร์ด

คีย์บอร์ด เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีลักษณะเป็นแป้นแต่ที่กดจะมีลักษณะคล้ายกับเปียโน สร้างเสียงเมื่อคีย์ถูกกด โดย จะมีการผลิตเสียงผ่านกระแสไฟฟ้า โหมดเสียงโดยคีย์บอร์ดจะมีให้เลือกเสียงตั้งแต่เสียง เปียโน , ฮาร์ปซิคอร์ด, กีตาร์, แคลฟวิคอร์ดออร์แกน, ทรอมโบน, ทรัมเป็ต, แซกโซโฟน, กีตาร์เบส, แอคคอร์ดียน และเสียงสังเคราะห์ชนิดต่างๆ

คีย์บอร์ดเป็นเครื่องดนตรีที่มักใช้เล่นกับดนตรีแนว ป๊อป, ร็อก, เฮฟวีเมทัล, แจ๊ส, ดิสโก้, ยูโรแดนซ์ ดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ คีย์บอร์ดไฟฟ้ายังได้รับความนิยมมากในช่วงยุค 80 โดยมักจะใช้บรรเลงกับเพลงแนว นิวเวฟ และ ซินธ์ป๊อป

ส่วนประกอบของคีย์บอร์ด

คีย์บอร์ด 54 คีย์แบบมาตรฐาน

เสียงอุปกรณ์ได้ 100 เสียง เลือกลงหระได้ 100 จังหวะ

อัดเสียงในตัว รองรับต่อไปยังอุปกรณ์ภายนอก ต่อหูฟังภายนอกได้ได้โดยตัดเสียงลำโพงอัตโนมัติ

5. บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครูหนังสือตระกูล คณะหนังสือพิมพ์

การบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังสือตระกูล คณะหนังสือพิมพ์
มีรายละเอียดดังนี้

5.1 เพลงพัดชา

5.2 หัวปี (ไม่ใช่เพลงแต่เป็นท่อนโน้ตหรือท่อนดนตรีที่บรรเลงเป็นการขึ้นหัวก่อนเข้าเพลง มีการ
บรรเลงก่อน เข้าเพลงออกฤกษ์)

5.3 เพลงออกฤกษ์จะมีการบรรเลงเพียงเที่ยวตัด 2 รอบ

5.4 เพลงออกพระอิสวรร(จะมีท่อนโน้ตก่อนเข้าเพลงออกพระอิสวรรคือ -ร-ม -ล-ช)

เพลงพัดชา

----	----	-ร-ม	-ช-ล	-ท-ล	-ริ้-ล	-ท-ล	-ช-ม
-ช-ร	-ร-ริ	-ช-ม	-ม-ม	-ล-ช	-ช-ช	-ร-ม	-ช-ล
---ท	-ล-ช	-ร-ช	-ล-ท	-ริ้-ม	-ริ้-ท	-ริ้-ท	-ล-ช
----	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ช	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล	-ช-ช
-ท-ล	-ช-ม	-ช-ริ	-ม-ช	-ร-ม	-ช-ล	-ท-ล	-ริ้-ท
---ล	-ริ้-ท	-ริ้-ล	-ริ้-ท	-ริ้-ท	-ล-ช	-ร-ช	-ล-ท
-ล-ท	-ริ้-ม	-ช-ม	-ริ้-ท	-ล-ท	-ริ้-ม	-ริ้-ล	-ท-ล

เพลงพัชชา

♩ = 75

ป

10

18

24

เพลงพัชชา หรือ เพลงโหมโรงพัชชา เชื่อกันว่าเป็นเพลงครู หรือ เพลงที่ใช้บรรเลงในการอัญเชิญครู บ้างเรียกว่า เพลงโหมโรง เพราะต้องบรรเลงครั้งแรกก่อนการแสดง เพลงพัชชาถือได้ว่าเป็นเพลงที่สำคัญ ในบรรดาเพลงหนังตะลุงทั้งหมดโอกาสที่นำไปใช้ส่วนใหญ่จะนำมาบรรเลงประกอบในการทำพิธีกรรม ของหนังตะลุง อาทิ พิธีกรรมก่อนการแสดง พิธีกรรมแก้บน พิธีกรรมไหว้ครู และพิธีกรรมการครอบมือของ หนังตะลุง

การบรรเลงเพลงพัชชานั้น จะมีการบรรเลงที่มีความแตกต่างในเรื่องจังหวะและโอกาสที่ใช้ อาทิ ถ้า เป็นเพลงโหมโรงพัชชา ที่ใช้บรรเลงโหมโรงก่อนการแสดงนั้นมีด้วยกัน 2 เพลงคือ 1.เพลงพัชชา 2.เพลง สร้อยสนตัด และออกท้ายด้วยลูกหมัด และถ้านำเพลงพัชชามาใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆของ หนังตะลุง(ยกเว้นพิธีกรรมก่อนการแสดง)เพลงพัชชาจะดำเนินทำนองในจังหวะเพลงเชิดเท่านั้น

เพลงพัชชามีความเชื่อตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบันว่าเป็นเพลงครู การบรรเลงเพลงพัชชาจะเป็นเพลง แรกในการบรรเลงมีความเชื่อสืบต่อกันมาว่าการบรรเลงเพลงพัชชาจะเป็นเพลงสิริมงคลต่อวงหนังตะลุง และถือเป็นการบรรเลงเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงต่อครูบาอาจารย์ทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้ว ใช้ ในการเชื่อเชิญครูหนังตะลุงผู้ที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งอยู่ในโลกของวิญญาณ ให้มาสถิต ณ ปราณีโดยการ ประโคมเป็นทำนองจังหวะเพลงเชิดและยังบรรเลงเพื่อไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไปจากวงหนังตะลุงและจะนำเอาสิ่ง ดีๆกลับเข้ามา ในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงนั้นการบรรเลงเพลงพัชชาก็มีความเชื่อเรื่อง เวท มนต์ คาถาซึ่งเป็นเรื่องของทางไสยศาสตร์อีกด้วย ซึ่งเชื่อว่าการบรรเลงเพลงพัชชาจะสามารถไล่เวทมนต์ คาถาออกไปได้จึงถือเป็นเพลงศักดิ์สิทธิ์สำหรับการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงและมีความเชื่อสืบ ต่อกันมาอย่างยาวนาน

หัวปี

---ร	---ร	-ร-ร	-รรร	---ทุ	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ช
---ช	---ช	-ช-ช	-ชชช	-ร-ม	-ช-ท	-ช-ล	---ล
-ลลล	-ช้-ท้	-ช้-ล้	-ล้ล้ล้	----	-ช-ม	-ล-ช	-ชชช
----	-ฟ้-ม้	-ฟ้-ร้	-ม้ม้ม้	-ร้-ท	-ม้-ร้	-ร้-ร้	-ท-ล
-ทชล	-ลลล	-ช-ม	-รรร	-ร-ทุ	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ช

หัวปี

$\text{♩} = 80$

*หมายเหตุ “หัวปี” ไม่อาจเรียกว่าเพลง แต่เป็นท่อนโน้ตหรือท่อนดนตรีหัวเพลงที่จะมีการบรรเลงก่อนขึ้นเพลงต่างๆ ในคลิปวีดีโอนี้ จะเห็นว่าการบรรเลง “หัวปี” ก่อนขึ้นเพลง “ออกฤกษ์” แต่บรรเลงไม่จบหัวปีทั้งหมด(อาจเป็นเพราะการเล่นที่ไม่พร้อมกันในวง) ส่วนโน้ตข้างต้นที่เขียนมานี้คือ โน้ตหัวปีทั้งหมด

เพลงออกฤๅษี (เที่ยวตัด)

----	---ล	----	---ท	----	---ร	---ทุ	-ร-ม
-ร-ม	-ล-ช	-ชชชช	----	----	---ช	----	---ช
----	---ช	----	-ร-ม	-ช-ท	-ช-ล	---ล	-ช-ม
-ร-ล	-ท-ล	-ลลล	----	----			

เพลงออกฤๅษี (เที่ยวตัด)

♩ = 80

เพลงออกฤๅษีเที่ยวตัดนี้ ในการบรรเลงตามหลักของเพลงจะมีการบรรเลงออกฤๅษีเที่ยวตัด 1 รอบ จากนั้นก็ตามด้วยออกฤๅษีเที่ยวเต็ม 1 รอบสลับกันไป แต่ในการบรรเลงในคลิป์วิดีโอนี้จะปรากฏการบรรเลงเพียงเพลง”ออกฤๅษีเที่ยวตัด”ต่อกัน 2 รอบ (ขาดออกฤๅษีเที่ยวเต็ม)

เพลงออกฤๅษี เป็นเพลงประกอบการเชิดรูป ที่มีท่วงทำนองของเพลง และจังหวะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะรูปฤๅษีโดยเฉพาะ เพลงออกฤๅษีจะเป็นทำนองจังหวะเดินรำ เดิมทีนิยมใช้เป็นเพลงเชิด หรือทำนองเพลงเชิดบรรเลง เพราะเครื่องดนตรีหนังตะลุงโบราณใช้เครื่องห้า ประกอบด้วย โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง และปี่ ปี่เป็นเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง ซึ่งมีอยู่ขึ้นเดียนอกจากนั้น เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะ ทั้งหมด แต่มาในช่วงประมาณ พ.ศ.2519 มีเครื่องดนตรีสากลเข้ามามีบทบาทแพร่หลาย ผู้บรรเลงดนตรี(ลูกคู่)ได้นำเครื่องดนตรีสากล กลองชุด กีตาร์ เบสและคีย์บอร์ด เข้ามาร่วมบรรเลงประสมกับเครื่องห้าของหนังตะลุง สร้างความครึกครื้นและเป็นที่นิยมของผู้ฟังผู้ชม จึงนำเพลงที่ใช้ในการเชิดรูปฤๅษีดังกล่าวบางทำนอง มาเรียบเรียงขึ้นใหม่ซึ่งก็เป็นผลมาจากการพัฒนาของหนังตะลุงที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

เพลงที่ใช้บรรเลง ก็มีความกระชับ กลมกลืน ให้ความไพเราะ และง่ายต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น การพัฒนานี้ เรื่องของเพลงที่ใช้ในการเชิดรูปฤาษี แม้จะมีผลดี แต่ก็ทำให้ท่วงทำนองเพลงแบบเก่าหายไป

เพลงออกฤาษีเป็นเพลงบรรเลงตามความเชื่อของคนในสมัยก่อน ที่เชื่อกันว่าพิธีไหว้ครูหนึ่งตระกูล พิธีครอบครูหนึ่งตระกูล จะต้องบรรเลงเพลงออกฤาษีเพราะถือว่าฤาษีเป็น ครู อาจารย์คนแรกของหนึ่งตระกูล เป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้สืบทอดความเชื่อนี้ต่อกันมาตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบัน เพลงฤาษี เชื่อกันว่าเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในการออกรูปฤาษี และรูปฤาษีเป็นตัวแทนของครูหนึ่งตระกูล ดังนั้นนายหน้า หนึ่งตระกูลทุกคณะ เชื่อว่า รูปฤาษี มีดวงวิญญาณของครูหนึ่งตระกูลสิงสถิตอยู่ นายหน้าจะต้องยกมือไหว้รูปฤาษี ก่อนออกทุกครั้ง การออกรูปฤาษีจึงมีเพลงเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ไว้สำหรับเชิด และเพลงที่ใช้ก็เปลี่ยนไปตามอิริยบทต่างๆตามลักษณะลีลาในการเชิด ลักษณะของการบรรเลงเพลง จะบรรเลงไปตาม กระบวนการและขั้นตอนของการเชิด ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการตามลำดับ การบรรเลงเพลงออกฤาษี นั้นเป็นการบรรเลงเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงต่อครูบาอาจารย์ทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้วและใน พิธีครอบครูหนึ่งตระกูลจะขาดเพลงออกฤาษีไม่ได้เพราะถือเป็นเพลงศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีเป็น ความเชื่อที่มีมาอย่างยาวนาน

ตัวอย่างเพลง เพลงออกฤาษี (เที่ยวเต็ม)

----	---ล	----	---ท	----	---ร	---ท	-ร-ม
-ร-ม	-ล-ซ	-ร-ม	-ร-ท	-ล-ซ	-ล-ท	-ร-ม	-ร-ท
-ล-ซ	-ล-ซ	-ร-ม	-ร-ท	-ล-ซ	-ล-ท	-ร-ม	-ร-ท
-ล-ซ	-ท-ล	----	-ร-ม	-ซ-ท	-ซ-ล	---	-ร-ม
-ร-ม	-ท-ล						

เพลงออกถาษี (เที้ยวเต็ม)

ลักษณะของการบรรเลงเพลง จะบรรเลงไปตามกระบวนการและขั้นตอนของการเชิด ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการตามลำดับ

เพลงออกพระอิศวร

----	----	-คํ-ล	-คํ-ซ	----ล	-ซ-ค	--รม	-ร-ม
----	----	-ร-ม	-ล-ซ	----ม	-ร--	-ม-ค	-ค-ค
---ม	-ร--	-ม-ค	-ค-ค	----	-----	-คํ-คํ	-คํ-รํ
-ล--	-คํ-มํ	-รํ-คํ	-คํ-ร	-ล--	----	-คํ-คํ	-ล-ซ
----	-ม-ซ	--ลซ	-ม-ร	----	----	-ค-ร	-ม-ซ
----	-คํ-ล	--คํล	-ซ-ม	----	-ซํ-รํ	-มํ-รํ	-คํ-ล
---มํ	-รํ--	-มํ-คํ	-คํ-คํ	---มํ	-รํ--	-มํ-คํ	-คํ-คํ

กลับต้น

เพลงออกพระอิศวร

♩ = 80

*หมายเหตุ ในการบรรเลงก่อนที่จะออกเพลงออกพระอิศวร จะมีท่อนโน้ตเชื่อมเพลงระหว่างเพลงออกฤๅษี กับ ออกพระอิศวร คือ

-ร-ม	-ล-ช
------	------

เพลงออกพระอิศวร เป็นเพลงประกอบการเชิดรูปพระอิศวร ท่วงทำนองของเพลงมีความสนุกสนานรื่นเริง การเลือกทำนองเพลงที่จะมาบรรเลงประกอบการเชิดรูปพระอิศวรควรเลือกทำนองเพลงที่สั้นๆ มีความยาวประมาณ 4-6 วรรค ผู้บรรเลงเพลง(ลูกคู่)ของหนังตะลุงอาจจะเลือกเพลงที่นำมาใช้บรรเลงประกอบในการเชิดรูปพระอิศวร แตกต่างกันไปบ้าง ตามความเหมาะสมแต่ส่วนที่สำคัญมากที่สุดในการเลือกเพลงมาใช้ก็คือท่วงทำนองจังหวะของการเชิด ซึ่งมีจังหวะของเพลงหน้าทับ เป็นตัวกำหนดในการบรรเลงประกอบการเชิด

เพลงออกพระอิศวร มีความเชื่อตามโบราณว่า เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในการแห่ ต้อนรับ พระอิศวร เทพแห่งการร้ายรำ และนายหนังถือเป็นการบูชาพระอิศวรก่อนการแสดงซึ่งเป็นธรรมเนียมนิยม ที่คณะหนังตะลุงทุกคณะปฏิบัติ และสอทอดต่อกันมา พระอิศวรเป็นเทพของดนตรีเป็นบิดาแห่งดนตรีจึงเป็นเพลงบรรเลงประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงเพื่อเป็นสิริมงคลกับวงหนังตะลุงและแสดงถึงความเคารพและรำลึกถึงพระอิศวรผู้สร้างดนตรี ผู้เป็นบิดาแห่งดนตรีและเป็นการบรรเลงเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงต่อครูบาอาจารย์ทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้ว ใช้ในการประกอบพิธีเป็นความเชื่อที่มีมาอย่างยาวนานและเป็นเพลงศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องใช้บรรเลงในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐุมอายุลูกหมี ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง โดยใช้ระเบียบวิธีการทางมานุษยวิทยาเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและสรุปผล อภิปรายผล ตลอดจนมีข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยมาเสนอแนะตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงปฐุม อายุลูกหมี
2. ศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูของหนังตะลุงปฐุม อายุลูกหมี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์สมาชิกคนตรีในวงหนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมี และดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐุมอายุลูกหมีตลอดจนการสังเกตทั่ว ๆ ไป
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผล

ตอนที่ 1 ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ประวัติของหนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมี เป็นการแสดงพื้นบ้านแขนงหนึ่งของคนท้องถิ่นในประเทศไทย หนังตะลุงเกิดขึ้นเมื่อใดนั้น ยังไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัด นักวิชาการสันนิษฐานว่าคงเป็นช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะกลอนหนังตะลุงนิยมแต่งเป็นกลอนแปด ซึ่งในสมัยอยุธยากลอนแปดไม่ได้เป็นที่นิยมแพร่หลาย ยิ่งในภาคใต้ วรรณกรรมพื้นบ้านรุ่นเก่าแก่ล้วนแต่งเป็นกาพย์ทั้งสิ้น กลอนแปดเพิ่งมาเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางก็เมื่อหลังสุนทรภู่แต่งเรื่องพระอภัยมณีออกเผยแพร่แล้วนี่เอง หนังตะลุงเกิดขึ้นในภาคใต้ครั้งแรกที่จังหวัดใดก็ยังไม่มีความชัดเจน หนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมีได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงในการแสดงหนังตะลุงไม่น้อยกว่า 40 ปี ปัจจุบันมีคณะหนังตะลุงเกิดขึ้นมากมายแต่หนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมีก็ยังคงได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี หนังตะลุงคณะปฐุมอายุลูกหมียังคงสืบทอดพิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นพิธีสำคัญสำหรับหนังตะลุงตั้งแต่

สมัยอดีต การแสดงหนังตะลุงและพิธีไหว้ครูหนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่คงามควรแก่การอนุรักษ์เอาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังรู้จักและสืบทอดการแสดงนี้ต่อไป

2. ลำดับขั้นตอนพิธีไหว้ครูหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่เริ่มจากการสร้างโรงหนังตะลุงและจัดเตรียมสถานที่ในการประกอบพิธีไหว้ครู โดยนักดนตรีในวงหนังตะลุงจะเป็นผู้สร้างโรงหนังและจัดเตรียมสถานที่บริเวณโรงแสดงหนังตะลุง เป็นสถานที่ประกอบพิธี จัดเตรียมสถานที่และโต๊ะหมู่บูชาให้พร้อมกับการประกอบพิธีไหว้ครู ตั้งโต๊ะหมู่บูชา จตุรูปเทียน เพื่อกราบไหว้พระศรีรัตนตรัย ชุดที่ใส่ในพิธีนายหนังทุกคนจะใส่ชุดนุ่งขาวห่มขาว นายหนังที่เข้าร่วมพิธีจะเป็นผู้เริ่มสวดมนต์นะโม 3 จบ เมื่อสวดมนต์จบนายหนังจะเริ่มว่าบทเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้มีพระคุณได้สั่งสอนมาทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ล่วงลับไปแล้วและเพื่อเป็นมงคลให้กับตัวเองเพราะนายหนังเชื่อว่าหนังตะลุงคณะใดมีการไหว้ครูเป็นประจำทุกปีเป็นมงคลแก่ตัวเอง ทำมาหากินคล่อง เป็นที่นิยมของคนดู พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถาจบแล้วสวดขยันโต เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อนายหนังและผู้เข้าร่วมพิธี ต่อมาพระภิกษุทำการเจิมหน้าผากให้แก่ นายหนังและผู้ร่วมพิธีและพระภิกษุก่อว่าสวดมนต์ไชยมงคลคาถาและทำการลาพระลาครูเพื่อที่จะเริ่มทำพิธีครอบครุบนโรงหนังตะลุง ต่อมาได้ทำพิธีส่งครูลงโรง ซึ่งในพิธีนี้จะมีนายหนังแค่เพียงหนึ่งคนเป็นผู้ทำพิธี นายหนังจะนั่งต่อหน้าโต๊ะหมู่บูชาและกล่าวว่าบทต่อพ่อแก่ และจะเริ่ม ครอบครุหนังตะลุงโดยนายหนังผู้ที่ทำพิธีส่งครูลงโรงนั้นจะเป็นผู้นำพ่อแก่จะเป็นผู้ครอบครุโดยนำพ่อแก่สวมให้กับ พระภิกษุ นายหนัง และลูกศิษย์ทุกคนซึ่งเมื่อเริ่มทำพิธีครอบครุก็จะมีดนตรีบรรเลงเพลงพัดชา เพลงออกฤกษ์ และเพลงออกพระอิศวร ตามลำดับ เมื่อเสร็จพิธีหนังปฐมอ้ายลูกหมี่จะทำการแสดงเพื่อทำความเคารพและรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนและเพื่อให้ผู้ที่มาในพิธีได้รับชมหนังตะลุง

3. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู 1. พ่อแก่ 2. รูปปั้นฤกษ์ 3. ตัวหนังตะลุง 4. ไม้เท้าผู้ใช้ทองปิดปาก 2 ตัว 5. หัวหมูตัวผู้ใช้ทองปิดปาก 1 หัว 6. ส้มโอ 2 ลูก 7. มะพร้าว 2 ลูก 8. กล้วยน้ำว้า 2 หวี 9. ขนมหัวจุก 10. ขนมถั่วตัด 11. ขนมโก๋พาย 12. ขนมชั้น 13. ขนมฝอยทอง 14. ขนมหม้อแกง 15. ส้มเขียวหวาน 16. เหล้า และน้ำดื่ม 17. ข้าวตอกดอกไม้ 18. ปลาอย่างมีหัวมีหาง 19. สำรับเครื่องเซ่นไหว้ครู 19.1 ข้าวสวย 19.2 แถงกะทิไต่กับหยวกกล้วย 19.3 ต้มกะทิหยวกกล้วย 19.4 ต้มกระดุกหมักกับผักกาดดอง 19.5 แถงไต่ปลา 19.6 ผักสด 19.7 ขนมหวานข้าวเหนียวน้ำทุเรียน 19.8 วนะทิกับฝอยทอง 19.9 น้ำดื่ม 20. บุหรี่ 1 ซอง 21. หมาก พลุ ดอกดาวเรือง 22. ผ้าขาวทำเปดานหนึ่งผืน ใช้กราบครุหนึ่งผืน 23. ข้าวตอกดอกไม้ 24. หมอนหนึ่งใบ สำหรับกราบครุ 25. หินลับมีด 26. เลื่อหนึ่งผืน 27. ค้ายและเข็ม 28. มีดโกน 29. ค้ายสายสิญท์ 30. โองใส่เทียน 31. รูปเทียน

ตอนที่ 2 ศึกษาศึกษาคณตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง กรณีศึกษาคณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่
สรุปได้ว่า

1. ประวัตินักดนตรีของหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่ นักดนตรีส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน หลายๆ อำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพเล่นดนตรีในวงหนังตะลุง รับจ้างทั่วไปและทำสวน ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มีอายุตั้งแต่ 26 – 78 ปี ทักษะที่มีต่อดนตรีหนังตะลุงและเพลงพื้นบ้านทางภาคใต้ นักดนตรีแต่ละคนจะมีทักษะที่แตกต่างกันไปส่วนใหญ่จะมีทักษะที่ดีและภาคภูมิใจที่ได้รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นทางภาคใต้ที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ในปัจจุบันหนังตะลุงจะได้รับความนิยมน้อยลงจากในอดีตก็ตามแต่นักดนตรีของหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่ทุกคนก็ยังจะสืบทอดต่อให้คนรุ่นหลังแสดงถึงความสำคัญวัฒนธรรมท้องถิ่นทางภาคใต้ที่สืบทอดต่อไป

2. เครื่องดนตรีประกอบพิธีไหว้ครูหนังตะลุง คณะปฐมอ้ายลูกหมี่ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องดนตรีประกอบจังหวะและเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง เครื่องดนตรีประกอบจังหวะใช้ ฉิ่ง โหม่ง ทับ แทมบูริน กลองซุด ส่วนเครื่องดนตรีดำเนินทำนองใช้ ปี่นอก กีตาร์ไฟฟ้า 2 ตัว กีตาร์เบสไฟฟ้า คีย์บอร์ด

3. บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่มีทั้งหมด 3 บทเพลงคือ เพลง พัดชา เพลงออกกฤษี และเพลงออกพระอิศวร โดยบันทึกเป็นโน้ตสากล ทั้ง 3 บทเพลงมีความสำคัญสืบทอดพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงมาอย่างยาวนาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาคณตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่ เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมดนตรีและการสืบทอด ตลอดจนบันทึกทำนองเพลงเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากล ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยในการค้นคว้า เพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา มานุษยคุณวิทยา โดยใช้วิธีวิจัยภาคสนามเป็นหลักและศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเป็นข้อมูลประกอบ ผลสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาดนตรีไทย ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิจัยดนตรี จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2540: 94) ยังได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางสังคม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี วิทยาการกฎหมาย ศิลธรรม และทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้คิด และกระทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมวัฒนธรรมมีทั้งประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุองค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้งองค์วัตถุทั้งที่มีรูปร่างเป็นองค์การ องค์พิธีการ องค์มรดก ลักษณะของวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการถ่ายทอดไว้เพื่อเป็นมรดกทางสังคม เป็นวิถีชีวิตหรือแบบการดำรงชีวิต และเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ดนตรีก็จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างใช้เสียงที่ออกจากเครื่องดนตรีนั้นๆเป็นสื่อในการบอกเรื่องราวต่างๆมีการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้จากครูคนตรึรุ่น

ก่อนๆ สืบทอดกันมา มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคน มีวิวัฒนาการให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน จากความหมายของวัฒนธรรมนั้น แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันและยากแก่การทำ ความเข้าใจและอธิบายได้

ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงนั้น วิทยุ โย จิตต์ธรรม (2524: 20-34) อธิบายสรุปความได้ว่า การ แสดงหนังเล่นเงานี้มีมาก่อนพุทธกาล ในประเทศไอบุคต์ หรืออียิปต์ การแสดงหนังมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อสรรเสริญคุณของกษัตริย์หรือสคูตีหรือวีรชนของบ้านเมืองเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ อนุชนให้ถือปฏิบัติ
2. เพื่อแสดงอำนาจขู่ขวัญศัตรู และปลุกความนิยมให้เกิดขึ้นแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
3. เพื่อส่งเสริมศิลปนิพนธ์ให้มีการแสดงออกที่ดีและมีประโยชน์
4. ให้ความบันเทิงหยรษาแก่ประชาชน

การเล่นหนังได้แผ่เข้าดินแดนอาหรับและเอเชีย เมื่อครั้งที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ มหาราชผู้ครอง แคว้นมาซิโอเนีย ก่อน ค.ศ. 336 พระองค์หนึ่งของอียิปต์ มีการเฉลิมฉลองการเป็น โอรส ของพระองค์มีการ แสดงหนัง ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวีรกรรมการพิชิตโลกของพระองค์ จนในที่สุดก็เข้าสู่แคว้นปัญจาบของ อินเดีย อารยธรรมของกรีกและอียิปต์ จึงเข้ามาเผยแพร่และผสมผสานกับอารยธรรมพราหมณ์การแสดงหนัง จึงเกี่ยวข้องกับการสรรเสริญวีระบุรุษตามเรื่องราวที่มีอยู่ในมหากาพย์รามณะหรือรามเกียรติ์ ซึ่งเป็น เรื่องราวที่คนไทยรู้จักกันดี

การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐมอายุลูกหมี พบว่าพิธีกรรมไหว้ ครูหนังตะลุง มีลักษณะเฉพาะตัวบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของการไหว้ครูหนังตะลุงแตกต่างกับพิธีไหว้ครู ทั่วๆไป มีพิธีกรรมที่เป็นแบบแผนเฉพาะ สถานที่ไหว้ครูจัดขึ้นในวัดซึ่งจะมีพระภิกษุร่วมพิธีด้วย มีการสวด มนต์กราบไหว้พระศรีรัตนตรัยและเพื่อกราบไหว้ ครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้มีพระคุณได้สั่งสอนมาทั้งที่ยังมีชีวิต และที่ล่วงลับไปแล้ว พิธีกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพนับถือสำนึกในพระคุณของลูกศิษย์ที่มีต่อครู บาอาจารย์ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน รวมถึงค่านิยมส่วนหนึ่งของคนท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี ซึ่งภาษาที่ใช้ก็จะภาษาไทยถิ่นใต้ ในเรื่องของดนตรีเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมไหว้ครู หนังตะลุง คณะหนังปฐมอายุลูกหมีมีปี่นอก กีตาร์ไฟฟ้า 2 ตัว กีตาร์เบสไฟฟ้าและคีย์บอร์ด เป็นเครื่อง คำเนินทำนอง

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐมอายุลูกหมี นอกจาก จะเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่ดนตรี ศิลปะการแสดงแขนงนี้แล้วยังมีคุณค่าสำคัญทางด้านอื่น ๆ อีกด้วย

- 1.1 เป็นสิ่งบันเทิงช่วยสร้างความศึกรึ้นและสนุกสนานหลังจากเสร็จพิธีก็จะมีการแสดงหนัง ตะลุงในงานเพื่อให้ผู้ที่มาในพิธีได้รับชมหนังตะลุง
- 1.2 เป็นสื่อสารมวลชนของชาวบ้านด้วยการบอกกล่าวเรื่องราวให้ผู้คนทราบ
- 1.3 เป็นแหล่งความรู้ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ฟังผ่านการเล่นหนังตะลุง เช่น

เรื่อง น้ำใจแม่ กล่าวถึงแม่ที่รักลูกและลูกที่จะทดแทนพระคุณแม่ เรื่อง ยาเสพติด กล่าวถึงการติดยาเสพติดที่จะทำลายชีวิตตัวเองและคนที่รัก เป็นต้น

1.4 เป็นวัฒนธรรมอันดีที่จะสืบทอดต่อไปให้คนรุ่นหลังแสดงถึงความสำคัญของการไหว้ครูหนังตะลุงและเข้าใจถึงดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุงคณะหนังปฐมอายุลูกหมี่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านแขนงต่างๆ ในท้องถิ่นนี้และท้องถิ่นอื่นๆ ให้กว้างขวางมากขึ้นก่อนที่บุคคลที่มีความรู้ความสามารถจะล้มหายตายจากไป ทำให้สืบค้นข้อมูลได้ยาก โดยการบันทึกไว้ในลักษณะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นภาพ เป็นเสียง เป็นต้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาและสืบค้นต่อไปในอนาคต

1.2 ควรจะนำเอาผลจากการศึกษาดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง คณะหนังปฐมอายุลูกหมี่ ไปประสานกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ ของชาวบ้านในท้องถิ่นนี้ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาดนตรีพิธีกรรมไหว้ครูหนังตะลุง เจาะลึกในเรื่องดนตรีสามารถศึกษาหนังตะลุงและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาในด้านอื่น ๆ ให้ลุ่มลึกมากขึ้น เช่น ภาษา บทบาททางสังคม บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมหนังตะลุง เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านแขนงอื่นๆ ของชาวบ้านในท้องถิ่นนี้และท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กว้างขวางต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2540). **พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กฤษณา แสงทอง. (2540). เพลงปฏิพากษ์ : **วัฒนธรรมการดนตรีและภาพสะท้อนทางสังคม ชาวตำบลทองอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ไขแสง สุชะวัฒนะ. (2541). **สังคีตนิยมว่าด้วย : ดนตรีตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.(2532). **เชิดชูเกียรติผู้มีผลงานทางด้านวัฒนธรรมปี2532: สำนักงาน**
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). **การศึกษายทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จุมพล หนิมพานิช. (2532). **สังคมและวัฒนธรรม**. ใน เอกสารการสอนชุดมนุษยกับสังคม หน่วยที่ 1-15. หน้า 131-135. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2542). **ดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เฉลิมพล งามสุทธิ. (2538). **พื้นฐานดนตรีตะวันตก (สังคีตนิยม)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชวน เพชรแก้ว. 2531. **การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูจังหวัด นครศรีธรรมราช**
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (2538). **มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้**. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2542). **สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). **สังคีตนิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธิดา โมสิกรัตน์ และคณะ. (2533). **การละเล่นพื้นบ้านของไทย**. ใน ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน **ของไทย หน่วยที่ 9-15**. หน้า 350. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นิคม มุสิกคามะ, บรรณาธิการ. (2541). **แนวทางการพัฒนา คุณภาพมาตรฐานทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากรร่วมกับ สำนักผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

- นิสสานารถ ตรีเพ็ชร. (2549). การศึกษาดนตรีจีนในจังหวัดชลบุรี. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยคุรียงค
 วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เนาวรัตน์ ทองรมย์. (2550). หนังสืงตลุง. วสารไทย
- บัญชา อาษากิจ. (2550). ดนตรีประกอบการแสดงหนังสืงตลุงคณะสุชาติ ทรัพย์สิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2537). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2529). รองเงิ่ง. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 8. สงขลา: สถาบันทักษิณคดี
 ศึกษา.
- ประสิทธิ์ เลียวศิริพงศ์. (2529, ตุลาคม). ถนนดนตรี. 1(1): 10.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2533). ความหมาย ลักษณะและขอบข่ายของวัฒนธรรมในสังคม.ใน ศิลปะการละเล่น
 และการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่ 1-8. หน้า 6. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรม
 มาธิราช
- พงษ์ธร ดำเนาครุฑ. (2548). การศึกษาบทเพลงประกอบการเล่นรองเงิ่งจังหวัดภูเก็ต : กรณีศึกษารองเงิ่ง
 คณะพรสวรรค์. ปรินูญานินพนธ์ ศป.ม. (สาขาวิชามานุษยคุรียงควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- พรสิทธิ์ กิ่งทอง. (2550). หนังสืงตลุงจูเลี่ยม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติกรณีศึกษา เรื่อง สืบสายเลือด จากการ
 บันทึกการแสดงสด สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.
 ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยคุรียงควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนคริน
 ทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- มานพ วิสุทธิแพทย. (2533). ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ระพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2530). สังคมวิทยา. สงขลา: โรงพิมพ์ไไทยนำ.วัฒนธรรม พัฒนาการทาง
 ประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญา จังหวัดสงขลา. (2542).สงขลา: ม.ป.พ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชกระทรวงวัฒนธรรม. (2548). พิธีไหว้ครูหนังสืงตลุงนายล้อม
 สระคำ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2527). ศิลปกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปาณา
- สังัด ภูเขาทอง. (2532). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว การพิมพ์.

สุกรี เจริญสุข. (2529, ตุลาคม). ถนนคนตรี. 1(1): 27-31.

สุนันทา โสรจจ์. (2516). “หนังสือตลก.” ใน โขนละครเพื่อนรำ และการละเล่นพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: พิมพ์เศ.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เสฐียร โกเศศ. (2496). วิวัฒนาการแห่งวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2524). เอกลักษณะของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ : เจ้าแห่งจังหวะ. ในดนตรีพื้นเมืองภาคใต้. หน้า 2-8. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

สุรศักดิ์ เพรชคงทอง. (2551). การศึกษาดนตรีลิเกลาฮู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

อุดม หนูทอง. (2524). ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.----- (2531). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

อนุমানราชชน, พระยา. (2515). วัฒนธรรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : การศาสนา.

อมรา พงศาพิชญ์. (2534). มนุษย์กับวัฒนธรรมในสังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

ปฐุม มุสิกะ. (2554, 9 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ชานน สืบสม ที่บ้านเลขที่ 153/1 ม.11 ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

นายจระ วิชัยดิษฐ์. (2554, 9 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ชานน สืบสม ที่บ้านเลขที่ 153/1 ม.11 ต.ขุนทะเล อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ก

เพลงพัดชา

----	----	-ร-ม	-ช-ล	-ท-ล	-ร็-ล	-ท-ล	-ช-ม
-ช-ร	-ร-ร	-ช-ม	-ม-ม	-ล-ช	-ช-ช	-ร-ม	-ช-ล
---ท	-ล-ช	-ร-ช	-ล-ท	-ร็-ม	-ร็-ท	-ร็-ท	-ล-ช
----	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ช	-ท-ล	-ช-ม	-ช-ล	-ช-ช
-ท-ล	-ช-ม	-ช-ร	-ม-ช	-ร-ม	-ช-ล	-ท-ล	-ร็-ท
---ล	-ร็-ท	-ร็-ล	-ร็-ท	-ร็-ท	-ล-ช	-ร-ช	-ล-ท
-ล-ท	-ร็-ม	-ช-ม	-ร็-ท	-ล-ท	-ร็-ม	-ร็-ค	-ท-ล

เพลงพัดชา

♩ = 75

๕

10

18

24

เพลงออกพระอิศวร

----	----	-คํ-ล	-คํ-ช	---ล	-ช-ค	--รม	-ร-ม
----	----	-ร-ม	-ล-ช	---ม	-ร--	-ม-ค	-ค-ค
---ม	-ร--	-ม-ค	-ค-ค	----	-----	-คํ-คํ	-คํ-รํ
-ล--	-คํ-มํ	-รํ-คํ	-คํ-ร	-ล--	----	-คํ-คํ	-ล-ช
----	-ม-ช	--ลช	-ม-ร	----	----	-ค-ร	-ม-ช
----	-คํ-ล	--คํล	-ช-ม	----	-ชํ-รํ	-มํ-รํ	-คํ-ล
---มํ	-รํ--	-มํ-คํ	-คํ-คํ	---มํ	-รํ--	-มํ-คํ	-คํ-คํ

กลับต้น

เพลงออกพระอิศวร

$\text{♩} = 80$

10

20

25

สัมภาษณ์นายปฐม มุสิกะ หัวหน้าคณะหนังปฐมอายุลูกหมี

นักดนตรีในวงหนังปฐมอายุลูกหมีช่วยกันจัดตั้งเวทีและเครื่องดนตรี

นายปลื้ม มุสิกะ หัวหน้าคณะหนังปฐุมอ้ายลูกหมี่ทำพิธีไหว้ครู

นักดนตรีบรรเลงในขณะที่ทำพิธีครอบครู

นายหนังร่วมถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

โรงหนังตะลุงคณะหนังปฐมอ้ายลูกหมี่

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชานน สืบสม
วันเดือนปีเกิด	27 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1 ถ.วัดโบสถ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช ณ นครอุทิศ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียน college of music มหาวิทยาลัยมหิดล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2556	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร